

3743
ცისკარი.

1865

სექტემბერი.

წელიწადი მეცხრე.

წოდება მსხუტებათა: ზღვრა მან
სადაც იქნებოდა სიამაყისა და სიბრძნისა.

61

- I — რაზ ვიქობა ზ რა ვაოუ, კომედიას სამ მოქმედებად. თხ.
ჭი. ბარბარე ვორავაძის.
- II — ქმნის გოდება. (დექსი.) თ. ავ. წერეთლის.
- III — რაოდენივე სიტყვა ხარისხურას შესხუბ. თ. ავ. წერეთლის
- IV — სხუა ზ სხუა ანბავი (იხილეთ მეორე კვადრუდი) მთა

ცუილისს.

კერესელიძის ტიპოგრაფიაში.

«ცისკარის» რედაქციისაგან.

1866 წელს «ცისკარი» თავისი დასტებით «გუთნის დედით» გამოვა იმავე მიმართულებით, რა მიმართულებათაც საქმდანი გამოდიოდა. თუ რამე ნაკლებელება შენიშნეს მკითხველთ, რომელსედაც არ არის ეჭვი, ეს ჩუქნი ბრალე არ არის. — თუიცა ბუკონი კარგი სტატიების დაბეჭდაც ვერუბება დ ვერუბ, მაგრამ, როგორც იტყვიან. ყმით ვითარება ისეთია, რომ შეუძლებელია ამ სტატიების აღსრულება, მოკლეთა ვითქეთ, ქართულის ანდაზის მ.სედეით: «დრონი მეფობენო» — მანც დ მანც იმელს კიდევ არა ვერუბეთ დ ყოვლის დროისძებით ვცდილობთ კარგის სტატიების მოპოვებას, რომელთა შორის გვერუდება რედაქციაში ანგლიურნიდამ ნათარგმნიდობ. ყრთიანისაგან შეკვირვის დრამა «ორი ვერონელი აზნაურისძალი» დ. რომელსაც უვირებთ ამ მოკლეს დროში დაბეჭედეს. — ამის გარდა ამ ნუმრის შეიდეგობს, რატომბრის ყურსნალითა დავიწობთ ბეჭედეს ჩინებულის დ ჩინებულათვე ნათარგმნის გრ. რეულოვისაგან რომინისა, «აღსარება მარიან დელარმისა». მხოლოდ ამის ვითსოვთ, ვისაც დაბრება ხურდეს ამ ყურსნლისა, დროთი გაცნობოან, რომ იმდენი დაბეჭდოს, რამდენიც გვლისამომწყარნი გვერულებიან დ ტყუილუბრალე ხარჯისაგან გამოვკვიყან. —

რას ვეძებდი და რა ვპოვე.

კომედია, ხამს მოქმედებად.

თსულება გნეინა ბარბარე ჯორჯიძისა.

წელსა 1865 წ. აგებულის 11

დაბას სუგდიდს

კერესელიძის ტიპოგრაფიაში.

მოქმედნი ზირნი:

თავადი იულონ სიმიროძე.
დათია, შოუჩავე იულონისა.
სოსია, მსახური მისივე.
ოსანა, ქალი მესანთლოვისა.
მაქთაღა, ყანბის დედა.
თაღაღა, მაქთაღას შვილისშვილი.
ფინტალიონი.

ზირველი მოქმედება არის სოფელში, მეორე ზ მესამე
მოქმედება ქაღალტში.

(თეატრი წამოდგეს ერთს გაუფესავს ოთახს, რომელსაც აქვს ორი ფანჯარა, — ადგილადგილ ქადაღად გაკრული, რადგან შინები აკლია. ამ ოთახში, ცალმხარესა დგას მატარა ტასტი და სედა ჭილია ძველი სალიჩა, მორე მხარესა დგას ერთი ძველი სკამი.)

გამოსვლა 1.

იულონ. (ზის ტასტსედ და კელში ათამაშებს კრიბლო-სანს; ბოლოს თავს მალფა ზილებს და იტყვის:)

რა კენა, აშდენი ფიქრითაც რომ ვერა გაგაწყერა?...
 ზოგიერთნი ის ოსრები, ისე უწყალოთ ნეტა რითა მდიდრებიან, ზოგმა რომ თავის თულებს ანგარიში არცკი იცის?... აბა, ესლა, მე, მითომ თავადიშჯლი ვარ, შუამოსედლოს ვანძე, რა ტანისამოსი მაცვია!...

(წამოდგება ფესსედ და კელით იფაუკებს იმინჯავს.)
 დაგლეჯილი შალის ჩერქესკა და ჩითის ასალუსი!... ნეტავი ამის მეტი ასალუსი მანტა შქონდეს!.. რომ გავარტყხინებ სოლმე, ხანქაროთ თუ ტეტნლსედ არ გამოსრებს, გულით რომ შინდოდეს, გარეთ ვერ გამოვსუფვარ. — ეს ერთი წელიწადი არის დიდის ტდიათა ვენდილობ და ერთი მაუდის ჩოხის შეკერვა ვერ მოვასესესე.

გამოსვლა 2.

მთურავი. (შემოვა, ღურა ტყავ წამოსხმული, იუღონს თავს დაუგრამს ჭ იტყვის:)

ბატონი ხდღეგრძელად ღმერთმა!

იუღონ. (ცოტას ხანს ისევ ფიქრში არის, შემდგომს შესედავს მთურავს ჭ ეტყვის:)

ოჲ, დათია, შენა?

მთურავი. მე გასლავარ შენი ჭირიძე.

იუღონ. (ისევ ჩაფიქრდება.)

მთურავი. (მონაწილეობით) რას დაფიქრებულხარ, ბატონო, ქუჭენის სარჯს ხომ თქვენ არა გთხუენ?

იუღონ. (მწარე ღიმილით.) სარჯი კი არა. არა, კეყო, შენ ეს მითხარ, მე ჭ შენ რა დაგვემართა რომ, ჩვენს ხისხლი ამ რუხსში ჩავგვარეთ, შენ ეგ ტყავი ვერ გამოიწვალე ჭ მე ეს შალის ჩერქესკა.

მთურავი. ჯადოცვილო! რომ შემოგხედეთ დაფიქრებულს, კინაღამ გული გამისქდა.— მე მეგონა კიდევ ერთი დიდი შესაწესებელი მისდგომია რამე შეთქა... იმდენი დღეგრძელდა გქონდესთ, რამდენი კარგი ტანისამოსი ჩვენ გავგვეცეთო? ან ესლა რა გვიჭირს?

იუღონ. დიას, დაბახისლობაში ასე უნდა დადიოდეს თავადისშვილი, როგორც ესლა მე ვარ... (იდაყვებს დახსნებს.)

მთურავი. გამოჩინებულა რომ არ დაკვივართ, ამითი მითომ, რა? ფერი გვაქვია, თუ სოფტი? ჯანის ხიმრთელე გქონდეს ჭ გული მსიარულათ შეუინახათ, თორემ ზიზილ ზიზილები არახა იქნესლა ჩემსედ მეტს თუ გაიცინებს

ვინმე სანამდეკოს ღავდებ.

იულან. გული მხიარულათ, რომელი საგნით შევინახო ჩემო დათიავ, განა ცოტა მწუხარება გამოვიარე? მაგრამ იმითიც არ მოვკვდი? ცოცხალი ვატო თუ გაიღრქნს, იმითი რა გამოვიდა?

მორავი. წახულს ველარგინ მოგვწევით, სვედებს თავო უნდა დაანებოთ, ესლა ბატანო, ჩუტნი, ღუთის მოწყალებით, არა გვიჭინებრა.

იულან. კარგათ ყოფნას ესა? ცარიელი ქერსტრედის ქაშით, ლამის კბილები დამცვივდეს.

მორავი. დალოცვილო, რა ცოტა ნახსაკები გვქონდა, მაგრამ ბეგრნი ვართ და რომ ვერ აგვივიდა... მარტო ოცი კოდი შენი შვლებიან ოსტატს გაუგზავნეთ.

იულან. შენის ანგარიშით, რამთენი დღის ნახსაკი გვქონდა წელს ჩუტნი?

მორავი. (მტრებს ფიქრს შეშდევ). რამთენი და (გაღლებითა წსთვლის) სამი დღისა ნახიმიდარი, ორი დღისა ნაფეტვარი, ასლა ჩუტნი დიდი სოდაბუნი?...

იულან. იმ სოდაბუნსაც შენ ეძახი დიდსა, თორემ ბევრი იყოს ხუთი დღიური, მეტი სამი არ იქნება?

მორავი. რასა ბძახებთ, რატომ ოცი დღისაც არ არის?

იულან. მამა არ წამიწუდეს!

მორავი. რა გაფიქრებთ, დალოცვილო.

იულან. მამ, თუკი მაგრე არის, გასახვიდათაც გადაგრნება და ქერსტრელით რაღათა მკლამთ.

მორავი. გასხვიდვისაკი რა მოგახსენოთ და ახლამდისკი გვეყოფა.

იულან. მისა ტხანებულა, ბეერი მოკვივიდა, გაშ-
სარდა, მე გასასყიდათ მინდა მოკსსერსო რამე ღარა ვიტირა.

მოურავი. ჭოლო! გასასყიდათ გინდათ? მამ ლვინოები
გაჭკვიდლოთ, რამოცი თუშინისა მინც გაგვევიდუბა:

იულან. ლვინოვი გვაჭკვს გასასყიდი?

მოურავი. ლვინო როგორ არ გვექნება, მეტე, შენი რისხუ-
არა მჭქვს, ისე ნაირათ, საგულსტულათ დავაუენე, რომ
მრთელს კასეთში იმისთანა არა იქნება, თითო ურმიან
ჭკვერში რცოცი გოდორი ჭაჭა ჩავაყარე.

იულან. (შეკრთომით) კატო, ურმიან ჭკვერში რცი
გოდორი ჭაჭა! ლვინო რაღაში ჩასხნი?

მოურავი. სოხიას დაუძასებ, ჭამნიკი ვნახლოთ როგორ
ჩინებულათ შეღებილი გასლდებათ.

იულან. თუკი წვენი აღარ ედგმება, რაღა შეიდე-
ბებოდა?

მოურავი. გადადების დროს კენახში მხარაგები მუვანდა
ღ მე აღარ მინახამს, შეშინიან, ჭაჭა ცოტაც არ მოსლო-
დეს.

იულან. (გაწავრებით) შე რჯას ქორო, ურმიან ჭკვე-
რისათუხ რცი გოდორი ჭაჭა ცოტა არის? მიკვირს, ანკი
როგორ ჩაეტია?... აბა სოხიას დაუძასე.

მოურავი. (კარებთან მიდგება ღ უძასის) სოხიავ! სოხიავ!
ბატონი გიბძანებს, (მოურავი ისეკ შემოხრუნდება.)

გამოსვლა 3.

ივინიკე ღ სოხია .

სოხია (შემოდის, დაგლეჯილი ჩითის სასაღუსი აცხია,

თავსეჲდ თუშური ქუდი ჩამოუხარავს, ფეხებს და ქაღალციები ატვია, წამოდგება წინ ჭ იუღონს:)

რას მიბძანებთ, შენი ჭირიმი?

იუღონ. სოსიავ, რადგან შეკუჭნავე საბ, შენ უფრო გეტყვინება,—მოურავი რომ აშობს, იმ ქვევრებს, რა-
ერთი ღვინო უნდა გამოუვიდეს.

სოსია. რომელ ქვევრს ბატონო?

მოურავი. (სოსიას) მე რო გითხარ შევა ღვინოებისა,
უხემოთ არ დასარჯო მეთქი, შენ რომ გადაიღე.

სოსია. ის ღვინო? მეტე სადღა გახლამით?

მოურავი. (წყენით) გაგიუღი? მამ რა იქნა?

სოსია. მამინ ბატონს, სხსლიკატები რომ დაქუატიუნს
სადილათა, ის ღვინო სულ არ დალიეთ? ტვარიც ხლარ
დაგრჩენით ჩემს გამჩნმა!

მოურავი. (გარცხებით) ორივე ქვევრები გამოცალეთ? ბა-
რჩაღა. კარგათ გარჯილხართ!...ბა ემაგას გამობსოღშე
აი!...

სოსია. (წყენით) რა ორი ქვევრი კარა, მე სომ არ
მომიძინარავს? შენ რომ საბარაქალსეჲდ ვასკებსა ჭხცლიდი,
რალა გადაგრჩებოდათ. ქუჭყანს აქ შეყარე ჭ ძალათ ვინ-
ში ასსამდი.

მოურავი, მანინტ მიგრე ჭღუშავთ ამ სხსლსა—და რა
უნდა გიყოთ კაცმა.

სოსია. აბა როგორ გითხრა ჭ, მე ჭ შენში ღმერთი
გაუწყურეს ამ სხსლის მოღალატესა!

იუღონ. (მოურავს) კარგია ერთი, ჩემათ იყავ, ტარე-
ლი ჭაჭა ჩავიდვია ჭ წუჭნი რალა ედგმებოდა?.. (სოსია-

ახედ გელს იშეკრს) ეს მართლაც ანბობს.

სოხია. (იუღლანს) ბატონო, თქვენს როგორ მოკვამ-
რავთ რასმეს, ღმერთი არ გამიწერებს?

მოურავი. მამ მე აღარა მცოდნიარა, ურმიან ქქტტტტტ-
სათუხს რცი გოდლონი ჭაჭა ბეკრი იქნება?

იუღლან. (გაჰვარებით მოურავსუდ ამბობს ჰუბლივის-
კენ.) მე ჭ ჩემმა ღმერთმა სუფელი არის... ანკი რას გე-
ლანანაკებები!...

მოურავი. შენ მხესა ვიფიცავ, ჩუქნი დიდი რუმბები
რამ არის, თითო ქვეკრი ორივეს გაავსებდა ჭ იმთენი
როგორ დავლიეთ.

სოხია. ან იმაში რა ბეკრი ჩადის, ორივე თორმეტი
ჩათვისა გასლამთ.

იუღლან. (სოხიას) სსუა ღვინოკი არა გეაქმნება?

სოხია. ერთი ჰატარა ქოცო კიდევ შენანული მატქს იმ
ღვინისა, — რა ვიცი როგორ დაგვჭირდეს.

იუღლან. (მოურავს) მამ ბეკრი გაიყიდება, სიტუტა ბა-
რატქანო?

მოურავი. მე რა ვიყოთ, თქვენს ჩინიც გინდათ ჭ
ბაბატა. (ბუტბუტით გასწევს კარისაკენ.)

იუღლან. (გაივლის ჭ გამოივლის). ნეტავი იმთენი ფუ-
ლი მანც მომესერებინა, რამ ქალაქამდის ჩავსულავივავ...
მოურავო, წასველ? — აქ მოდი რა ვითხრა.

მოურავი (კარნიდან ისევ მობრუნდება). რა გნებავთ?

იუღლან. კარგათ უნდა იფიქრო, რა უნდა გაყვილოთ?

მოურავი. რა ვიფიქრო, დალოცვილო, რამ სულა ვავ-
რობთ.

იულან. ჩემიან რადი უნდა გეწეინოს, სულელო, —
ერთათ შესრდილები ვართ.

მოურავი. აკი არა მწეინს.

იულან. მამ, მითხარ, რა გეკვდილოთ?

მოურავი. მაგას რა დიდი ფიქრი უნდა?

იულან. აბა რა მოკესეწსოთ?

მოურავი. ისეთი ღანუქებული ღორები მყავს... ჩუწნი
სიმიდი სულ იმათ შევაჭამე... თითო ღორში შუღაშუღ
მანუთს მოგვტყენ.

სოსია. (თავს იქნებს, ჰუბლიკისკენ.) რა ტრანსისი იცის
თქუწნი ჭირიმეთ!

იულან, (სინარულით.) ზი, ბარაქლა! ეგ კარგი მომა-
განე... რამეთენი იქნება?

მოურავი. თვლითვი არ ვიცი ჯ, ძალიან ბევრაკი უნდა
გვეკანდეს.

იულან. სოსიავ, აბა წადი მეღორესა ჭეითსე, რამთე-
ნი ღორი არის, ჯ ჩქარა მოდი.

სოსია. ბატონი ბძანდებით. (ჯაჯა.)

იულან. (მოურავს.) ესლა ფული ძალიან მიჭირს ჯ
არ ვიცი რა კქნა?

მოურავი. თუკი მაგრე არის ჯ, დღეს, აქ, სოთუელში
ვანსე, ერთი ქალაქელი სირავი მოსულა, იქნება ანალი
დვინის მოსავალსედ მოგვტეს ფულეები?

იულან. ჭანნიკს მითხროვს ჯ სად არის?

მოურავი. ვერ ვიცნობთ, თორემ ათიოდე თუმანს და-
კასწეკვი რეგორმე, ამის მეტათ იძან აქ არ გაუგლია.

იულან. ჭაჭათსდუ ისე იაფათ რომ არ გადაგულვარა

ქსლა კარეს ფულს მოგვემდა.

მოურავი. მამინ უფრო თავსეჲდ წვიმა არ ჩამოგვიდოდა?
იმისმა ფულებმა ყავარი დაკეისურა, მეტი რაღა გინდათ?

გამოხვალა 4.

ივინივე ღ სხისა.

იულან. (სხისას). რაზე რამეთენი ღორი გვეოლია?

სხისა. მეღორეს არ დაუკურე, მე თვითონ დავთვალე:
სამი გოჭებანი ღორი არის, ორი მომეკე ღორი, ორიც
შიმაქი: — ეს გახლამთ ჩუენნი ფარა!!...

მოურავი. (იულანს) ტუუის, ტუუის, აბა მერმე მე
დავთვალა... (სხისას) ქობმანები სადღა არის, ან ბურვაკები?

სხისა. ქობმანები, ერთის მეტი ვილამ მოგვეცა? ბურვაკ-
ები რომ იყო სავლავათ, სხუა რა გებადათ, ხულ გავუყუეთ?

იულან. მოურავო, ეგ იყო შენი ბეური? შუღშუღი მა-
ნეთიც რომ მოგვეცენ, ან მამინ რა დადგენა?

სხისა. (იულანს) დედა ღორები ასეთი გამხდრები
არის, მამინემის ციხანებამ, მაღლს რამ მოუგდოთ არ შე-
სტამს.

მოურავი. (იულანს.) ავი მოგახსენეთ, ეველას ახე გა-
აქრობს სოღამე მეთქი.

იულან. რა ვქნათ, მოურავო, გაუხსენელი საიდან გავა-
ჩინოთ?

მოურავი. ნახვით ბატონო მე იმ ღორებს რა ერთ
ფულებს ამოვადებინებ, მაგის სიმტეუენისათვის.

სხისა. (მოურავს წყენით). ვაი, ჩემი ბრალი შენ გვე-

შია (შუბელიკისაკენ) სულ ასე ცილით არა მწკამს...

იულან. სოხიაჲ, აბა ერთი წადი ქალაქელა სირაჲვი მოსულაო, ჭ ჩემ მატეირათ უთხარ ჩქ მოვიდეს.

სოხია. ეს იყო, ესღა, თქუენი ხასლი კაცისას შევიდა.

იულან. ჩქარა წადი, არხად გავასწროს.

სოხია. (იქით.) ამთენი თრევით ილაჲო ღღარა მატქეს. (გავა.)

მოურავი. ვინცეი ჩქ სირაჲვი მოსულა, ჩუენთჲს მატეი უცია ჭ მოურთმეკია რამე, იმანეი ჩქ მოსულაღ არ ეკადრა, თქუენ ბიძაშელს უთოთ მოურთმეკად რასმე, ამიტომ შესულა.

იულან. იქნება უიეშქამა რამ.

მოურავი. (ფანჯრადგან გაიურება ჭ მატარა სანს უგან ისეჲ მობრუნდება.) ბატონო, აი, დანასეთ, სირაჲვი უიარაღოთ ეოფილა.

იულან. მერე, რა ვქნათ?

მოურავი. როგორ თუ რა? ღენერლის ბძანება სომ არის, რომ უიარაღოთ ვინც ივლის, ოცდა ათი როსვი უნდა დაეკრას! მოდა ეგ სირაჲვი შევშინოთ, ეგების ფულეზი გამოდნეს. —

იულან. მართლა, იქნება ვაბრეყვეს?

მოურავი. თქუენს იმას შეუტეოთ, როსვი უქადეთ, — ფულის სესნობისასეი ნულარას გაურქმებთ. — ჭ ნასამთ თუ ქროთამი არ მოგვცეს.

იულან. თუ მატრე არის საქმე ჭ ასლა მე ვინა.

გამოსვლა წ.

ივინიკე, ავეტიქა ჭ სოხია.

ავეტიქა. (შემოდის გაქონილი გრძელი მაულის ჩოხით,

სემოდამ სარტყელი შემოუგრავს, მაღალ ქედ დახურული, გადმოივლის, ქედს მოისდის და იუღანს თავს დაუგრავს:) გნაწი ხდღეგრძელოს ღმერთმა!

იუღან. შენა სარ სირაჯი?

აკტიქა. მე, აის, აკტიქა სირაჯი გასლავარ.

იუღან. გეტუება ღენერლის ბრძანება არ გაგიგია?

აკტიქა. ღვინოების სუიდავსუდ?

იუღან. ღვინოებიკი არა, როსკების შოჭანსუდ.

აკტიქა. ჭოაო! ხაღდათებისათუხ ენდომება.... გნაწი-ჯან, გაშირიკე ფოდრათათ, ურემს სამ შანათათ მოუტან და შენც ჩაი შაქარს მოგართმეკ.

იუღან. რას სუღუღობ, ვინც უიარალოთ სოფლებში ღადის, ბრძანება არის ოცდა ათი როსკი უნდა დაეკრას, და ქალღდი, ამ საქმესუდ, აქ ჩემსუდ არის მოწერილი... მისუდი თუ არა?... შენ რატომ იარაღით არა სარ?

აკტიქა. მამა მიცხონდება გნაწიჯან იარაღი მაქუს.

იუღან. აბა ხაღ არის?

აკტიქა. იქ, აბგაში არის.

იუღან. რას რომამს! რა იარაღი ჩაეტეკა აბგაში?

აკტიქა. ხაღები, ღურხმსები, კვერი, გაწი, ყველა მახაღა შიგ არის.

იუღან. მაგას ემასი შენ იარაღსა?

აკტიქა. მამ რა? ჩემი კუღობის იარაღს არა ბძანებთ, ხაღბანდიც რომ ვარ?

იუღან. მე რაში მუკითსება შენ ხაღბანდი ხარ თუ არა? მე თოფ-იარაღს გუუბნება... არ გესმის, რომ შა-შინობა არის?

აკტიქა. ჭოლო! ისიცა მაქუნს, — ჩემს ცხენსედა ჭკილია.
იულან. რეებს ამბობს, ეს ყურუშხალი!

აკტიქა. აღაჯან, ნუ ჯავრობ, გული შობობრუნე მამი-
შენის ცხენებსასა... ჩემ ცხენსედა ნახონ, თუ არ არის ტა-
სტასედა, განა გატყუებ.

იულან. (სოხიას), სოხიავ, აბა წადი, რა იარაღი აქქს
აქ მოიტანე. (სოხიას გავა).

მოურავი. (სირაჯთან ახლო მივა.) ჭკვიან კაცსა ჭკვი-
ხარ და ამ შიშინაობაში უიარაღოთ როგორ დადისარ?

აკტიქა. ჯარამის დაგდებ თუ არ მექნება.

მოურავი. ოჰ, ოჰ! რა ხასტიკათ ისჯება, ვინც უიარა-
ღოთ დადის,

აკტიქა. (ტრახანით). მე არ მეშინიან, იმითი თუნდა
ოცნს ლექს მოგვლამ.

გამოსვლა 6.

ივინივე და სოხია. ¶

სოხია. (შემოიტანს ერთხ დაშახანს.) აი ეს დაშახანს
ცხენის ტასტასედა ეკიდა და აბგამივი მართლა ნაღები,
ლურსმები და კვერი უწევია.

იულან. ეი, სირაჯო! ეს დაშახანს რატომ წეღში არა
გაქქს გაკეთებულად?

აკტიქა. ვა, რომ გაკარდეს და მევე მომხვდეს? გოჟი ვარ?

იულან. (სოხიას) გატენილი არის?

სოხია. არა, მე იქვე ვნახე ცარიელი ყოფილა.

იულან. (აკტიქას) გიდეც მატყუებ, შე აჩამსადავ?

აკტიქა. მა რა არის ეგ რსერი, კაცს არ მოჰკლამს?
იულან. (იქსებს დაუბრახუნებს აკტიქას) თოფის წა-
მადი სადღა გაქვს? რომ გაგატყაო!...

აკტიქა. წამალი? (უბეში ღ ვიბუში ეძებს) აცა, აქვი
მქანდა ღ (რომ ვერ იპოვნის) ვინანის მსემ, დამკარგვია-
იულან (ხონიან, მკაცრათ) წადი, ესლავ რა სტეპი მო-
იქნე.

ხონიან. ამ მინუტში, შენი ჭირიძე (დამხანახ მორავს
სძლეებს) დაიჭი ეს რსერი. (გაჟა).

აკტიქა (გულს მიჰკერს იულანსა ღ მოურავსეღ ღ
პუბლიკისაკენ) ეს ტუტუტები აღარცვი სუმრობენ! (იუ-
ლანს) ვინანსქან, შენი სიემის მსეს, ერთი სიტყვა მათქ-
მევინიე....

იულან. (შეუქვიელებს) თქვი!

აკტიქა. (ტირილით.) ეს ერთი მანტიკე ღ მერე თუ-
ღა უინარღოთ მანხო, გინდა დამარხე!...

იულან. მე ამ პირობით განატიეებ, თუ შენ ამ დამ-
ხანახ ნიძანს ესერი ღ არ დაატყენ.

აკტიქა. ეგვი ყაბუღეს! ყაბუღეს!

იულან. მოურავო, გატენე ღ მოუტანე. (ჩუმიან სმით)
ქალღლით გატენე.

(ხონიან რაზგებს შემოიტანს ღ დაქყრის, აკტიქა რა-
ზგებს რომ დანინსამს უკან დაიწებს შეკროლით.—ამ
დროს მოურავი ხანღის კედელსეღ ნიძანს აკტიქას, მერე
გასტენს დამხანახ ღ აკტიქას მისცემს.)

მოურავი. აჯა, ვინძლო არ შერცხე.

აკტიქა. (ტულადათ) ხამოდექით, ხამოდექით!

(უკვლავნი უკნ ჩამოღებო ანი.)

ჰეტიქა. (იუღონს) ვინაზ? თოფურათ, თუ დამზახურათ?
იუღონ. თოფურათ რა არის ჭ დამზახური რა?

ჰეტიქა. (ცაღის გელით დაიჭერს დამზახს ჭ კანში-
გერს) ასრე თუ? (ასღა მქოტე გელსაღ ძინაშეღებს) ასრე?
იუღონ. როგორც გინდოდეს.

ჰეტიქა. (ცაღი გელით დაიჭერს დამზახს, აიღებს მ-
ღღა ჭ დაიღებს; თან ამბობს:) ჭაღაღო ჭ სამართაღო;
ჭაღაღო ჭ სამართაღო, ჭაღაღო ჭ სამართაღო! (ტავ-
რღებს დამზახს, ჰეტიქა რომ დანახამს კედელსეღ შავ-
თა, სიამოენებით ფერიღს მოჭეუდა:) ფონაღ ჰეტიქა,
ფონაღ ჭაღაქის ბიჭო! ფონაღ!

(იუღონ ჭ მოურავი განკუბნიშინს დაუწეუბენ შინჯვასა)
იუღონ. არც მოსკედრიღა აქეს ჭ არც ზაღს გაუღობ
ასღონა.

მოურავი. (ჰეტიქას) აბა საღა აქეს მოსკედრიღი, რომ
კიდვც ტრახინომ?

ჰეტიქა. (მართაღის გულით შინჯვას ნიშინს) აღჯვან,
ავი მოსუღა?

იუღონ. რაღამ შეჭამა, თუ მოსუღა?

მოურავი (ჰეტიქას) დაწექ, შენი საქმე არ არის!

სონია (უჭიდება ჰეტიქას) დაწექ! შენისთანეუბი ბევრი
ტავირონგია (შუბღივისკენ) მუნელსეღ რომ დაჭეჭრა
დაივსავით სმან არ გამოიღებს!

იუღონ. ოცი ოღონი დაჭეჭრით, ათივი მიწატიეუბა.

ჰეტიქა. აღა მოგასხენოთ... (გელით ანიშებს განსე-
ღა) ასრე, დამწერიგეუღი, სუღ რომ სამსე უოფიღიფო

ლექსებითა, ერთხან აზრის ან მოხვედრად?

(იულონ და მოურავი იცინიან).

მოურავი. ახლა ვინ დაგიმწერია და ლექსებს მაგრე გა-
ნახვდა?

სოსია. (სიცილით პუბლიკისაკენ.) ოჲს ქარი, რა გა-
უტყესელი უოფილა!... (იულონ დაჟდება და ოფირებს).

მოურავი. (აკტიქას) მე ერთს რასმე გირჩევ, — მეტი
გზა არა გაქვს.

აკტიქა. რასა მამიშენის ცხონებასა?

მოურავი. (გელს მოჰკიდებს, ცალკე გამოატარებს და
ჩუმი სმით.) თუ გინდა რომ გინატო, სუთიოდე თუ-
მანი მიართვი ბატონსა.

აკტიქა. (წუნიით.) რაო? იულოო? ვინ მომცა, გროში
მეჭვს?...

მოურავი. არა და, მე ვერ გინატოებ.

აკტიქა. თუნდა დამსრხოთ, იულოი არა მეჭვს.

მოურავი. შენი ნებაა. (თავს დაანებებს და წინ წამოვა).

სოსია. მაგ გაბერდის იულოს მეტი რა ექნება, აბა
ორიოდე ავაწნა.

იულონ. რას ტრიალებს, დაწვიეთ.

აკტიქა. (პუბლიკისაკენ) მეტი გზა არ აზრის, დაგზი-
რდება და მოვატყუებ... (იულონს) კნიაო! ჰატოვს გნემ,
მანატოვე.

იულონ. მერე რა ჰატოვისტემა შეგიძლიან შენა?

აკტიქა. მაგას მოურავი მოგახსენებს.

მოურავი. (იხვე წამოვა აკტიქისაკენ) ჩემს სიტყვასედ
მოსველ?

ავეტოქა. მამ, რა ვქნა? მგლები კელში ჩავარდნილი
ისე ღაჯსწევს?

მოურავი. აბა, რას იძლევი?

ავეტოქა. შე ესლა რა მაქქნს?

მოურავი. მამ რითა ყიდულა ღვინოებსა?

ავეტოქა. ჩემი სიტყუა იუული არ არის?

მოურავი. როგორ მითამა?

ავეტოქა. რასაღვიტევი, ავანსრულე! (შუბლივისაკენ)
სულ ასე ვატყუებ ამ სულელ ხალხსა.

მოურავი. რას იძლევი?

ავეტოქა. თელაში წამომევე ღ თორმეტ მანეთს მოვა-
რთივე ბატონსა, განა ვრიყნგი ვარ?

მოურავი. წადი, შეგარცხვინოს ღმერთმა! მაგინათს
შუამავლობას არ გაგიწევს. —

ავეტოქა. მეტი არ შემიძლიან.

მოურავი. ტყავი რომ აგძვრებს?

ავეტოქა. თუნდა შექვამეთ, აბასხან გერ მოუმატებ.

იულან. (მოურავს.) რადას აუბედებს მკ სინაჯსა?

(მოურავი ღ ავეტოქა გამობრუნდებიან იულანისაკენ.)

მოურავი. გესვეწებათ მანატივეთა.

იულან. ნიშნს რღმი გერ მოახვედრან?

მოურავი. შემდგომ გავარჯიშებს.

იულან. რადგან სრალა არა სცოდნია სიმღერა სომ
ეროდინებს? ერთი იძლეროს ღ განატივეს.

მოურავი. (ავეტოქას.) გესმის რას გიმანებს ბატონი?

ავეტოქა. ეგერ ვაბულებს; — თქვენ თვალში იყოს!

იულან. ვარჯათა ჭსთქვი.

აკტივა. (იმღერის მუსხინაზათ.)

ასმანის კელში ჩავარდნილვარ მისეთქამს გულისა,
ასიგნანის სომ არა ვჭნტრი რომ მთხოვენ ფულისა.
გინტ მე მთხოვს რასმე გამომართმევს ამომსდის სულისა!..
(პუბლიკისაკენ) გთხოვთ მიპატიოთ მექმნეთ შემწეოთ,
(ორჯულ) შენც მომესმარე, კოტრების ღმერთო!...

იულან. ბარაქაღა! ასლაკი მიპატივებია.

აკტივა. მადლობელი გასლავარ. (თავს დაუკრამს იუ-
ლანს ღ მიდის კარისაკენ ღ მოურავს ეუბნება.) მოურაო,
რატ გითხარი ისიც მოახსენე ბატონს აი. (სოხიას) უმა-
წულა გამაცილე შენ გარდას. (პუბლიკისაკენ, იულანს ღ
მოურავსედ ამბობს) ეს ტუტუტები რა სუფელება არიან,
პუჩოტნი ღრავდანინა ვარ ღ ესეც არ იციან როზგი არ
დამეკვრება.... (გაგა ღ სოხიაც თან განჭვება.)

იულან. (ხუმიხ სმით მოურავს) რა? რა გითხრა?
ფულს გვამდექს თუ არა?

მოურავი. თელავში წამომეე ღ იქიდან თორმეტ მანუ-
თს მოვართმევ ბატონსაო.

იულან. რა, ბევრი არ მოურცია.... მოურტუუებისარ.

მოურავი. მამ მოვეწევი ღ თავს არ დაუნებებ.

იულან. დაქსენ, ყვირილს დაიწეებს, არავინ გაიგოს,
ხირცხვილი არის.

მოურავი. მართალსა ბძანებთ, ტუტუტნი სომეხია, დანი-
ღრიალებს ღ ქმნუნანს შეჭერის, ქრთამსა მთხოვენო.

იულან. ცოტა არის, თუ ბევრი, რავქნათ, მეტი გზა
არ არის, ისეკ ღორები უნდა გავეიდოთ.

მოურავი. შენი რისსკა არა მაქმს, იმ ღორებს კარგა

ფულს ამოვალეხინებო.

იულან. მის წადი, ნულან დაიგვიანებ და წასხით ღორები განსხვიდათა.

მოურავი. ესლავ თქუნსმა მსემ. (გავა).

იულან (მარტო) ის ღორები, რაც უნდა იაფათ გაიყიდოს, ქალაქში ხომ მინც ჩამიყვანს და მანამ, იქ სასესხებელს ფულს ვიმოვნი ხაითმე, ვიმოვინებ, — მაგრამ, მანამ მოურავი წავა და მოვა, მე დამიგვიანდება. (კარსედ მიდგება და უძისის) მოურავო, მოურავო! (ხმა მოიხმის მოურავისა.) ბატონო.

გამოხვლა 7.

იულან და მოურავი

იულან. ნუ წახვალ, აქმო, რა გითხრა.

მოურავი. რადს მომბრუნებ?

იულან. იცო რა ფეჭობ მომივიდა? მანამ შენ თელავს წახვალ ღორებს განჯიდი და მობრუნდება, იმ დრომდინ მე დამიგვიანდება; ბარემ ესლავ მეც წამოვალ და ღორებს განჯიდი თუ არა, მე და შენ იქიდანვე, ქალაქს წავიდეო.

მოურავი. (შევრთომით) ქალაქში რა გვინდა, ბატონო?

იულან. ეგ ჩემი საქმეა და არა შენი.

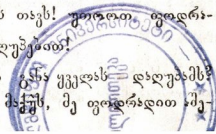
მოურავი. მეც მინდა გიცოდე. — რას მიმალამო?

იულან. ძლიან დიდი ანგარიში მაქვს.

მოურავი. (წუხებით) ვაი ჩემს თავს! უთოლო ფოდრათში შესვლას აბირებო და დავიღუბებო!

იულან. (იცინის) ფოდრათი განა ყველას დაღუპავს?

მოურავი. შენი რისხუა არა მაქვს, მე ფოდრადით სე-

ნებუღი ერთი ქართველი არ მენახოს!

იულონ. მაგის ჭავჭავი ნუ ტაქებს; შენ ეს მათხარ, ხას-
სლუკარი ვის ჩავაბაროთ?

მოურავი. რა ვიცი, — უხეძოთ ყველა ღატელუბებათ.

იულონ. გლახს ჩავაბარებ.

მოურავი. სად მოიხდის, — გუთანი უნდა გაიტანონ.

იულონ. მამ სოხიას ჩავაბარებ.

მოურავი. ჯერ რომ მე თავს ვადგუვარ და ყველას აწყა-
ლებს, უხეძოთ სომ რაღასა იქს?

იულონ. არა მგონია.

მოურავი. (წყენით) თქუენ არას დაიფურებთ და რა უყო.

იულონ. მკურა, მაგრამ....

მოურავი. მამ მე ესლდებით აქა და ის წაიყვანეთ.

იულონ. არა, უშენობა არ შეიძლება, — იმისთანა საქმე
მაქებს!

მოურავი. რასაკურთხელია ფოდრათის ამღებს, კაცი უნდა
ქუენდეს ერთგულა.

იულონ. ფოდრათი რას მქვინ: რა ჩემი საქმე არის...
ერთს საიდუმლოს გეტყვი, მაგრამ არავისთანვი გრჯოდეს.

მოურავი. რა ხახუსია, იქამდის ღმერთი როგორ შემ-
შლის.

იულონ. რაც მე ლეკებმა დამღუბეს და შენი ქალბატონ-
ნი წაიყვანეს, მას აქეთ ჩუენ ოჯახს ბარაქა აღარ მოე-
გოდა. ვილა მე მანდა ქალაქში ჩავიდე, ტანისამონი შევი-
კურთ და დროშეით ვიარაღავიარო; ვაჭრები რომ დამინა-
სკენ და გაიტყუენ ქვრივი ყოფილარ, დღეში სუთი მოციქუ-
ლი მომივა ჩემი ქალი შეირთეო... ეგებინ ერთი მხით-

ვიანი ქალი ვიშოვნო... შენ თუთონ იფიქრე, რაღა დროს ჩემი გოგონები თრევა არის?...

მოურავი. ჭოოო! ეგ ძალიან კარგი იფიქრი მოგსვლიათ, მეტი აღარ შეიძლება. (ფარისეველობით) მართლაც, რომ იტყვიან, დიდ კაცს დიდი იფიქრა მოუაო, აბა ეგ არის, აი... ჭსწორეთ, დადს მსათეიანს ქალს იშოვნით.

იუღონ: (სიამოვნებით) მამ აბა სოსიას დაუძსკე.

მოურავი. (კარებიდან უძსის) სოსიავ, სოსიავ! ბატონი გსძსნებს.

გამოხვლა 8.

იგინივე ღ სოსია.

სოსია. რას მიბძსნებთ ბატონო?

იუღონ. იგი რა გითხრავ? მე მიხდა ქალაქს წავადე და მოურავი თან წავეყვანო, შენ სხსლკარი მიხდა ჩავაბარო... აბა, ესღა გამოგიხნდება ჩემი ერთგულება... შენ იგი როგორც ამ ოჯახს კარგათ მოუვლი.

სოსია. თქუნი ნება არის, რაც შემიძლება გაუფროთ-სიღდება, ღმერთმა სომ იცის.

მოურავი. (სოსიას) შენებურათ ნურავს გააფუქსავატებ.

სოსია. თუკი გული არ გენდობათ, თავი დამანებეთ.

იუღონ. მოურავო! აბა ყველა ჩაბარე სოსიასა.

მოურავი. ესღავ შენი ჭირიმე... (თავისთვის) რა არის აქ, რა ჩავაბარო (სოსიას) აი, ამ სხსლში, ფანჯარას, ხამი თვალთ მინა ავლია, არ გააღო, ქარმა არ დაამტკრიოს.

სოსია. სულ დამტკრეულები არ არის? აბა მთელი მი-

ნა რომელიღაც? (კელს იშვერს ფანჯრისაკენა, მოურავი გავა.)

სოხია. ბატონო, ასლა მაგრე თუთოთუთოთ რომ ჰირში არ ჩამიდოს, განა არ ვიცი ამ სხსლში რაღა გვაქვს? წლობით სომ არ მიდისართ?

იულან. ჩქარა დაგბრუნდებით, ჩაგრამ, რიგი ასე არის, უნდა ჩაიბარო; რა ვიცი რა დაგვემართოს, ყველანი სიკუდილის შულება ვართ.

(მოურავს შემოაქვს ორი ქვაბი, ხანი, ტაფა, თითბრის შამინები და შამიური. სოხიას)

აი ესენი და აიმ წალოდან ჩქვშსაგებიც გამოალაგე და ამ ტანტხედ დალაგე, ზედ ეს სალიჩა გადაფინე, არა გაფუჭდებრ: ეს სხილენმიც აქ იუოს, გარეთ არსაით გადაგიტვირდის... გუთანს სომ დღესვე წაიღებენ... ამას გარდა ოთხი სარა არის და სამი კამბუნი, — არ სხით დაგვარგოთ; ქათამსა და ინდოურებს სომ მარნე მოუვლის.. ასლა შენ იცი, მეტი აღარა მჩხება რა ჩასაბარებელი... ღორები არის და იმას ჩქვწ წავასხამთ.

იულან. (მოურავს.) მაგის მეტი აღარა გვაქვს რა?

მოურავი. თუ გაქვთ და ასლა თქვენს მოიგონეთ.

იულან. კაცო, სკივრი სხდლა არის? შიგ სომ საღმრთო წიგნები აწევი.

მოურავი. სკივრი რამთენი სხიას სულ დაიშალა და წიგნები მარნის თახჩაში შევაწე.

იულან. (შეკრთომით.) ვაი, შენ ჩემო იაო! სომ ქათმები გააფუჭებდნენ?

სოხია. იქ ქათმები ვერ შევლენ, წინა მხარე ნივრით გამოტკედილია.

იულონ. (ფეჭობს) სსუა აღარა არის რა?

მოურავი. მართლა, თათუ-იარაღი?

იულონ. მე სომ ავეტიქა არა ვარ? იარაღს ზედ ვერ დავიკიდებ? (სოხიას) მამ მძუდობით სოხიავ, შენ იცი ჭ ამ ხსნდმა. (გავა).

მოურავი. (სოხიას.) ესეი ვერ გითხარ, ზგარში სწირათ ჩადი სოღმე, იმერლები კარგათ ამუშავე.

სოხია. ან რა ვხე, ან რა ვხეჯამო, ამისას არას შე-ტყვიით?

მოურავი. ახლა შენ ბატკინის ბოზბამაც მომინდომე.

(ესეც გავა.)

სოხია. (სიამოვნებით ვუბლივისაკერ.) ახლავი გეშველა, დავეტე ბიჭო სოხიავ კარები ჭ მოუვექ შენს მარინეს! (კარებს დახურამს. ამ დროს ფარდა დაეშვება.)

მოქმედება 2.

(თეატრი წარმოადგენს ოხანას ოთახს, რომელსაც უკან ჭ მარცხნივ კარებები აქვს, ორი ფანჯარა უკან კარ-თან ჭ ცალ მხარეს ტასტი დგას ხაღისათ მოკერადი, ხში სკამი დგას ჭ ტასტს წინ სტოლი, რომელზედაც ძეგს ხარვე ჭ დგას ხამთელი).

გამოხვლა 1.

ოხანა (ტასტზედა ზის, ცალი თვალი სეღცანოცითა აქვს აკრული; ზუსუნით.)

ვაი, ჩემ წერხა! ობოლ, ოხერი... ჭ! ლამის ასე და-გბრდე, ჭმრის ხმა არცეი გავიგონარ?... ჩემი ვინმეები ხი-

სარულითა სქედებან, დღეს არის თუ სვალ მოკუდება
«ღ იმისი წინეთი ჩქარ დაგვრჩება... ცხონებული
მაჩემი გეუც ასე არა ფიქრობდა!...

გამოხვლა 2.

(შემოდის მქათაღა, უსახუ ნიას დეღა, თაღსად ჩაღ-
მული, ჩადრწამოსხმული, ქოშების ზრაკუნით, გადმოიღვლის
ოსანსაკენ ღ თავს დაუგრამს, ოსანსაც ოქსსედ წამოღგე-
ბა ღ უთავსებს.)

ოსანს. აქეთ, ჩემკენ მობმანდი გენაცვალე.

მქათაღა. (მოუფრება ოსანს გვერდით) ოსანსან, სომ
კარგათ გიგიოთხო, დიღას აქეთა?

ოსანს. ჩემი ვინმეებისგან, ფიქროს მეტს რასა ვიქ.

მქათაღა. აი, შჯლო, ესღა, ეგ ფიქრები სულ წავა წა-
მოვა... ასეთი სქემე მიქნია შენთავს, დუნიასედ ვერავინ
იქმოდამეთქი... ასღა, შჯლო, გინდა დამიმაღლე, გინდა
ესეც გეურქასავით დაწუნე მეთქი... ნონიასსულის მსემ,
ამთენი თრეგით ჭარაქათი ჯღარა მქექს ღ მე ამასედ უკე-
თესს ველრავის მოვსძებსნი მეთქი.

ოსანს (სიამოვნების დიმილით) ვინ გიზოვნია? ვითომ
სეირიანი ვინმე არის?

მქათაღა. სეირიანიო? უი, ჩემ თავს! აბა რა გითხრა
მეთქი: კნიაზი, დიდი უმისა ღ მამულის ზატრონი; ოკუა-
სი—დუღს ღ გადმოღის!... მართალი არის ნაქვრივალა,
მაგრამ ჯერ ჯეილი ვაყია... დიდი ხანი არ არის რაღ
მეგას ცოღმა მოუკლეს.

ოსანს. (წუნით) ნაქვრივალაო? ვუი, ქა, ეგ ჭკუში არ

მოვიდა.

მაქთადა. რა უშავს, ქა! ქუჭრის შირის წყალი კნიაზი არის მეთქი.

ოხანა. ამხ წინათ ტურტრას დედაშ მითხრა: შირველი ცოლქმარი საიქიოხ ერთმანერთს არ მოშორდებიანო, ჭ ვისაც მეორე ჭ მესამე ცოლი შეუერთებს, ისინი მარტოები ევრებანო... მერე მე, იქ, ვის სინახარა უნდა კეცდო?

მაქთადა. ერთხა ჭ ორს მფოდნესთან, მეც თავი მიიკვს ჩემა ცხონებამა... მაგრეკა არ არის;— ვინც აქ ძალიან უუყარს, საიქაოხაც იმას არ მოშორდება.

ოხანა. მაცას გარდა, შუღები ხომ ეყოლება ჭ გერები მე რა კეთილს მისემენ?

მაქთადა. ერთათ ერთა შუღი ჭყოლია ჭ ისიც ვაყი, რუსეთის სკოლაშია... გატენილი უნდა გითხრა, ოხანას მსემ, სსჰა, შენი მთხოველი არაჰინა ჭხანანს მრთელს ჭაღაქმია.

ოხანა. თუ აგრე არის ჭ, რაც იქნება იქნება, გუელკუდარი ჭბატუას ქიშხით გაუთხოვარები არ დაურჩები ჭ ვინც იქნება შევირთამ.

მაქთადა. საქმე საქმეედ არის, — ჭ ასლა შენ იცი.

ოხანა. რა უთხარ, როგორ გარბიკ?

მაქთადა. როგორ ჭ, უთხარ თუ. გავიგე, კნიაზჰან, შენ, აის, ცოლის შერთვა გდამება მეთქი ჭ რადგან ჩემი კელობა მაჭანკლობა არის მეთქი, მოკელ რომ კაი ვინმე გაგირიგო მეთქი...

ოხანა. ჩემი ხომ არა გითქამხრა, ქმრის შერთვას ძა-

ღიან მონდომებული არიხ?

მაქთაღა. რა ზახუხია, — ეგ რა სათქმელი იქნებოდა! უთხარ, თუ მითომ შენ გიდეტ ნახს ეწევი.

ახანა. თუ ემაწული ვაჟი მაინც არის, — აღბათ სეირაა..

მაქთაღა. ჯერ ბათის არის მეთქი!... კინაზმაც მკითხა, როგორი ქალიაო. შენის გულისხამს სული დაგწვი, რამთენი ტუეილი უთხარ... ასეთი ღამაზი არის მეთქი, როგორც ჩუწნი შუმანიეი გაკეგონახ-მეთქი, ასეთი თვალები აქებს მეთქი, თუ როგორც ჯეჭნანი მეთქი... გაკეგე რაღა!

ახანა. თუ მაგანკალმა ცოტამატა ტუეილი არა თქვა, არ იქნება, მაგრამ მაგისთანა ქება რომ დახარჯე, ვაი, თუ, ნახვა მონდომოს, როგორც კინაზებმა იციან, — მერე?

მაქთაღა. ეგეც მომისერსებია... უთხარ თუ, საყდარში ჩუმთ, შენ აქედან მისვალ, ის იქიდანა მეთქი... ამ თავით ნახვა არ იქნება მეთქი, რადგან ზინეთის თახანსედე ბეგრი მტრები ჭყავს მეთქი ჭ თუ შეიტეო ვინმე საქმეს ჩაგვიშლიან მეთქი.

ახანა. ასღა, ის ვაჟი, ფუღსაც თსოულაბს?

მაქთაღა. მამ! ცარიელ გითხარს? — უთხარ თუ დიდი ზინეთი აქეს მეთქი ჭ სულ შენ სასელზედ დამტეიცებინებს მეთქი; უთხარ თუ, მარტო ორი ვირის საზახლე სულ ჭრელი ზახუხები აქებს მეთქი.

ახანა. ვიჭ, ნეტავი დამტეიცება არ გეთქვა, მაგრამ არა უმავსრა, მადლობელი ვარ! რაც გიქნია, შენი სული-სათხს გიქნია... ამასვი გესვეწები, არავისთან არა წამოგცთეს; თუ ქაბატუას ზირში ჩავარდა, — იცოდე ქუწუნის

პირშია ცხვარდება — ღ მთლათ სჰქმე წასდება.

მაქთაღა. უი, სემ თავს! ქა, ვასთან გავაჩემებ, — მე უ-
ფორც მეშინან ჩრავინ გაიგოს მეთქი.

ოსანა. უნდა ერთი კიდევ წასვადე ღ ჰწორე შეიტყო,
ქორწილი როდისა ვქნათ?

მაქთაღა. ქვეითი სიარულით ჰარაქათი აღარა მაქუს ღ
რა გიყო.

ოსანა. (ჯიბიდან ამოიღებს მანეთს ღ აძლევს) აი, ეს
მანეთი, დროშის ქირათ გეუოთა ღ როგორც დაგპირე-
ბივარ ოცს თუმანსაც ჩემი ჯუარის წერის მეორე დღეს
მოგცემ მამი ჩემის გუუს ნათელმა.

მაქთაღა. (მანეთს გამოართმევს ღ ჯიბეში ჩაიდებს.)
რასაც მაგისთანა სიკეთესა იქ, შენი თავის ქება იქნება.
(წამოადგება.) ახლაკი მინდა შინაც მივხედო, ჩემი
სასლგარი ძაღლების ჰამარა გდია.

ოსანა. თალაღა სადღა გყავს?

მაქთაღა. ოსტატინთან, შჯლო, სჰმ იცი, ისიც თა-
გისის გელითა რჩება მეთქი.

ოსანა. შენ ცხონებას თალაღა აძლავჰე უქ გამოამიგსა-
ჩნე, ჯუარ სწერი კაბა შემკეროს, — იმან უფრო მოდნა
იცის.

მაქთაღა. ბატონი სარ, წავად ღ გამოგვსავნი მეთქი.
(კარინაკენ გასწევს ღ ოსანაც კარებადის გააცილებს; მაქ-
თაღა გავა ღ ოსანა უკანვე მობრუნდება.)

ოსანა. (გელებს გაძღის, სვეითკენ იუფრება ღ თითქმის
ტირილით) თელეთის ძაღლო! ფეთხანის ძაღლო! სუფ-
სარქისის ძაღლო! ნორაშნის ძაღლო!.. გესვეწებით, ქაბა-

ტუას ქიშხედა ვენინათ გამხადეთ!... (ძივა ჭსტოლთან, გელში აიღებს სარკეს და შიგ იყურება) ჭა, რა მიჭირს, რომ მწუნობენ?... თუ არ ჩემი მტრების მიეთ მოეთი ვნით, რათ დავრჩებოდი ორმოცის წლისა გაუთხოვარი. (თვალზედ გელცხარცხ ისწორებს) ეს ცაღი თვალი ხომ არცკი მიხანს?

გამოსვლა 3.

(ავეტიქა შემოვა და ოხანას თავს დაუკრამს რამდენჯერმე; მაგრამ ოხანა ისევ სარკეში იყურება.)

ავეტიქა. ვა, აღარ მოიხედავ? ერთი ხანთი არის თავს გიგანტურები.

ოხანა. (მობრუნდება ავეტიქასაკენ.) ვუი, ჭა! გერ და-გინახე.

ავეტიქა. რას იზრანსკები? შატრძლათ ჟდები თუ?

ოხანა. მითომ რა მასხარა მსდი? — მე რა ღირსმა ვარ შატრძლობა... (დაჟდება.)

ავეტიქა. (დაჟდება სკნეშით) მაგას თავი დავანებოთ.. ოჭ, დავიდადე... ჭაბატუამ გამომგზავნა, შინა ხარ თუ რაო, მანინ სულ იმდურები, არ მოდისართო და ნათლი ჟდაბი და ჩუტნ დედაბუდიან ამაღამ შენთან მოვალთო.

ოხანა. (წყენით) ჭა, მერე ვინ გუელ კუდარი დაემდურა? მე ამაღამ, სხვაგანა ვარ დაბატყებული, — ბოდიში უთხარ, შენი ჟანის მხეს, — გერ დავდები წაუსვლელი.

ავეტიქა. აჭამდის გიდეტ წამოვიდოდნენ, მე ბასარში შევკვანიდი.

ოხანა. ჩქარა წადი, შენი გულის ჭირიძე; შინ არ არის, წასულათქო, არ მოვიდნენ, ესლავ მივალ, თუ ესლავ არ წასულ, მე შენც აღარ მოგიცდი, წავალ.

აკეტიქა. მითომ რა არის, ასე რაზედ გეწეინა ჩუწნი მოსვლა? — თუკი მაგრე არის მაჟამშიაც აღარ გავივლით, თილიფარა ენით მანინც იტყოდნი მობძანდითო.

ოხანა. ასლა შინ არა ვარ დ მერე დაუძახე, მერე.

აკეტიქა. დმერთმა შეარცხინოს მერე შენი მარქვეარი, მე იმიტომ უფრო მოველ უნდა შეგესვეწო რაზედმე.

ოხანა. რაზედა ქა?

აკეტიქა. ჩუწნს იქით რომ ხადუქნე ადგილები გაქნს, ხომ ისე გდაა დ მე მომე, დუქნებ გავაკეთებ, კაი ქარა შემოვა დ ქირაში წილს დავიდებ.

ოხანა. ქა, რა გინდათ ჩემთან? ვერ შეიტყუთ რომ, ჩემი არა შეგაჭამეთ რა?

აკეტიქა. ჩინა მახებს თავი დაანებე, ბოლოხ, ხომ ისეე ჩუწნია?

ოხანა. უფრიდან ბანბები გამომიძრეთ, უველა ჩემთვის მინდა!

აკეტიქა. რა ოხრათ გინდა; ქმარი შენ არა გვახს დ მჯელი, ამას იქით უფრო ხუელ არ გელირსება.

ოხანა. თქუწნი თვალის მოხათხრელათ ქმარს შევირთამ დ შირში ჩაღას გამოგავლებთ..

აკეტიქა. ვა, ვინ ოხერი იქნება ესლა შენ შევირთოს? აქამდისაც ძაღიან გინდოდა გათხრება, მაგრამ ზედაც არავინ შემოგხედა... დ ჩუწნ რა გიყოთ?

ოხანა. გაგიძრეს ხიუმე, ხუელ შენმა დ დედი შენის ენა

პირმა ქმა... ვინც ამინდა, შენა ჭ იმან გადახიბდეთ,
ემპიკის თხლო!

აკტიქა. (გაჯერებული წამოდგება) ნუ იმლაშებ! გე-
ყოფა ტარტარი, ენა მჭვარტლიანო, თორემ, მაშინ არ
იყო ქუჩაში ევიროდი... შე გიდეგ იმ აკტიქას მემსიან,
აი!....

ოხანა. (ორივე გელებით ქოქოლას აყრის) ჩაგჭტიტე,
შენისთანა სიძეს ვაყმა! იმისთვის გინდივართ შენ ჭ დე-
დაშენსა, რომ შემოთ, შემჭამოთ, ჭ ქუჩაშიაშივი ლანძი
მოჭსდეთ: «სამაგელი არის, არაეინ შეირთოთო... აბა გე-
ლი დამაწე, ესლა სსუა დროებაა, ჩაგაღმობინებ ცისეშია...

აკტიქა. დიას, დიას, ჩამაღმობენ!... სუთ თუმნათ, სა-
ითარც გინდა იქით გერ დავატრიაღებ საქმესა.....
(გასწიკს კარსაკენ) აი, წავალ ჭ სედევე დუქნების საქ-
მეს შეუდგები, მუშახ დავაყენებ მოლა ჭ იქ მელანარა-
ბე (გავა).

ოხანა. (შუბლიკისაკენ) ჭსეღამოთ, ამ გულ გუდარსა,
რეები მითხრას? როდექდის უნდა ვიყო ამათან, ამ ტერ-
სლში?

გამოსვლა 4.

(შემოდის მამთაღა, ოხანა წინ მიეკებება.)

ოხანა. ქა, ისევე დაბრუნებულხარ? ჩემმა ბიძას ვაყმა,
გზისეღ სომ არა ენასა?...

მამთაღა. ვუი, ქა, სად იყო? სომ არა შეუტყვიარა?

ოხანა. არა შეუტყვიარაკი, დუქნების ალაგი რატომ არ
მოძეო, — წამეჩხება.

მაქთაღა. გაქრეს, რაც იმას აღარავინ რა დასწესებ. —
იტი თუ მე რაღათ მოგებრუნდი, კნიაზს კაც დასსუდა
დ მითხრა, კნიაზმა თუ ქალი არ მისუბნუა, ვერ შევირ-
თამო... ვილაც გახასუთქს უმაგებინარ.

ახანა. (წყენით.) ახლა რაღა ვქნათ?

მაქთაღა. რა დ.გნახოს, მითომ რა იქნება?

ახანა. ვაითუ იღბაღმა მიმტყუენოს დ ცუდ თუაღსუდ
დამინახომ.

მაქთაღა. თუ არა დ, იტი თუ კიდეკ, გნახუდ რა ფი-
ქრი მაქნია?-. ჩემი თაღაღა სომ აქ იქნება მეოქი, მო-
დი შენ იქით ხახლში დამაღლე, კნიაზს მოვიუვან დ კარე-
ბიღან თაღაღახ დავანახუბ დ ვეტყვი ეს არას მეოქი,
მერე ვუვარის წერაში კნიაზი სწორეთ იქით მხარეს იდ-
გება ხაითაც კარგი თუაღა გაქებს დ მეორე მხარესივი მა-
შინ ხინჯუენს ვეღარ მოჯუენება.

ახანა. ეგ ფიქრი ძალიან მომეწონა, დმერათმა გაც-
ხონოს!.. დედან შუღობამ, სუღ ჭრედ მანუოებს დავითეული.

მაქთაღა. რაღა თქმა მინდა, ვიტი, ვიც, შენა კეთილი
გუნუბინაგან.

ახანა. თაღაღა რომ დავგებარე რაღომ არ მო-
იუკანე?

მაქთაღა. გარეთ ბაღკონსუდ დავცთუეკინე.

ახანა. დავუძისე აქ შემოვიდექს.

მაქთაღა. კნიაზიც დავბარებუელი შეაგს, ხაღაა მოკა?

ახანა. თაღაღა შემოვიდექს, მამ მე იქათ რათასივი გა-
გაღ დ დავიმაღება.

მაქთაღა. (უძახის.) თაღაღო, თაღაღო, აქ შემოდი შუღო.

გამოსვლა V.

ისინივე ჭ თაღაღა.

(შემოდის თაღაღა, ქალი ყსაბ ნონიასი, თექვსმეტის წლისა. სასით ძრეულ ღამაზი ჭ ტანადი, კველურათ გადმოივლის ჭ ოსანას ოკეს დაუკრამს.)

ოსანა. (წამოუდგება.) მობძანდი გენაცვალე, სომ კარგათ გივითხო?

თაღაღა. გმადლობ, მშუდობით გასლავარ.

ოსანა. დაბძანდი თაღაღას. (თაღაღა სკამსკედ ჩამოვდება.)

ოსანა. (მაქთაღას განგებ ჭკითხავს.) მაქთაღას, თეთრთ მატყრების ნიმუშები რომ დაგაბარე, ზრ მომიტანე?

მაქთაღა. ვუი, ხემს თავს, დამავიწყდა.

ოსანა. ნუ შესწესდება, წავალ ჭ ბიჭს ვაკვზავნი.

(ოსანა გავა.)

(მაქთაღა კარებში ჩადგება, სშირ სშირად გართთ იეუტება, ზატარა სასს უკან გამოჭხნდება მაქთაღას კვერდით იულონ, რომელიც შეჭურებს თაღაღას ჭ სმა მადლა იტყვის: (კარგი ვოთილა! უცხო რამ არის!..)

(თაღაღა, ამათ განცუფრებით უეუტებს. ოსანაც ნუმათ მეორე კარებიდან იეუტება ასე, რომ თავი უჩანს.)

მაქთაღა. კნიაზჰან, ზრუარის წერა სვალ ღამ უნდა იყოს, აი; დაფოკნების მიხეზი აღარა იქნებარა.

იულონ. თუნდა ამადამეე მოკასერსოთ, — ქალი მომეწონა ჭ რადას მოუტდით.

მაქთაღა. ზერ ზრუარ საწერთ ვაბა არა აქნს მხათა.

იულან. კახა სომ სსჯაც ექნება ღ რაც იუას ჩაიციას.
მაქთაღა. თეთრს მატერის იმწადებს.

იულან. რა საჭირო არის, ისეც კარგათა შუწნის.

მაქთაღა. ავი მოგასხენე, რომ ნასო ისე მოგეწონება
რომ გავიყდები ღ შენვე შემეგეწევი მეთქი.

იულან. ჟუწარის წერა რომელს ეკვლესიაში უნდა იუას?

მაქთაღა. წმინდა გიორგის ეკვლესიაში; ისე ჩუმათ
მოდი, რომ არავინ გაიგოს... როგორც მითქუამს, ბევრი
მტრები ჭყავს ღ ჩუმათ ჭსჯობს.

იულან. წავალ ღ ესლავ მოგემწადები, დაგვიანება აღარ
ვარგა, შენც ქალი წამოიყვანე. (იულან მიდის.)

(მაქთაღა შინ შემოვა.)

თაღაღა. მარ დედავან, ვინ იუა ეტა?

მაქთაღა. ოხანას საქმროს შჯლო.

თაღაღა. მე რას მიუურბდით, გასტერებული დავარნი.

მაქთაღა, ოხანა შენ ეგონე მეთქი.

თაღაღა. (განცურებით) ქა! ჟერ ოხანაკო არ უნასამს
იმ უბედურსა?

მაქთაღა. არა, ისე ვასურსებთ შჯლო, ეგები დმერთმა
მომსედოს ღ გავსადო ჩრიოდე თუძინს გამოგონები.

თაღაღა. რათ, ატუეებ, იმ სატოდავსა?

გამოხვალ 6.

ოხანა. (შემოვა მხიარულათ ღ მაქთაღას გულსედ მო-
ესკება) შენი გულის ჭირიძე, შენი თუ მე ქალი ვარ,
შენ სიკეთესვი გადავინდი... იქიდან დავინახე. ქა რა კაი
ვაყო ყოფიდა.

მაქთაღა. მისარებია, ჭუჭარის წერას ამაღამეე ჩქარობს.
ოხანა. ჭა! კაბა რომ არ შემიკერამს?

მაქთაღა. მანამ თონე სურს ჰურს მანამ დაიჭერსო!!!
გნა კაბები არა გაქს, რაფ იფოს ჩაიცვი.

ოხანა. მართლად ამბობ... ძღვივს ჩემს ბედს გაუღვიძ-
ნია ღ კაბას რადან მოუცდი, არაგინ შესაღოს.

მაქთაღა. აბა მამ მოემზადე.

ოხანა. სასდი ვის სინაბარა გაუმოთ? ბიჭი სომ კუს-
ნის ვერ მოძორდება, ვასმამი უნდა გააკეთოს.

მაქთაღა. სასდი თაღაღამ შეინახოს ღ ჭუჭარის წერა
რომ გათავდება, მე დაგჭწინაურდები ღ ამას შინ წავიყვან.

ოხანა. (მაქთაღას) მაგრე გჭწნათ ტენაცვალე (თაღაღას
არა თაღაღასნ შეს რას იტყვი?

თაღაღა. თქუწნი ნება არის.

ოხანა. კარები ჩაკეტე ღ ისე იფექ არაგინ რა გბიტანოს.

თაღაღა. ბატანი ბძანდება.

ოხანა. აბა მაქთაღასნ, წავიდეთ, კაბა იქით სასღშია
მაქქს. (მივა სტოლთან სარკეს აიღებს ღ ოწნივ მიდიან.)

მაქთაღა. (მიმავალი თაღაღას.) აი, მივალთ შჯლო ღ
კარები ჩაკეტე ისე იფავ. (გავჭენ.)

თაღაღა. (მართო ჰუბლიკისაკენ) ეს ბუბიაჩეძი ჭწწორეთ
წაწმდება... მამ რა მოუვა? რამთენს ამისთანა საცოდაო-
ბაში ჩამდგარა... ზატოხანნი კნიაზიც მოატყუეს!... (გა-
მობრუნდება კარებს ჩაჭკეტამს, შემდეგ მივა ღ ტანტსედ
წამოწვება.— ზატარა ხანს უგან მოიხმის კარის ბრახუნნი.)

თაღაღა. ვინა ხარ?

(კარებს კიდევ დააბრახუნებს ღ ისმის ხმა) გააღე.

თაღაღა. ზარ დედაჲან, შენა? (მიკა კარებს გაღებს და რა დანახარის რამ ვიღაც კაცი არის გამოიქცევა და დამსხვებს) უი, ვინ არის ისა?

გამოსულა წ.

ჰეტიქა (შემოვა თაღაღას თავს დაუკრამს და ბუბლი-ჭინჭინ.)

ვა, რა უშინიან (თაღაღას) ოსანა საღაღა?

თაღაღა. (თავ ჩადუნული მორცხვით) არ ვიტი.

ჰეტიქა. მამ აქ რას უზინარ, თუ არ იცი?

თაღაღა. სასლი მე ჩამაბარა და თითონ სხუგან წავიდა.

ჰეტიქა. ავი არ ვიციო? რა გითხრა ამაღამ არ მოკა-ლო? მე შეგონა ისევე აქვე მოუხწრობდი.

თაღაღა. იქნება მოვიდეს... აბა გუნხაში წადი ბიჭსა ჭკითსე, მსწორეთ იმას ეცოდინება.

ჰეტიქა. განა შენკი არ დაგოჯვრებ. (სიამოვნებით) გა-კაბლა ერთი ეს მითხარ, შენ ვისი ნუგბარი ხარ?

თაღაღა. (წყენით) შენ რაში გეკითხება ვინცა ვარ.

ჰეტიქა. (სანთელს აიღებს და თაღაღას ასლო მიანხ-თებს) ოჰ, რა ღამაზი უოფიდა! ახლა მითომ რა ვქნათ რომ ღამაზი ხარ?

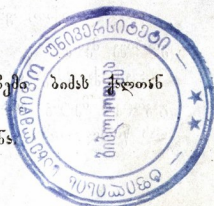
თაღაღა. იქით წადი ვიღაცა ხარ.

ჰეტიქა. ვინ მამაძალი გავა.

თაღაღა. ესლავ დავიფიერებ.

ჰეტიქა. ვა, დაიფიერე რა, მე ჩემი ბიძას ჩაღათან მოგელი.

თაღაღა. სომ სეღამ არ არის შინა

აკეტიქა. ჭო ღ სხლს შუენასამ.

თაღაღა. შენთვს როდი ჩაუბარებია.

აკეტიქა. მამა ტიცსონდა, ჯერ ერთი, ეს მათხარ შენ ვინი ქალმა ხარ.

თაღაღა. რომ გითხრა წასვალ?

აკეტიქა. მამინათვე მეტქი.

თაღაღა. უხსაბ ნონიას ქალი ვარ.

აკეტიქა. მართლა.

თაღაღა. დიას.

აკეტიქა. გათხოვილი ხარ თუ არა?

თაღაღა. არა.

აკეტიქა. (სიამოვნით) შენი სულისა! ჩემი იღბალი ვინ იფიქსარ...

თაღაღა. გადი თორემ, ესლავ ქუჩაში გავექცევი.

აკეტიქა. მერე ვინ გაგიშვებს (მივა ხსლავ) მამი ჩემის ცხონებამ შენს მეტს არავის შავირთამ... შენი ღვიძლები-სა შენთან დამხვი.

თაღაღა. (მეორეს მხარეს გაიქცევა) დაიკარგე ვიღაც რსუტი ხარ!

აკეტიქა. ჭა რა არის, მწუნოთ თუ აბა შემომხედე როგორი ვაჟი ვარ ნეტა იმის დედან ვინიც გამხარებელი მე ვიქნები.

თაღაღა. იქით, უმატრონო ნუ გკონივარ, გარეთ გა-
ვთრივე მეტქი.

აკეტიქა. (მივა თაღაღასთან ღ გელს დაუჭერს. ერთს გაკრავს, მეტსკი არა ღ ნიშანსაც მოგცემ, შენი სულისა რას წითლდება?

თაღაღა. (კელს გამოჰგლეკს კელიდგანა.) შენც შეგარ-
ცხვინა ჭ შენი ნიშანიცა!... (იქით გაიქცევა ჭ ურის)
ბიჭო, თეღუაჲ მიშეღე!

ავეტიქა. (თან მიჰხდეკს) გუჭისა, მოიცა... ვა, ხად მი-
სვალ (კაბის კალთას დაუჭერს) სომ არ შეტკამ, მოიცა
მეთქი.

თაღაღა. (კაბას გაგდებინებს ჭ კარებისაკენ მიდის.)
ეს რა სულელი ყოფილა, ვილაღ არის. მიშეღე, მიშ-
გეღე, ბიჭო.

ავეტიქა. შენი წოწიების ჭირიმე, მობრუნდი მეთქი,
აჭა მითო შენი ძაღლი ვარ გესწეუბი.

თაღაღა. (გარეთ გაყარდება ჭ იძისის.) მიშეღე, რა
ჭირს გადაკვიდე მიშეღე!

ავეტიქა. (კარებიდგან უძისის) ლავიწების ჭირიმე! შენი
ღვიძლებისა, მობრუნდი!

გამოსვლა 8.

იგივე ჭ მაქთაღა. (მაქთაღა კარებში შეესუნება ავეტიქასა.)

მაქთაღა. ავეტიქ, შენა?

ავეტიქა. (შეერთადით.) მე გასლავარ!

მაქთაღა. ჭა! რა გინდა, ამ დროს აქა?

ავეტიქა. ოსანას გეტე, სჯემე მაქუს.

მაქთაღა. თაღაღა რა ქნილა მეთქი.

ავეტიქა. ვინ თაღაღა?... მე აქ არავინ მინასამს.

მათაქაღა. ვუი, ჭა, რას ამბობს ეს ლაზუსტაწი. (იძისის)
თაღაღი, თაღაღი!... (შასუსი რომ არ ესმის) ვუი, შენს
მარ დედას, შუღო!, ხად წასულა?

(აკტიუმა ამ ღაზარაჲში მეორე კარებიდან გაიზარება.)

მაქთაღა. (გასწევს უცებ ისევე კარისაკენ ღ ამბობს აკტიუმაზედ.) მოიდა შე არამზადავ, მე გინკენებ შენ თამაშისა, თუ ხმა გავიცია, იმ ქალისათვის აბა წავიდე კუნსა-შიაღა ვინსო. (ტავა.)

(ფარდა დაეშეება.)

მოქმედება 3.

გამოხვლა 1.

(ოხანას ოთასში სკამზედა წის იულონ ღ თავს ადგას თავისი მოურავი.)

იულონ. ეს რა მომივიდა მოურავო? რა ჩემს წმიდა გიორგიმ დამაბრძავა? გეფიცები, იმ დამეს, კარებიდან მაქთაღამ რომ დამანსება, კინაღამ არ გავკიუდი, იმისთანა მშენებელი რამა ჰქნდა: — თვალევი გიშერს უგვანდა, ემაწვლი ღ წვრილი, ესლა სულ სსჴა არის.

მოურავი. უთოთ, შორიდან, მაგრე გზენებიათ.

იულონ. რა, შორიდან, კაცო? (წმოდგება ღ კარებთან.) ამ კარიდგან გერა გხედამ რატა ხარ?

მოურავი. რა ვიცი, — ხლბათ შენი ბედი ეგ ყოფილა... ასე იტყვიან: იღბალს გისთვისაც ვინ უნდა, წინ გადაეფარება ღ კაი თვალსეფ დანახუბსო.

იულონ. მეგრე, რა დაუშევე, იმ ოსერს ჩემს იღბალსა, რომ ეს საქმე მიყო?

მოურავი. შენი რისხჴა არა მაქნს ეგ რომ შენ რძლე-

ბში მიიყვანო, მასხარათ გავაკეთებენ ღ სინცილით დასქედ-
ბიან... სირცხვილით, მეკი იქ გედარ დაუდგუბი და.

იულონ. მე მაგას ვჩივი ღ! სხღ გავიყვანო, — ჩემი
სათესავობა შეძგამს.

მოურავი. თუ იულები მანტ ბლამათა აქუნ, იმითი
მინტ ბოდიში მოგუესდება ღ ვინი გავარდებ!

იულონ. ამ ორ დღეში თუ თავისი ქონება, ჩემს სა-
სელსედ არ დაამტვიტებინა, არ შეიძლება.

მოურავი. მამ არა ღ... ბებერიც ყოფილას, გვ ოჯახს
დაქტეული!...

იულონ. (შეერთობით) სუ, არ გაბონოს.

მოურავი. ყურსაც ავლია, ბატონო.

იულონ. (მტარეს ფიქრის შემდეგ.) ახლავი უნდა შინ
წასვიდე ღ ცხენები წასსა, — ჩუწნს სოფელში თუ ვინმე
გვითხოს, იულონმა როგორა ქალი შეირთოვო, არავის
უთხრა თუ ცალ თვალი არის ღ საძეგლი, — ყველას
ძალიან უქე ღ ჩემ შულებთან რომ მისვიდე, ასე უთხარ
ბებრი მზითევი აქუნ ღ თქუწნის სარგებლობის გულის-
თვს დაესარბა ბატონითქო.

მოურავი. მამ, როგორ ვამბებ, ყველას მაგრე ვტყვი
თქუწნი რისსვა არა მქუნ.

იულონ. მეტ მანამ კიფერები მანამ ყველას ჩემს სასე-
ლსედ დავამტვიტებინებ; მეკი ზედან აღარ შევსედავ.

მოურავი. მამ არა ღ! მაგას მოუჯუქ დაგატლექონ.

გამოხვლას 2.

იგინივე ღ ოსანა.

ოსანა. (შემოვა მხიარულის სახით ღ იულონს გვერ-

დით მოუყვლება.) ბატონჯან, ამაღამ თვატრში ნუ წავალთ?
იულონ. თქვენნი ნება არის.

ოხანა. მოურაო, წადი ლოყის ბილეტები გვიყიდე.

მოურავი. ოღონდ თქვენნი იხამოვანეთ ჯ ბილეტებს
კი არა, თუნდა შექრის ზურებს მოგართმევთ. —

ოხანა. (განცუფრებით) ვიმ, ქა, ბლიტები რათ გინდა? —
მე ბილეტი გითხარ მოურავჯან.

მოურავი. ჯო, ჯ იმასაც მოგართმევთ ჯ სანჯი გნე-
ბაგთ იქ გიანჯებით.

იულონ. (მეწუხებულად, მოურავს მიუხვედრებლად იხამავს)
მე გავგზავნი სსქსა, მოურავს არა ჯსცალიან. —

ოხანა. (ქმარს) შენი ნება იყო; ოღონდგი წავიდეთ ჯ
ვინც გინდა, ის გავგზავნე... ჩემი ჯუარის წერის სმა ქა-
ბატუს ყურში რომ ჩავაღწინდა, მწუხარებით გული წა-
სვლია ჯ ძლივს მოუბრუნებიათ... იმათ ქიმწყედ მინდა
ტვატრში გამოვიჭიმო, რომ ქმწყანამა თქვენს, თუ კნეი-
ნა ოხანა ბმანდებო... გასქდეს ქაბატუს!...

იულონ. რაჯედ ისტებთან, ასეკი მოხდა ჯ.

მოურავი. თუ მაგრე არის ჯ, ყოველ ღამე წაბმანდით
იქა, რაღაც სათათრეა...

იულონ. (მოურავს ჩუმის სმით ჯ წეროვით) რა ღმე-
რთი გავიწერა, — სომ შეიტყე, რომ ვერ გაიგე თვატრის
რა არის ჯ არ გაჩუმიდები? — რაღათ მხრცხვნი?... —

ოხანა. მეგრე გაქსაღმი სეირობას ვიქ, ბუჯვარში კნია-
ხთან ზოდრუხვით გავიული, მთელი საღსი თავს დამიკ-
რამს, კნეინა მობმანდებო, გზას მიზმენ... ნსე თუ რა-
გორ მიწა დაეგრებათ ჩემს ვინმებს.

მეუღლან. (იციანის) კარგი ანტი ანის ეგა, კარგი, წავალ
გატვ გავგზავნი რომ ესლავ ბილეტები იფიდაოს.

(მეუღლანი გავა მოურავიგ თან გაჭყეპება.)

გამოსულა 3.

(მეორე კარებიდან შემოდის მამათადა)

მამათადა. (თავის დაკერით.) აა, ჩემს ოხანას გენაცვა-
ლლამეთქი! როგორ. გიკითხო? ხში დღე არის აღარ
მინასავსარამეთქი. ხომ გუფიკუფის აღგიღს ჩავდაამეთქი?
ოხანა. გმადლობ, კარგათ, მაგრამ რა გუფი ჩავდა,
შვლებო ბუერი ჭყოლია.

მამათადა. ჭყავლეს რა! შენ რას დავიშლიან? მაგის ხა-
რნო უფოთათ, აღარ იტის თუ დოვლათი როგორ მოი-
ხმაროსამეთქი.

ოხანა. მე ჩემი დოვლათიგ ეერ მიტამია, მაგრამ ბალ-
ლების თავიგი არა მამქს.

მამათადა. ბალლებს რას დახდეუ, ბუღში ჩავარდი... შუ-
ლო თუ როგორც მე მოვიჭყეტამეთქი, შენც ასე ნამუნინ-
ნათ ჩემი გასამჯულო მოქე მეთქი... ახლა ხომ ჭსუდამ
რა საქმე გიყუ.

ოხანა. მოგტემ, ჯერ ხომ მეტი ხანი არ არის.

მამათადა. პირობა, შვლო, ჯუფარის წერის მეორე დღე
იყო.

ოხანა. ჯერ იმთენი გელშიაგ არ მიტირამს, — ჩემი ფუ-
ლები ხუფ დაქსახუფია.

მამათადა. გენაცვა, რას ანობა? ფუფის მეტი რა გაჭეს?

ოხანა. ჯერ ვერც სიუჟარულს ვატყობ; ვნახო ვეყვარები თუ არა?

მაქთაღა. გუი, ეყვარები, ნონეს სულის შვემ! ახალი შეყრილი ნუგბრები სარო...

ოხანა. რა ვიცი?—ეს სიუჟარულია? მე რომ ვესვევი იმას ვიჩი იქით მიაქნის.

მაქთაღა. ვიჩის წყლიანი გაყია, ჯერ თუ წრცხვენინა? ოხანა. თუ მე არა მრცხვენინა, იმას რაღა რჯის?...

მაქთაღა. რას მისხარაობ, ოხანჯან? გული არა მაქნის.

ოხანა. გეუას ნათელმა. ესღა ერთი თუმიის მეტს ვერ მოგცემ... (იღებს ჯიბიდან ჭ დაღეკს) აჭა თუმიანი.

მაქთაღა. (კელს აუვრამს) ვინ ლაფ დასსმული გამოგართმევს შეთქი! ჭა, მაგისათვის დავაგდე ორი კურა ჩემი სხსლკარი, ძაღლების ჭამარა? რა ჭაკსედ დაკვადობდი ჭ ისე დავივლიდი მეთქი, ფესის ღანჩები გადამატვდა თრუვითა.

ოხანა. აჭ ბეერი შენსედ უკეთესი მაჭანკლები არიან მაგრამ სამ თუმიანთ ახჯერ შემოუვლიან სოღმე, მთელ ჭალაჭსა, ისე არიგებენ.

მაქთაღა. აბა თუ ჭალი სარ გინასამს ვინმე მეთქი, მთელ ჭალაჭში ჩემისთანა სხსელ განთქმული ჭ მოხერხებული მეთქი, რაც მე ბრმები, კოჭლები, ჭახლები ყვაილისხან დაჯივინილები, დაჯათსოვე ჩემის სულის გული-სათვის გვრიტბივით ვაყებსედა მეთქი, ამისთანა საქმე ვინ იქმოდა, მე ჭ ჩემმა სულმა სამაჭკლოცვი კარგი ავილე.

ოხანა. შენასშირინათ ნარგიზუმ, რაღა ცოტა რამა ჭნა, ორი თქმითი კოჭლი ჭ ელამი, არ მისტა უმსითოთ.

მიჯლიონის მატრონ ბასას ვანუას?

მაქთაღა. ჭოღდ დმერთი გიშქსლას მეთქი, ნარგინუას
რატ მიჭსტეს შენც ის მამე მეთქი, იმან რცდა ხთი თუ-
მანი, ჩაიდო უბეშია.

რასანა. შენც, დანიჭი, აჭა, ესლას მეთქი რა გინდა? ღ
ფუღებს რატ, მოგაჭრეკვებ განესსეზუღებს, მამინაც სამ
თუქმის მოგცემ.

მაქთაღა. (გაჯავრებით) იქით! თავი არა მაქქს.

რასანა. შენი ნება... (ფუღს ჯიბეში ჩაიდებს) შენ ჩემი
მოტყუებაც შეგინა: შუღები არა ჭუვსო.

მაქთაღა. (განნსლებული.) ვუი, განჭლეს დედა მიწა ღ
თან ჩაგიტანო! მე მოგატყუე. ურცნო?...

რასანა. შენი ნამობი ჩაიტანო! ხდუ გარეთ გადი, ვნი-
ახი არ შემოვიღეს.

მაქთაღა. ვინ გავიღეს, ქა? მერე კინაზი ვინი მოყვანდი
არის, მეთქი?—შენი სილამაზით თუ მოვიდა,

რასანა. კენინასთან დირსმა კი სარ ღამარაგისა, რამ
მაგებსატე რამამ, ქოფაკო?

მაქთაღა. (პუბლიკისაკენ) უი, ჩემ თავსა, ამ დროული
ადამიანს, რა უმატილთა მხდის მეთქი, ეს უსინდისო!—
(რასანას) მომე მეთქი ჰემი სამაჭაკლო!

რასანა. მითომ შენ რა მიუაკ? კინაზს ანუ უნდამეზივარ
რამ უშენოთაც ვირ აქეთ შემესვეწებოდა.

მაქთაღა. დამყავებულისა ღ ბრუციანისათვის ვინ არ გა-
გიყდება მეთქი.

რასანა. (დიდის წყრამით) გადი თორემ სუღ თრეკით
გატატანინებს!

მაქთადა. მომე მეთქი ჩემი სამაჴკაცლო, თორემ ამ ქო-
შს თაჴში გდრჴსამ მეთქი... (ქოშს გაიძრობს ღ მოუდუ-
რებს) ესლავ დავარტყამ, თუ არ მომცემ.

ოხანა. (კარბისაკენ მიდის) ზიჴო! შემოდი ეს ქოფავი
გათრივე.

მაქთადა. მავს მემართლები ბრუციანო? კნინათ რომ
გავსადე მეთქი?... (ქოშს შეუმაღლებს.)

ოხანა. (კარბიდან უძსის) მიშველეთ, მკლავს ეს ქო-
ფავი!

გამონკლა 4.

(იულონ ღ მოურავი შემოსტვიიან ღ ერთი ხმით.)
რა ანავი არის?

ოხანა. (იულონს.) ზარუნჯან! ეს ქოფავი მკლავს.

იულონ. (განტვიფრებით.) შენა, მაქთად?

მაქთადა. (ურგუნებს ოხანასკედ) ამ ნამუს წასულს განამჴე-
ლონ ვთხოვ.

მოურავი. რის განამჴელოს? შენ ვის უბედავ მაგ სიტ-
ტუქებსა?

ოხანა. გავათხოვეო, კნიაზი მე მოვიუქანო.

მაქთადა. (ოხანას) შე გულ კჴდარო, მამ შენისთანა,
დამჴავებულსკედ ჴუნარს დანიწერდა ზატოქანი კნიაზი?

ოხანა. მოურავოჯან, გათრივეთ, გენაცვალე.

მოურავი. (მაქთადას.) გადი გარეთ, დედაკატო!

მაქთადა. მომცეს ჩემი სამაჴკაცლო ღ გავალ.

იულონ. (მაქთადას წყრომით) ვინ მოგითმენს შენ ამ

ანბავსა?

მაქთაღა. ქა, რათა კნიაზ! დამზირდა მეთქი, თორემ როდი მოგატყუებდი მეთქი, ჭ ჩემი ვაჟის ქალს დაგანასკებდი, მაგ ქაჯის მაგიერათა.

ოხანა. (სიანხსლით გულზედ კელს ისომს, რადგან იმის ანბავი გამოამუღავნა.) ვაი, გული მიმდის, ტენცვალეთ, მიშეკლეთ!... ეს რა მომიგონა ამ ქოფაკმა.

იულან. (ოხანას კელს დაუტყრს) რა დაუკმარათა. ბატონჯან? ტასტზედ დაბანდი... (დასომს)

ოხანა. (წუნარის ჭ ნაზის სმით.) ჩქარა, გათრივეთ...

მოურავი. (მაქთაღას.) განა შენი შული შული გახინჯუბატონს, მაგათ მაგიერათ? (ოხანაზედ კელს იშუტრს).

მაქთაღა. ნონიას სულის მზემ, მაგრე გქქენ მეთქი.

რათ მომატყუე დედაკაცო, არა გრცხვენინა?

მაქთაღა, მამ რა მექნა? ქმარი შემრთეო, ჭირვიით ჩამომეკიდა; ერთი წელიწადია, მოსვენება აღარ მომცა.

მოურავი. ეგ ოინობაც შეგიძლიან, დედაკაცო?

მაქთაღა. (მოურავს) გაჭირებამ გამაბედვინა.

ოხანა. (იულანს) ტყუის, ტყუის, შენმა მზემ, მე ვიყავ.

იულან. მოურავო, გაგდე აქედგან მაქთაღა, თავის დღეში აქ აღარ გაიაროს.

მოურავი. (წაველებს მაქთაღას კელს ჭ კარებისგან მიჭუებს) გადი, დედაკაცო აქ თქნია აღარ დადგა, თორემ წელს აგათრევიებ.

მაქთაღა. (მიდის გარეთ ჭ მიმავალი.) გურგენიმც გაგიშავდებათ! ჩემის უმატოურობისათვისა.

ოხანა. (სირცხვილით იუღონთან კვლარ დადგება ჭ განტეპ) ერთი წყალი ჩაველანო, გული მიმდის. (გაჯა.)
იუღონ. (მცირეს ფიქრის შემდეგ მოურავს.) ავი გითხარ, მოურავო, ის ხუღ სხუა იყო მეოქი; ჭსედაძ რა ოინბა-სობა გვივეს?

მოურავი. ჩუტნ კიდეკ ეს საქმე უუთ რომ, რინა აქეს ეველა შენ სასელსუღ დავამტკიცებინოთ ჭ მაცან ზინში ჩაღა გამოვავლოთ.

იუღონ. შენ წადი, ცხენები წახსნი ჭ სხუა მე ვინი... სედაძ რა ერთს საჯს, მამლეკს?—ეს ოცი თუძანი ვალიტ შეგტამეთ.

მოურავი. რატომ საჩკის ფუღს მინც მაცან არ არ-თმეკ, ბატონო?

იუღონ. რათ შევამცნეკინებ, რომ ფუღი მიჭირს?... მაცან ასე ჭტონის მიღლიონის ზატონი ვარ.

მოურავი. ფუღებით მინც ვიკოტათ ჭ ჭანი გავარდეკ!

იუღონ. მოგეტეს დღეგრძელობა, მე მაცან ვინის სა-ზაღნე ჭრეღი აბანები შევასუსტო!

მოურავი. რა უუთ თუ გონჯი არის,—ჭსედაძით რა ზატოვია ვართ?

იუღონ. დაზარაკის დრო აღარ არის, წადი თორეკი დაგიგვიანდება... ახლა შენ ოცი ჭ იჭაურობამ.

მოურავი. მძვლობით ბმანდებოღეთ (თავს დაუკრამს) ჩქარა ჩამოვალ მე იქ უთქუნოთ დიდხანს კვლარ გავ-მლებ... ახლა წავალ ქალბატონსაც გამოკეთსოკები. (გაჯა.)
გამოხვლა 5.

ოხანა. (მოწყენით გადმოიკვლის ჭ სკამსუღ ჩამოჯდება)

მოურავი ვერ, რათ გაისტუმრე, ბატონჯან.

იულონ. დრო არის სასდს მიქსედოს... რას დადინე-
ბულსან? ოსანჯან! იმ წყეულმა დედანჯანმა მართლმ გაცა-
ვანჯან.

ოსანა. იმას უერს გინ უტდებს! იმან თავისი თავი გაა-
ვანჯან.

იულონ. შენ ნუ მომიგუდები, კარებიდან რომ გადავი-
და, ასეთი ზანდურები უთავანა მოურავმა, რა შენი მო-
წინებულა.

ოსანა. (ღიმილით) მართლა? უი, ღმერთმა, უშველს.

იულონ. მამ ვერ დანახე? კარწმუნებ! მეც მინდა გი
დერ მეცმა, მაგრათ იმისთანანედ კელი როგორ გამეჩი-
რქინებინა...

ოსანა. მე ამას ვწჩივი, რაც იმან სთქუა იქნება დანი-
ჯერე?

იულონ. შენგან არ მიკვირს! აბა რა დასჯერებელი
არის?... ბევრიც ვიცინე იმის უსთუქვლო ჭორებზედა.

გამოხვლა ნ,

იგინივე დ ავეტიქა.

ავეტიქა. (იულონს თავს დაჯერამს.) სიძეს ვასლავარ!

იულონ. ოჸ! შენ ის ავეტიქა არა სარ, კასეთში რომ
იყავ?

ავეტიქა. დიას ის ვასლავარ, ძლივს რომ გადავირჩი...
ასლა სიძე გაგვსდომისარ დ ქრთამს კიდევ მთხვე?

იულონ. როგორ თუ სიძე?

აკეტოქა. ვა, ოსანა ჩემი ბიძას ქალი არ არის...

იულან. მართლა?... დაბრძანდი, მამ ასლა პატრივი უნდა გტე. (აკეტოქა დაჯდება.)

ოსანა. (აკეტოქას). თუკი ბიძას ვაყი ხარ ჭათ მიმდურებ, რომ ჩემს ადგილში დუქნებს აკეთებ, დაცვა ვერ შენთვის არ მომიცლია...

აკეტოქა. მე შენ სძას არ გტემ.

ოსანა. ქა! რატ დედამიწას მართებდა, იმას ტა ამბობდა.

აკეტოქა. მითომ მე რომ არ დამიძახე ჭ უნემოთ ქონწილი შეჭამე, ეს რა ამბავი?

ოსანა. ქმარი რომ შევირთე, იმიტომ ვაჯერებ თუ?

აკეტოქა. ჩუწნი რჯახი ღირსმავი არის, ამისთან, სიძეთ გუმიოჯინა?

ოსანა. ავი მეუბნებოდი, თუ ვინ გითხარებ, დაბერდიო... იი, გულები დაგისეთსეთ, თუ არა?

აკეტოქა. მე რა ნადგეღს ვიქ, — ნეტავი აქამდისაც ათი ქმარი შეგერთო, მაქანკალი გიცხონოს.

ოსანა. მამ რათ აკეთებ ჩუ ადგილში დუქნებსა?

აკეტოქა. ის შენი არ არის, ჩემი არის, თუნდა კნაზ-ზმა ქნას სამართალი.

ოსანა. უი, რაებს იტუვის ეს სოემე ბნელი!

აკეტოქა. მე მოველ, თუ სიძე გავიცნო, შენკი ყვალმაყალსა სდი?...

ოსანა. ასლა ოსერი ნუღარა გგონივარ, რომ დამიბრძო.

აკეტოქა. მამა გიცხონდა დავი დაწაბა მოძალე.

იულან. ოსანჯან, რა დროს ჩხუბი არის?..

გამოსვლა 7.

იგინიკე, მაქთალა ჭ თაღაღა.

მაქთალა (კელი მოუვიდნია თაღაღასათუხ ჭ მოჭყავს)
აი, კნიაზ, თუ ვსტუევი? იმ ღამეს ეს არ ღაგანახეკე, მავ
მადიმუნის მაგივრათა? აბა, შეძოჭსედე, მარწყვის გონას არა
ჭტავს?...

თაღაღა. შავისთუხ წამომათრიე? ბუბილო, რას შეუშ-
ღისინა? (იულან ჭ ავეტიქა, ამათ განტყუებუელი უყუ-
რებუნ.)

ოასანა. (განხსლუბული) კადი შე ქოთავო ჭ გევეტ გაა-
თრიეკე, ვილანტ გოგო მოგითრეკია, შენ როგორა ჭბედაგ
რამ ჩემი ქმარს მაგისთანა ღამას ქალებს უჩუწნებს?!...

მაქთალა (მოუბრუნდება ოასანას ჭ უყვირის) მაძე მე-
თქი ჩემი სამაჭაგლო, მაძე, (წუბლიკისაგენ) ვაი შენ,
ჩემო ქაბატუავ, რა ამის გულისათ გავსადე.

იულან. (მაქთალას) რა გინდა ჩუწნგან დედაგანო? რატ
იყო, იყო, არ მოგვეშეები.

ავეტიქა. მაქთალ, შენ გაურიეკე კნიაზი ჭ რახ კადლე-
კს? ნეტავი ჩემი ღისათუხ გაგერიკებისა, რატ თუმანს მო-
ტეშდი, რა დამაგუბული გავისაღების ჭ!

მაქთალა. ტუელია შენი სიემის მსეს? — თაღაღა აქ
არ იყო, იმ ღამესა? — შენ რომ კიდეტ გამოჭნდგომოდი,
ზირშავო!...

ავეტიქა. ვინ გამოუდგა, როდის? გავესუმრე. (თაღა-
ღას) რათ გაიქე თაღაღას რამ ყვარდი ვითომ რა იყო.

თაღაღა. შენი გაქრობა! რათ დამტანჯე წყუღო.

ოხანა. გენაცვალე, ავეტიქვან, ზანღურები მაგათ, ზანღურები!

ავეტიქა. საღუქნე ადგილებს დამიმტვიცუბ?

ოხანა. ეველანი ჩემი ზინეოისთვზ არ ისოცუბიან, — ცაგონიღა?!

იუღონ. (წამოუხტება მაქთაღას) არ განკვალთ? მე გიჩჭნებთ თამაშას!... (მაქთაღა ღ თაღაღა კარებისაკენ გაქქარებინა.)

თაღაღა. (მაქთაღას.) გაგიწოდეს სასელი, კარგი ბუბი შენა მეეხარ! თუკი ასე იყო, რათ მომართევი? ამ განწვეტებშია.

მაქთაღა. (ოხანას.) არ იქნება, უნდა მომცე ჩემი სამაგკლომეთქი, თორემ მთელ ქაღაქში, რირი, რირის, შევიქ მეთქი!...

ოხანა. (შუბლივისაკენ მაქთაღასედ გელს იშვერს) განიღა, ქა, რასაც საქმეს ეს ქოფავი მე მიშურება? — ღამის ქმარი გამიგიჟოს!

იუღონ. ეს რა ცუცსლში ჩაკარდი თქნენი ჭირიმეთ?

მაქთაღა. (ოხანას) მამე ჩემი სამაგკლომეთქი, შე უცხურწირო ბრმავე. (მაქთაღა ღ თაღაღა გავლენ ვრავრობით.)

ავეტიქა. ას, იმ ღამეს რა გელიდან წამივიდა ეს ღამანი ჩიტა ღ!

ოხანა. (ავეტიქას. წადი, შენც შეგარცხუნა ღ შენი ბიძას ვაჟობაც! ერთი გელი ვერ დაწე. ჩემი უშატორობისათვზ.

ავეტიქა. ზანღურს როგორ ვაკადრებ, ნეტავი ერთი

ორი ეკონტინენტისა მატიალსთვის, რა შრკვის, წავაღ თა-
ლაღას წავართმევ, ის არის ჩემი მკვლეელი, იმის სიყვა-
რული გულში მიბრახუნებს.

იულან. (ზუბლიკისაკენ) ეს რა საღესი ყოფილა? რატო
ჩემ დღეში არ მენახა, ესლა გნასკე.

ავეტოქა. ხსლავი მშედობით სიძევან, (იულანს თაკს
დაუერთებს. ზუბლიკისაკენ) თუ თან არ გავჭყე არ იქნება.
(გაუბ.)

ოხანა. აი, ამას ამბობს, ბიძის ვაჟი ვარო.— თუკო ჩე-
მთვის გული ეწოდა, ერთი ზანღურს გერ მიატყვამდა?
მოურავს არცაი შეკვვეწნივარ, მაგრამ რამეთი ურტყა.

იულან. განა მეკი არ შემქმლო იმითი მორეკნა, მაგ-
რამ სირცხვილი არის, ისეკ განუქება ჰსჯობს, ქმწყანა
შეიურებოდა, გამოგანშვარავებს.

ოხანა. რასა გნისჯვან? ქმრის შერთვა, თუ სირცხვილი
იყოს, დღეში ანი ქალი აღარ გათსოვდებოდა.— მე ავე-
თიქასედ მომდის გული, ზირ შაკი! მამულესკი მტრტრის
ღ ჩემს მღანძღველებს აქ სმა არ გასტა ღ თანკი განქუება,
გიოთამ რა არის, ეველა წვრიღათ შევიტყო, საქმე რა-
გორ მოხდა...

იულან. მაგისათვ უნდა სლდა ჩემ სასელსედ მალე
დაამტკიცებინო შენი მსმულეები, რომ მოღაკებს ეველას
ზანუსი მე გავჭსტე.

ოხანა. რა აქეთ ქა, ჩემთან გასყოფი? დიდი სანია
გუყუს თავიბი უქამია ჰღ ზოღოლას თავიბი.— სლდა რომ
შენსედ დაგამტკიცებინო, ისიტ მტკილ ეველების გადაყრა
იქნება.

იულან. როგორ მითამა?

ახანა. ქალაღდებში ტოტა წავა თუ?

იულან. მეტი რა გზა არის, — ხსანამართლოში კნდა შენ სომ ველარ კატარებ.

ახანა. ხსანამართლო შორს არის თუ? მე აღარავისი მრცხეკნინან, განა ემაწვლიდა გარ.

იულან. (შუბლიკიხაკენ.) გაი ჩემს ბედს! (ახანას) მე-რე სომ უნდა სოთუელში წავიყვანო ღ იქიდან აქ სადდა ივლი?

ახანა. (წყენით) უი, ჩემ თავს, ქა! სოთუელში რა გინდა? აქ ბინა მოკმალა ღ იქ ლეკებმა მომკლან?

იულან. რათა? — ხან აქ ვიუქეთ ღ ხან იქა.

ახანა. სწორე გითხრა, არ შემიძლიან, გეუას ნათელში, რომ ერთი დღე გავხმლო მე სოთუელშია!

იულან. ძამ, ჩუწნი ქალები როგორა ჳხმლებენ?

ახანა. იმათ, ქა, რა უნანამთ? — ჩიტუბივით მინდვრათ არიან დანდილები.

იულან. ინებოს ღმერთმა რომ იმათი მგზავხა ვეკ-ჯანი იუქენ როგორნიჩ ჩუწნი ქალები არიან.

ახანა. მითომ რა? იმათსუდ ნაკლები ღმერთმა შეარ-ცხენოს!

იულან, მე რასაც გელანზარაკები იმიხი ნახუსი მამე, იმათთან რა გრჯიხ?

ახანა. რისა, ქა, არ ვიცი, ვერ გავიგე.

იულან. რისა ღ ამიხი რომ, შირობა ასე იყო, უნდა ყოველივე შენი ქონება ჩემ სასელსუდ დანამტვიცებინო.

ახანა. ვინა თქო, მერე, ეკა? მე გუნებაშიაც არ გამო-

კლია.

იულონ. აი, მაქთადა, თუ მსგ ზირობით არ დავიწერე ჟურნალი.

ოხანა. მაქთადას უფლებია, რომ მაგისტანსა ტუფილები დაუთქვია.

იულონ. ორი კვრს, ყოველ დღე, სულ ეგ ანბანი მო-
ქქინდა და ტუფილათ როგორ მოაგონებდა?... აბა დავი-
ბარებ და ჰქვითსამ, თუ ტუფილათ მოუგონია.

ოხანა. ჭა, რა თავს იწეენ ალაფან, — ჩემი წინეთი არც
შენი არის და არც ჩემი: რაც გაგვიჩნდება იმისი არის.

იულონ. (იქით.) შულის ყოლის იმედიც აქვს!... კარ-
გი სერიია!... (შეუბრუნდება ოხანას) ავი ანობ, ვმარჯვი
აღარ ვარ, შულივი გეყოლება?

ოხანა. ჭა. ვითომ რატომია? ჭრატულანთ სამივე-
რას, ორმოცდა ხუთმეტი წლისას, წველი ვაყვი ერთით
გასხენია.

იულონ. იქნება ესეც ბებრების ორსულად იცადეს?

ოხანა. რას წყენულობ ალაფან? — ვისდეთ ერთით და
რაც მაქვს ორთავა კანკამოთ... ამაზედ უკეთესი ადგილი
დუნიაზედ არ არის.

იულონ. მამა არ წამიწყენდეს, მე ჩემ ყმასა და მამულს
არ მოეშორდე: — ჩემი ქმრანა — ყველას მირჩევენია.

ოხანა. ჭა, ასლა ეს როგორ უნდა იყოს?

იულონ. ასე უნდა, რომ ყოველი შენი ქონება ჩემ სა-
სელზედ გადმოიტანე, დავი-დაარბაში მე ვივლი, უიმი-
სოთავი, სან აქ ვიყენეთ, და სან სოფელში... აი განსწავსა.

ოხანა. მაგრე რომ მცოდნობდა, კი არ შეგირთამდი...

წაწმედეს მქათადა, ჩემს ცოდვით!

იუღონ. რათა, ქალო? რა არის აქ ცუდი?

ოხანა. ჳწაორე მოგასსენო, მანამ ცოდნალი ვარ, კერც ბინას მოვშლი აქა ჳ კერცარავის ჩემსას რასმე დაუშტკი-
ნებ.

იუღონ. (გაჯავაბებით.) მამ მომატუეუთ?

ოხანა. მოტუეუბული მე ვარ, შენკი არა.

იუღონ. როგორა? ღირსი არა ვარ შენის ქრმოზისა?

ოხანა. შჯლებით ხამსე ყოივიღსარ.

იუღონ. შენ რას დაგიღიან ჩემი შჯლები?

ოხანა. იმიტომაც არა გაქუს გული ჩემსედა...

იუღონ. როგორ გული?—არ ვიცი რას ანბობ.

ოხანა. სულაც არ გიყვარუნარ ჳ თუ ზინეთსაც დაგიმ-
ტკიცებ, მამან სომ ზედაც ჳღარ შემომსედამ,—სულ სსუნა
ქალებს დაუწუებ ღვენსა.

იუღონ. (წყენით.) ეს რა ყოივიდა? როგორ ჳსჩანს
არავინ არა ტუეის შენთანა. აბა ეგ ხათქმელია? სიყვარ-
ული ამასეღ მეტი როგორ შეიღება?

ოხანა. მამ რათ აბობ, მქათაღამ მომატუეუარ?

იუღონ. იმიტომ რომ, შენ მეუბნები, არ დაგიმტკი-
ცებო ჳ ისკი მეფიცებოდა, მარტო არა ვირის ხანაღნე
ჭრელ აბასს ჩავაბარებო.

ოხანა. დასწევეღოს ღმერთმა, რა მოუგონია! ნეტავი
ერთი მეჭა აბასი მანცა მქონდეს...

იუღონ. მამ არცარა ჳსსუნა ჳსჩანს?

ოხანა. აი, რასაც ჳსედავ, ეს არის.

იუღონ. ეგენი დაამტკიცე, რა უყო.

ოხანა. მე ვიღას გამოუდგე?

იულან. ამბობენ ვითომც, ერთი ძალიანია ქალა მო-
მუქდარა, მილლიონის ბანკის ბილეთი ჩეკებში ჩაუდვია
ღ ჩადრბათ უთქამს დისბათს, ასე დამძანსეთო; დავი
საწინელი ღარბი ღ წებულ შვლი თურმე ჭყოლია... შენც
ისე მოგდის, აი.

ოხანა. მითომ, რა? ავიღო ღ ყველა შენ შვლებს შე-
გატამო ეს გინდა თუ?

იულან. (ზიზუხს გააკეთებს, ეწევს ღ თან დადის) ჩემი
შვლებსათს სსწირო ღრა არბსრა, მარამ, მე შენგანვი
არ მოვტყუებები, — განა შეც მაქოდა ვარ.

ოხანა. ეჭუ! სედათ, რა ანაგია? — ამასც ჩემი წინე-
თის სისარბე ჭქონია!

იულან. სუ გამაჯავრებს, შენის სუბათ მანდა დამიტ-
ვიცო, თორემ საქმე ტუდათ მოვა.

ოხანა. (განხსლებით) მითომ რა უნდა მომიკადებს? თუ
არ გინდივარ, საიდანაც მოხულებარ იქვე მამანდათ!

იულან. კიდევ მითსოვ? კარგი, კარგი! მამ მომეც,
რა ერთი ფულიც მე, აქ, დამესარჯა... ასა თუმინა მი-
წის... ღ მე გიხვენებს შენს თამაშსა.

ოხანა. ქა, რაც შენ, შენს დღეში გიჭამია, იმის ანგა-
რმისაც მე მთსოვ თუ? — არ ჩავიგდებს ჩემ წინეთს გე-
ღში, არა!

იულან. (განხსლებული.) მამა არ წამიწემდება, მთე-
ღს ქალქს აქ, შევეყრი! ასეთ საქმეს ვიქ სამაგალითო
იყოს!

ოხანა. კოტრი კინაზი მოხულებარ, მე უნდა გაგამდი-

დრო თუ?

იულან. მამ რა ოსრათ გინდა, თუ ან ქმარს არ მი-
სტყმ და ან ნათესავსა?

ოხანა. ბუკრს კნიაზებს დავუძარსვ, მეკვი ისევე ჩემ ზი-
ნეთსა ვჭხჭამ.

იულან. (მივარდება ახლო და განჩხვლებული შეუტეებს)
შენ კნიაზებს ნუ ასხენებ, თორემ აჭ ნასამ თუ რა მოგი-
ვიდეს.

ოხანა. გაგიჭრეს თავი, კვი ქმარი შენ მე გადამეკვიდე!..
ვათრევე ქოთავს მქათავს, ჩემი მოტუეუებისათვის.

იულან. შენ მართლა შეგჩნა ამთენი ოინობა... (აი-
ღებს ჩიბუხს და დაანახებს) ასე გაგაჭრელებ, ასე გაგა-
ჭრელებ, რომ...

ოხანა. უი, უი, მომკვლავს მიზირობს ეს ხიემე ბნელი,
რა ჭირი შემომივარდა გენაცვალეთ? (გაიქრევა ოათსინა-
კენ და გაუა.)

იულან. (უკან მისძახის) აგრე დავიფურენ, აი! (შუბ-
ლიკისაკენ) ეს რა უოფილა თქუჭნი ჭირიშეთ?... თუკვი
ასე იყო, მქათავა შემერთო ამის შერთვას ის არ მეტ-
ჩიენა?—ბუბერი ესეც არის და ისიცა!... იმის თვალეში
მანიცა აქუხ.

გამოხვლა 7.

(ოხანა შემოიტანს ძველს შაღის ჩერქეკვას, საღუხს,
ქუდს, წაღებს და ძველს შაღტოს, დაჭურის ზოღსედა და გა-
წიწმეტებული იძახის.)

აი, კოტრო კნიაზო, შენი დიდი ბარგი, აღარ მინ-

დისარ, გადი აქედან, აკრიფე შენი ავლადიდება და წადი..
ეულში ამოგვიდეს ჩემი გაკეთებული მუთანჯის ფლავი!
გნენობას სომ კვლარ წამართმევ და სხუა რაღა დამრჩება
შენი?...

იულან. (გაბრაზებული) მე არ შეგარჩენ ამ ამბავსა!..
წავალ ესღავ მღუჯელს მოვიყუან, შთავრობას ვაცნობებ,
ქუცყანას შევქყერი, მაქთაღასაც აქ მოვართვე. (მიდის კა-
რისაკენ.)

გამოსვლა 8.

(ავეტიქა იულანს შეესხება კარებში.)

ავეტიქა. კნის! რა ყალბაყალია, საით მიეჩქარები?
დაიცა მამა გიცნობდა სიტუტა ვაქო, — მოცაქულათ გამო-
დგზავნა მაქთაღამა.

იულან. გამიშვი, შე უჩუტნებ თამაზა.

ავეტიქა. რაღას ემართლები? — სუთს თუმანს ჯვრდება.
ოხანა. ტუცსლი რომ ჩამომიგდო, იმის სამაჭკაკლონ
არ მივსტემ. ვართვე იმ ქოთავსა.

გამოსვლა 9.

ივინივე და მაქთაღა.

მაქთაღა. (კარებში მდგომარ და ამ სიტუგასეუდ შემოვთ.)
აქეთ, გამიშვით, მე ვინც თრევა რთგორიც უნდა, დაკა-
გლიჯო ბუწუწები...

ავეტიქა. ვა, შენც ჩსუბეს, კნის?

იულან. (ავეტიქას) ხუეველა შენია, ქაღს მამულებთან
რა სელი აქებს? — აქ წამო, სამართაღია და ქუცყანა.

მკეთილად. ვინაჲს, მე რაღა ვქნა ბუთქი...
იულონ. ვაი შენა და წნე! — მაგას დაძტვიტება არ უთქვამს
და შენგი მატუეუბი?...

მკეთილად. ვინ ანობ მავს, ქა, ის გულ კუდარი?
ახანა. შენ მოიგონე, შენა! — მე არცარც ვამდევი,
არცარც მიეცემი.

მკეთილად. (ახანას) დიხს, შენი ხილამასით თუ მოტ-
უეუდა ბუთქი! ჩემი ენაჲ ქა, ჩემი.

აკტიქა. (მკეთილას) წაუდეო, წაუდეო, აქ სეირი არა
იქნება რა... (ახანასკად ამბობს) ეგ მავისთანა არის, ეს-
ლა შეიტყუო? როგორც წინაჲნი ქვამი ისე გულები
დათუთქელი გვაქვს მავისთანა.

გამოსვლა 10.

იგინივე და მოურავი.

მოურავი. ეს რა ამავია? ქუქუქანა ამ ქუქამი შეურიდა,
რა ჩხუბის სმა არის? (აკტიქას რომ დანასამს) ჭო,
აკტიქას თუელსა სთხოვ და არ ვამდევს? თავი დაანებე,
რა დროს ჩხუბია, მასარობელი ვარ, მასარობელი

იულონ. ოჲ, მოურავო, მისეულ?... რაღა რა ამავია,
ვერს ხედავ, ახანამ ბარგი ვადმომიყარა და ვამომავლო.

მოურავი. როგორ თუ ბარგი ვადმოგიყარათ? ჭკუი-
დან შეიმადღა თუ?

იულონ. როგორ ვაბედეო და მითხარიო, რომ შენი
ჭახუბა ჩემ სახელზედ დაძტვიტებინეო, — ჯარ მინდი-
ხარო!...

მოურავი. ეე, ჭუ! მამ რარიელ ცაღ თვალა ბუბურს ვინ

ობერი წაიყვანდა... ესღა სომ ძაინც თაგი უნდა დაგუენ-
ბებანათ, მე ასე სჩქაროთ, თქუწნათან მასარობლათ წა-
მოკელ, წუღან გერ გაიგეთ? ესღა ცოლიც მინ მოგვივიდათ
ღ შულებიცა, ჩქარა წამობძანდით წაგიდეთ...

იულან. რას ანობ რა დროს სუმრობა არის, რა-
გორ თუ ცოლი?..

მოურავი. არა გკერათ? თქუწნ მზესა ვივიცავ! — ქე-
ბატონი ლეკებმა რომ წაიყვანეს, ჩუწნ სომ მგუდარი
გკერონა ღ რამთენი შწუსარება გადაგებდათ, მაგრამ ცო-
ცისადი ბძანებულა ღ ერთს ბელადს ჭყოლია სამი წელი-
წადი.

აკტიქა. (შუბლიკისაკენ.) ვაი შუღლია იქნება!

მოურავი. იქ ერთი ღუთის ვატი გამოხენილა, გილაც
ღენერადი არისო, იძას დაუხხნია ღ მინ დიდის მატოვით
გამოუგზავნია.. დღეს მესამე დღე არის რაც დიანბუკმა
მოიყვანა. (ყველანი განცვიერებულნი არიან.)

ოსანა. (იულანს.) რასაც მოურავი ანობს თუ მართა-
ლია, ვაი შენ სუღსა, თუ ტყუილია ღ ნეტარება შენ
სუღს.

იულან. (ყურს არ უგდებს ოსანას, მავს ანდო ღ მო-
ურავს შირზედ ჭყოცნის-) ოჰ, რა მითსარ გვა? მამჩემი
არ წამიწყიდება ამ მასარობლობისათვის გაცაკეთებ, იმღენს
მოგცემ რომ სძული შუღოთ გვერს! ჭო, ჭო, ჭო!...
ეს რა მომხდარა?!.. გმადლობ შენ ღმერთო! ესღა
მითამ ერთი დღე ვაი აღარ მინახამს.

აკტიქა. ვინაზ, ცოცისადი ცოლი გეოლია ღ აქი სხუა-
ხედ ჭუქარს იწერდი? თავადებმა ძაინც ასე რადაც რადა-

ცები იცით.

მაქთაღა. ვიქ, გენაცვალეთ! ეს რა უცნაური საქმეა!... შომილოცამ, გინაზჳან მაგ ვამხ რომ მოჩნი, ამაზედ ახაა! (ოსანაზედ გულს იშუწრს).

ოსანა. უი, ქა, ეს რა ტყუილი ჩამომიჳარდა? რაღა გქნა? (ლოყებზედ გულს ისომს.)

იუღონ. (მოურავს.) ქაღბატონს შუღები არ მიტკვარეთ?

მოურავი. როგორ არა, იმავე დღესვე, ჩქსნტ ჩქარა წავიდეთ თორემ თვალები დასწუდებათ გზისაკენა, სცაა ბიჭები ცხენებს მოახსმენ, ისინი ცოტა უგან დარხნენ, მე ჭენებით მოვიდოდი.

ივეტიქა. (ოსანას) ახლა დაგიღბა თვალები, აი! ასე შოფილა შენი საქმე გენინო?... ხა, ხა, ხა, ხა!...

მაქთაღა. (ოსანას) სამართლიანმა დმერთმა ესლა დაგიუგნა მუორე თვალიცა მეთქა! კენაცვალე, უფალმა ამომჳარა შენი ჳაური თუ არა?

ოსანა. (მაქთაღას.) შენ სომ სწავლული ხარ, მაქთაღჳან, ორმოც თუძანს მოკცემ, სმა ამოიღე, ესლა გინაზი ვის ერკება: მე, თუ იმ პირველ ცოლსა?

მაქთაღა. მე უპიროვ. ესლა ერთი პასუხისათჳს, აღარც ორმოც თუძანს დაგურადები, თორემ გინაზს შენი კელიდან გაუშვებდი!...

ოსანა. გინაზთან რაცა ვქქენ სუმბრობით იყო შენმა მსემ, თორემ ვისთჳს მინდა ვეკლას, შენ მოკცემ.

იუღონ. იქით, იქით, სმა ჩაიწევაიტი!

ოსანა. მიშველეთ, გენაცვალეთ, ავეტიქ, თუ ძმა ხარ შგაკატივე, სადუქნე აღგიღები შენთჳს იყოხ.

ბეტიქა. ღაიკარგე! კნიაზი მეტე აბიდას შექსკამს? ად-
გილები მანტ მე დამჩება.

ოსანა. კნიაზჰან! დაგიტკიცებ, ოღონდ ნუ გამიშვებ
შენი სიუძის მსეს! მთელი წინეთი შენი იყოს, სულ შენ
შეკამე. (მოურავს.) მოურავის ენა პირის ჭიკიძე მომეს-
მარე, ერთი კელი ხალათი შენთვის არის მზათა.

მოურავი. რუგლების დარღვევა ჩემი საქმე არ არის,
(პუბლიკისაკენ) ქალბატონი მსესსე მინჩენია? დე მთავარე-
საცა, არამცთუ ამისთანა ცალთვალა ბეებრსა!...

ოსანა. მაქთალ, თალადას ჩემის ფულით გავითხვებ,
სმა ამოიდე, შენ ცხნებას.

მაქთალა. ვაი, ეგ გული ამომავლეჰინა დ მალეების-
თვ მამატლებინა მეთქი, თორემ, მე ვიცი საქმეს რა-
გორც გაუბამდი.

იულან. მოურავა, აბა განხდე არ მოახსენ ცხენები,
რა დამართათ.

მოურავი. (კარებიდან იუუტება.) რაღმერთი გაუწერთ.

გამოსვლა 14.

ივინივე დ ფოხტალიონი.

ფოხტალიონი (შემოვა, თავს დაუკრავს იულანს დ წი-
გნს მიართმევს.)

იულანი. (გახსნის წიგნს დ იტყვის) ღაჰ. ჩემი შვილი
წიგნი რუსეთიდან.... (სმა მალა კითხულოს) საგვარე-
ლო მამე! ვიცი გიამებათ, მე წარწულს თვეში ცოლი
შევირთე დ ჰუნარი დავიწრე.—ასეთი ღამაზი ქალი შე-
ვირთე, რაგორც კარსკლავი, სწავლული დ მდიდარი:

ოტი ზთანსი თუძინი ფუელი აქქუს. ესლა თქქსნგან ლოცვა
კურთხევის მეტი აღარა გვეჭირებარა... (კითხვას თავს
დასაბუბებს ჭ ანბობს) ჭოლო! შეც ეს მინდოდა! ახლაჳი
მშჳდობით!... (ახანას თავს დაუგრამს ჭ გავა).

მოუწვეი. (ახანას.) ბმანდეზოდუ მაგ შენ მახალთან, შენი
არა გვესარბებარა. (გავა).

მეჭთანა. (ახანას.) ჩემი სიკეთე არმათ გადაგექცა თუ
არა? წაგად აღარა მინდარა შენი. (გავა.)

ავუციქა. (დაცინებით.) ახანჯან! მოდი კუხების საყდა-
რში მონოხნად შედი. (გავა.)

ახანა. (მარტოვა აქეთ იქით იუურება.) მამ, აღარაგინ
მესმარება? ახლა ვესაღმები ქქსყანასა? ახლა წასდა ჩემი
უმაწვილქქაღობა? ქაბატუას გულისათაც გავსდი? არა
ვქსა?... (გუფს უღონდება.)

ინტენსე მენძონ მის ცუფმაც მის კობიფონ მოუფი
(ფარდა დაუშვება.)

ზოღენიმე სიტუვა «ჩანგურის» შესახებ.

ბლივს ერთი ხუროანი წიგნი გველიძისა: უ. ლორთქიფანიძემ გამოცტა ლექსების კრება «ჩანგური», რომელმაც მოულოდნელათ გაკანარა ჭ ისე გულწრფელობითაც აჩინეს ჩუწნი სინარული, როგორც შირმშო შუღის ქობასე, მისი შშობლებისა ჭ ახალ მონათესავებისა... სიტუქა... «შირმშო» აქ ჩუწნი უმიწეზოთ ან გვისშარბას: ეს «ჩანგური» აჩინ შირველი წიგნი, რომელსაც ასხია ქართული ხორცი, უდგია ქართული სული, სტირის ჭ ჭკნისინ ქართველების კენხით ჭ მამ რალა ხაიჭკოა, რომ ყოველ რიგან ქართველთ ნათესავისათუხ ხასინარულა იქნება?... მიწეზიც ამისი აჩინან ორი შირველი მწერალთაგანი, როგორც ღირსებით. ისე რიცხვითაც: თ. ნ. ბართაძელი ჭ თ. ი. ჭკუჭკუაძე. —

კოტი აქ მეთისველი ვერ შემომსეღავს წყალობის თვალთ რადგანაც აქ ჩემგან ხმარებული სიტუქა «შირველი» ორივე შემთხვევაში ავეირებს ჭ ჭფიქრობს; «შირველი ღირსებით» როგორ თუ შირველი ღირსებითაა?! ვსთქუათ თუ გინდა ბართაძელა დიდი მწერალაა, მაგრამ ამასთან

ი. ჭკუჭკუჭკუჭკუჭ უნდა? ვინ აძლევს იმას ბარათაშულის
 გვერდით ალაგს? ჭკმ, ეს ილია ჭკუჭკუჭკუჭკუჭ სპანსწყვეტი
 ლუქსების მწერალი, რომლის ლექსებშიაც არც სულის
 განმანსოვლებელი პოეზია იშლება და არც სხსმენელის და-
 მტკობაში გამომონია ისმის, ნუთუ ერთს ტანტყედ უნდა
 გვერდით მოუხადეს ბარათაშულს?... ჭკუჭკუჭკუჭკუჭ მკითხველი..
 დიას, ჩემო ბატონო! ეგ თქვენს ნაქება და შეკრული ბა-
 რათაშული და ჭკუჭკუჭკუჭ, სწორედ ერთს ტანტყედ სხდომის
 ღირსები ხრინ, ერთგვარი დამსხურება აქვსთ ჩვენს
 ღიტყვანტყურაში, ერთ გვარად დაუვიწყრები ხრინ, ერთს
 გაუწყვეტელის ჭკუჭით გადაბმულება ერთი მეორესვე;
 ერთს უმეორესით გაცება მსუღია! ერთის სიტყვით გვა-
 ნი ხრინ მისე და ხრინი ჩვენს ღიტყვანტყურას. ამის
 ღმტყინებას ქვემოთ შეუდგებით და აქ ჭკუჭკუჭკუჭ «ბი-
 რველს» დამტყინებას ვეცდებით. — მეორე «ბირველი» ესე
 იგი «ბირველი რიცხვით» ვიცი არ ჭკუჭკუჭკუჭ მკითხველს,
 როგორც შემოთ «ბირველი» მკრამ აცინებსა ჩემსვე:
 «ეს რა უთქვამსო? ეს რა დაუწერაო?» ბირველი რი-
 ცხვით» ხა, ხა, ხა!. ნუ თუ მკრამსვე ადრე მწერლები
 ხრა გუფილია? ეტყობა ამ სტატიის ავტორს არც ერ-
 თი ძველი წიგნი არ წაუციისავს, მაგრამ სიმღერები მა-
 ინც არ გაუგონია თუ ყოფილხს რადისმე საქართველო-
 შიო, სსრუ ანა იფონრა მარტო ბესიკის და მისი ჭკუჭკუჭ-
 ბის ღექსები უნდა სცოდნოდ და ამისთანა სიტყვე არ
 გამეოთქვია? — ბატონო მკითხველო! მეც წამიციისავს
 ძველ წიგნები, ყოფილჯარ საქართველოში და ხრა თუ
 გამიგონია ბესიკისა და მისი ჭკუჭკუჭების თსსული ღექსე-

ბი, კიდევაც თუთონ მე მიდიდინებია. დრო იყო, რომ მის «ტანო ტანტანო», «შაწი შაშენი», ჯ «ხედას ბა-
 'ლს შუგულ» ჯალტატებში მოკვებავდი სოღმე ჯ ანლა, კერ
 დაგვებარამ მე რომ, ის ღექსები მოცლილი კატის სასმენელს
 ატკობოენ სოღმე, ისე გამომანიულათ არიან დაწერილი.
 მამ მწერლები, მეუბნება მეითხველა, სულ ვეგლა ბართა-
 შულოდ ჯ ჭავჭავაძესედ ადრე სცხოვრებდენ ჯ სწორდენ
 ჯ თქვენს რაღა მიხეხით ეძახით იმ უკანასკნელებს «რი-
 ცხვით პირველებს»?... ამ სურვილს, იმედი შაქებს, ხქვე
 დაგამტკიცებ, მაგრამ ვერ მე თუთონ უნდა ვიკითხო:
 მეითხველო! ვინტი რომ საქაროველოში ბძანდებით ჯ მი-
 ბძახეთ: ხომ გავიგონიათ ჩვენში ბუღბუღის ყეფა, შამ-
 ვის სტკენა ჯ მერცხლის ჭიკჭიკი? რასაკვრველია, არათუ
 შენ მარტო, ვეგლას გაუგონია ჯ თუ მოცლილიც ვეფ-
 თიღვართ, დაგვიგდია ვური ჯ დაგვტკობობი სასმენელი,
 ათახათ უფრო ვიდრე ბესიკის გამომანიული ღექსებისა-
 გან, ჯ მამ ეს ჩიტები რაკი საქართველოში ებ ბუნება
 ყოფილას არ გამოლეულან ჯ მაგრე უსტკენით; შამსა-
 დამე ეგანი უნდა იუნენ უპირველესნი რიცხვით მოეტები,
 მაგრამ, იმედი მაქებს, შენს გულშიაც არ შეუშვებ, რომ
 მგონია ჩვენს ღიტიკრატურაში რამე დამსახურება ჭქონ-
 დესთ, თუმცა სასმენელსკი გვიტკობოენ; რასაც თქვენს
 ფიქრობთ მაგ ჩიტებსედ, მეც იმას ვიფიქრობ მაგ თქვენს
 ნაქებ მწერლებსედ, რომლებსაც ერთი ჯ იგივე დირხება
 აქუსთ მაგ ჩიტებთან, რადგანც მაგათ ღექსებში ცარიელი
 სტკენის მეტი არაფერი მოიხმის, მაგალითად შვიდოთ თუ
 გინდა ეს ღექსი:

«ტანო ტანტანო, გულწამტანო, უცნოდ მარბო,
 «წილიყო კაკებო, მომკლავებო, ვერ სხვარებო,
 «წარბწამწამ თვალნო, მართავალნო, შემასწარებო,
 «ძოწ ღაღაბაგეო, დამდაგეო, სულა წამარებო,
 «პირა მთვარეო, დამდაგეო, მზისა დარებო, ჯ სსჟა.

ეს ბუღბუღის, ტიუ! ტიუ! ტია! ტია! ტიას! არ არის, აბა რა არის? ცარიელი სტეენა არ არის?! ჯ მატათ ისეთი დამსახურება არა აქვსთ ჩუქნს ლიტერატურაში? კიდეც განვიძეოტებ, როგორც ის ჩიტები ისე არ მომეყვან კეკი მწერლებს რიცხვში. აქ ეგებს იფიქროთ, რომ მე უმადო-სოთ, ურიგოთ ვიჭეოდე ჯ ცუდ განძრახვით ვადარებდე მწერლებს ჩიტებს ჯ ჯგდილობდე მათ მოქმედებაში ერთსა ჯ იმ გვარსავე დირხების ზოგანს? სრულადაც არა, მე მაგანედ არაფერს არ ვამბობ ჯ თუ თქვენს გნებავსთ მიჩვენოთ განსხვავება რამ მატათ დამსახურებაში, მაშინვე ვაღაღებოთ ვარ მოგასხენოთ ჩემი წინააღმდეგი აზრი. ახლა მე მსურს სსჟა სავანედ ვიღაზარეო, უჩუქნო მკითხველს რა განსხვავება არის ადამიანისა ჯ პირუტყვის შუა. პირუტყვი ვერ დაისახება დეჟის მუცელში, იზრდება შიგ, მერე იშობება, იზრდება, მომწიფდება, ბერდება ჯ ბოლოს ჭეჭეება ისე, როგორც კაცი; იმასაც კაცივით სუთივე გრძნობა აქვს: სმენა, სეღვა, შესება, გემოვნება ჯ ყნოსვა; ისე ჭბრუნავს იმათშიაც სისხლი როგორც კაცში, ისე სკამს ჯ ისე ინელებს როგორც კაცი; ერთის სიტყვით, სავოგადოთ ფიზიკურათ იმათში განსხვავებას ბუქნს ვერასა ვსეღვით... ჯ მამ რითი განსხვავდებაინ? რასხვარეველია, მუცლივით, რომ კაცსა აქვს უკუდავი სულიო ჯ პირუტყვისა

არა, ამას გავსწავებს ხალხთა ისტორია და ისეც რომ არ იყოს მანძი თავად და თავაღმისასკდრია, რომ კაცი არის უეჭუდავი, მეუფე უოკელთა პირუტყვითა! დაის, იანასმა გავსწავარ: ძალიან უგუნური უნდა იყოს კაცი, რომ ვერ შენიშნოს კაცში პირუტყვსეუდ უმაღლესობა. მაგრამ რაში მდგომარეობს, რაზედ არის დაფუძნებული და რაში იხსება კაცის უეჭუდავობა? მის ძალიან განვითარებულ ქვეყანაში, რომელსაც გვიჩვენებს როგორც ენის შემწეობით, ისე მოქმედებითაც, სადაძლიანაც პირუტყვ კერ მიხწვდება. აქედან ხვანს, რომ პირუტყვში არის მხოლოდ ერთი მხარე ფიზიკური და ადამიანში ორი: ერთი ფიზიკური ისე, როგორც პირუტყვში და მეორევი მომატებული რწილობაში. მხარე, რომელიც პირუტყვს მოკლავსული აქვს, რადგანაც სჯა, ძალიან ქვეყანა, განვითარება, რომელსაც ჩვენს გვიჩვენებს კაცის უეჭუდავს სულს, პირუტყვს არა აქვს. — თვს ცხოვრების მსკლელობაში პირუტყვი სცდილობს დაკმაყოფილბს მხოლოდ თვისი ფიზიკური მოთხოვნილება და რადგანაც მას გრძნობაებს შეუძლიანთ მხოლოდ აწმყოთი და მამკლბისათვის ბეკრს არას ფიქრობს; — როდესაც ის თავის მძორს დაკმაყოფილებს ე. ი. საჭმელსანმელს ბლბობთ იმბვის და კარგი ამბიც დაუდგება, ის არის მამინ სრული ბედნიერი, მბგლითად: ახუქო პირუტყვი: სჯამს, სხკამს, ნაკარდობს და სრული ბედნიერია და, იმბვი ვერ მისუდება, რომ სვალ თავს მოსწრბანს და ამიტომ ახუქებენ. მაგრამ კაცივი სულ სხვა არის!... ის მის ცხოვრების მსკლელობაში ცდილობს დაკმაყოფილბს ორივე მხარე: ფიზიკურიც და მორბლურიც

(ხელი). ღ ამასთან მარტო აწმყოებით არ სტსოვრებს ღ არც არის ბედნიერი აწმყოთა თუ მომავალს კეთილს არ იმზადებს ღ არ მოელის; სტდალობს რომ ყოველს კეთილის მომინაჰქებულს მიხეცს მომავალსას კელი შეუწყყოს ღ წინააღმდეგი თუხი მომავალის ბედნიერებისა და ხრღვიოს, მაგრამ, რადგანაც ჭერმნობს, რომ ვირადპირადათ მისი შრომა სუხტია ღ რომ უფრო ძლიერათ იმუძიოს, შამოაწეკს სხვის ძალასაც; ამ ხრით ის კვიდეზა თუასობას ღ ინასავს ცოლშუფს, ნათესავეებს ღ რომ თუთონაც უფრო ბედნიერი იყოს ცდილობს ღ სწუნავს მის ბედნიერებასედაც.

აი აქედან დაიწყება კაცობრიობის ვირველი ბიჯი, რომელითაც ის გამოდის ვირუტყულ ძღვრამრეობიდან. მეორე ბიჯი — რადესაც ჭვირობს, რომ ჩემი ასლა ნათესავეების ბედნიერება მხოლოდ მაშინ შეიძლება, რადესაც ხანოგადოება, რომელშიც ვსტსოვრებთ ბედნიერი იუოსო ღ დაიწყებს ხანოგადოებისათუ კეთილმწრუნველობას; ამ გვართ შეწყება კაცი ღ სწუნავს ღ შრომობს თუხის ხალისისათუ ღ გასდება პატროტი, რომელიც სშირად თავს შესწირავს სოღმე თუხის ხალისს კეთილდღეობას; ღ სულ უკანასკნელი ბიჯი რადესაც კაცი სწუნავს ხანოგადოთ მთელი კაცობრიობისათუ ღ მაშინ შერაცს თავის თავს ბედნიერთ. რადესაც მთელი კაცობრიობის მოთხოვნილება შეძლების გვართ დაჰმყოფილებული იქნება. ამ გვარი კაცი არის კონსოლიტი... აქ ვსედავ რომ გადაესტდი მას სხდაც შემეთ ვამტკიცებდი, მაგრამ ეს ამიტომ ვქმენი რომ მუხუნებია განსხვავება კაცსა ღ ვი-

რუტყის შუა და ხელს გკითხავთ: ის კაცი, რომელიც მხოლოდ თავის თავსად ჭიჭირობს, ჭიჭიროს დააკამოთიღობს მხოლოდ თავისი მძობი, აწმყოთი იყოს ბედნიერი და არა ჭიჭირობის მომავალსად და ამ მიზეზით მსხვერპლად შეხწირვას სხვების ბედნიერება, განსხვავდება ზირუტყვისაგან? ზირუტყვია თუ არა? რასაკერძეულია რომ ზირუტყვია, რადგანაც მის ცნობებებში ვხედავთ მხოლოდ ზირუტყულად მოთხოვნილებას. ის არის სულთ მკურნალი, მას დაუგარგავს დედას სიტება და დაუთარგავს მინიჭებულა მისდაში ქანქარი.

კითხოდ ბოდავებს უთქვამს: «თუ მე არ ვიქნები, ქებას ვხედავ ნულარ ყოფილად» და ეს ანდასა ჩიჭინდა შესარტყენად ქართულებას ანდასათ განდა; ვის არ გაგონია ჩიჭინში ბოდავების ქება? ჭკვანი კაცი ყოფილა, ასე უთქვამსო! და კიდევ გკითხავ, მკითხველო: ვინც ამ ბოდავების ჭიჭიროს თანა უგრძობს და იბეორებს მის სიტყვებს?.....

ისტორიულმა მდგომარეობამ ისე დასცა საქართუქლო და მოხდრიკა წელში, რომ იმან მხოლოდ აწმყოს მოავლო გელი და დრო აღარ ჭქინდა რომ მომავალსად ეთიქრა. საუგუნობითმა ტანჯვამ ისე გააუბედურა ჩიჭინი ხადხი, რომ როდესაც დასამინებლათ დასწკებოდა სოფტე, იმან ნამდვილი იმედი არა ჭქინდა მეორე დღეს ცას სინათლის დასახვისა; თუ მომავალს ცდილობდა დაემსახვებისა წეცას და ამ ქიჭინათ აღარას ექებდა. — ამ მდგომარეობაში იყო ჩიჭინი ხადხი დიდხანს; სცნობებდა მხოლოდ თავისთუხს, ჭიჭირობდა მხოლოდ თავის აწმყოსად, რომელსაც თუკი დააკამოთიღობდა როდისმე ბედნიერთა, რაცდა თავს ბედნიერთად,

მოიღსენდა ღ შექცეულა..... ღ რომელმაცეი მათგანმა
 სიმღერა იტოდა, აჭიკჭიკებოდა სოლო ისე, როგორც
 შემოსხსნებულე ჩიტეი; მაგრამ რა იყო მაც სტეკანაში?
 მათი ხაკუთარი აღტაცება ღ ხიხარული, მათი მძო-
 რის დაკმაყოფილება ღ ამისათვის ძველი მწერლების ლექ-
 ხებში ჩუქნ კერაყერს ესედაგო გარდა ბუნების აღწერისა,
 ხიყურულისა, ღვინის, ვარდის, ბუღბულის ღ ვინისა,
 ურთის ხიტყვით მათის ხაკუთარის გრძნობისა ღ ამ მი-
 სესით ისე ეკუთვნის იხინი ჩუქნს ხალხს, როგორც
 შემოსხსნებულე ჩიტეი. აი ამ გვარ მდგომარეობაში იყო
 ჩუქნი ხალხი ღ ამ გვართ სტეკანდენ მისი მწერლები,
 როდესაც ვირველათ გამოვიდა ჩუქნს ხალხში ბარათამული.
 ბარათამულიც, რახაკურველთ, ეტი იყო სორც შესხმული
 ღ აღტაცებაში მომეკანმა საქართველოს ბუნებამ იმასაც
 აუძალა გრძნობა ღ დაუტკობ ისე, როგორც იმ შემო-
 ხსენებულ — მწერლებს; ის მიდის ტურთვად გაშლილ ხუ-
 რნელების აღმომყმეკ ვარდთან, ხკურეტს, შედის ექსში
 ღ უგაღლას:

«ბუღბული ვარდისე მუდარი ეტეულა მის მსტეინავი:
 «ვარდო, ვარდო, მტანჯ ჩემო, გვედრებ გელით მტეინავი,
 «მადირსე, თუ როგორ არს გამლა შენი მღინავი? ღ სს.»

აქ ისტება, რომ ბარათამულის ბუღბული ე. ი. მისი
 მოთხოვნელება მარტო მძორის დაკმაყოფილებას არ და-
 სჯერდა; თეზიკური ვალი თუმცა დაკმაყოფილებული ქქონ-
 და ვარდის ტურთვა შლილობითა, მაგრამ, იმან მონადრომა
 დაკმაყოფილების თავისი გონების თვალეც ღ, გულ-
 მტეინავმა ქქითის: როგორ არის გამლა შენი მღინავი? »

მამის გამოცხადება ეს დემონი, რომელიც ის ბოროტი სულები ეძახის, (მაგრამ ჩვენს უნდა ვცნობდეთ კეთილსუფაობით) და უთხრა: «ეგრე! ეგრე! გამოიძიე! მიისედიმისედე, თუ რომ გინდა კაცი გასდე, ენადე გონების დაკმაყოფილებასაც! შესედე! ამ ბუნებას ხალხი ასწავა, შენც იმ ხალხში სცნობე; მიტომ მოგწონს ეს ბუნება და მისთვის მოკვასხარ მას აღტაცებაში, რომ მკ ბუნებით შენს გარდაც ხალხი სტყუება, თორემ რომ ხალხი არ იყოს და უდაბური იყოს, მამის გინდ სამოთხის დარიც იყოს არ გინდა!.. ამიტომ ბუნებას ნუ შეხედავხარ, შეხედე ხალხსაც, გამოიძიე რას შერება? რა ქვირება კეთილდღეობისათვის და სს,.....

მოუსმინა პოეტმა, გადასედა ხალხს და რა დანახა? ხალხის დაბალი ცნობება და სხვა ვერაიერი. აუღელედა გული, ვეღარ ეძინა მათ შორეულ ხანობადა ჩანებებს; გადაადგა დიდი ბიჯი, მოშორდა მათ და დანახა თავი მარტოთ უდაბნოში. — აქედან იწყება მისი ტანჯვა და ანობა:

«ნურ ვინ იტყვის რაღაობის ვაებას,

«ნურ ვინ ჩივის თავის უთეს-ტომობას,

«ხაბრალა მსოფლიო სულით რაღაღი.» — და სხვანი.

დაახ, ხაბრალათ იყო პოეტი დახელებული მარტო უდაბნოში, ვერავის მიმდომი. — და თვით უკეთესი გინატვისთვის მდგომარეობას შემდეგის სიტყვებით:

«არღარა აქვს ნდობა მას ამა სოფლის,

«ემინიან, კერძაღვის, არღა იცის,

«ვის აუწყოს დაფარული მან გრძობა.» და სხვანი.

საკურკელია, რომ ეს ჭანსი მეორე ჩუქნმა სასიქადუ-
ლო შუკრალმაც თ. ი. ჭავჭავაძემ სსუა სიტუქსით ცა-
მოსთქუა:

«მაგრამ მამულო ჩემი ტანჯუა მხოლოდ ეს არის,
«ის არის მხოლოდ სატირალი ჭ სიმწესარი,
«რომ შენს მიწასკედ ამდენ საღსში კაცი არ არი,
«რომ თუქი ვანდო, გრმნობა ჩემი გაუხიარო» —

ეს სიტუქვა ეკუთვნოდა ბარათაშულს ჭ არა ჭავჭავა-
ძეს ჭ ჭავჭავაძემ გადაიტანა თავისი თავი ბარათაშულის
დროინდელ ქართველებში. — მართლა ჭ ქელაა სულით
ობლობა!... ბარათაშული იმდენსკედ მიიყენა სულით
ობლობამ, რომ თუქიმის დასტა ჭ გაბოროტებულ ტან-
ჯვით მოაგონა მისი დემონი, რომელსკე ადრე სანუგუმოთ
გამოეცხადა მას; მოაგონდა ზოტეს ჭ წუეკვით უსაყვედურა:

«სულა ბოროტო ვინ მოგიხმო ჩემად წინამძღვრად?
«ჩემის გონების ჭ სიცოცხლის შენ აღმამოფოთრათ?

«მარქუ რა უეკ, სად წამილე სულის მძღობა!

«რისთვის მომიკალ უმაწულს კაცს ბრმა სარწმუნოება?» —

რა სარწმუნოება იყო ეს, რომელსკე ბარათაშული ნა-
ნობს, თუმიც ბრმათ ჭ ცრუთუი რაცხავს?

ეს სარწმუნოება იყო, რომელსკე მთელი საღსი საქარ-
თველობი, გარდა ბარათაშულისა აღიარებდა ჭ ბედნიერი
ეგონა თავის თავი; ეს სარწმუნოება იყო ბოდბელის ან-
დაზა: »თუ მე აღარ ვიქნე ქუა ქუასკედაც ნულარა ყო-
ფილაო!» — ბარათაშული კარგათ სედავდა, რომ ეს სარწ-
მუნოება ბრმა იყო ჭ მისი მიმდევარნიც უბრმაკესნი იყე-
ნენ, მაგრამ მანც იხე შეაწუსა, სულით ობლობამ, თუ-

თანაც დაბრძვება ირჩია, მაგრამ გვიანდა იყო მისი უგვანი ნატკრის აღსრულება! სედავდა, რომ მისმა «სულმა ბოროტმა» მოუკლა მისი უმაწვლური ბრმა სარწმუნოება და გამწარებული ბრათაშვილი მექართით ეუბნება:

«განკედი ჩემგან ჳი მაცთურო სულს ბოროტო!
 «რას ვარ აწ სოფლათ დაჩხენილა უსაგნოთ მარტო?
 «ჭკუით ურწმუნო, გუღათ უნდო, სულათ მამკრალი?
 «ვინ მას, ვინაც მისწდეს კენი შენი მისხვრალი.»

ამ უგანსანკელ სიტყვებში ისელება ზოეტის სულათ სრულათ დატემა, მაგრამ მხელათ ისეთის დიდის ნიჭის დატემა აღუდგენელათ, როგორც ბრათაშვილი იყო და ამისათვის ეს დატემის გამომსატველა გრძნობათ იყო მსოფლოდ წამითი მოკლე სნის აღბორებების გამო, შემდგომ ლექსებით თვითონვე არღვევს თავის ნათქვამს სიტყვებს და ინანებს, როდესაც ზოეტი მიდის მტკვრის ზირსედ და ჭთაქრობს; მტკვარო, ზეკრი დროს მომწრე სარო და ჩქნის საქართუწლოს ამაზედ უკეთესი დრო არა ჭქონიაო? თუ მუდამ ასე სასიზღვრათ დატეჟულიყო, როგორც ესღა მე ვსედამო? და თანვე დაუმატებს კენესით: «ანკი რას არის ეს ჩქნის წუთი სოფელიო? ვცდილობთ, ვმრომობთ, ვმუშაობთ და ჩქნის გუღას შეკრება მანც კერ შეკვიდილიო, ბოლოს მოკეწვებით და თუ სინოცსლე დირსათ ვაკვიტარებია მთამომავლობისაგან გურთხევას მივიღებთო, მაგრამ ესეც მოკლე სნის დიდებაა კაღისათვის, რადგანაც ერთხელაც არის ამ სოფელსაც ბოლო მოკლებო, რადგანც საუკუნო არა არის რათა და მამ რაღაზედ ვიკლავთ თავსაო? რას ვეკებთო? ჭკითსაგს თავის თავს!...

ჭკობსაგს და თუთუ მიუგებს ჭკუმარიტს ზახუსს: » მაგრამ,

« რადგანაც კაცთა გუქვან შულა სოფლასა,
 « უნდა კიდევაც მიედიოთ მას გუქვანს სოფლისა.
 « არც კაცი ვარცა თუ ცოცხალა მეჭდარსა ემსგავსოს.
 • იყოს სოფელში და სოფელსკი ჯარის არგოს! » —

მაგრამ ამ აწრს, მოავლო კელა და მოინდომა სოფლის რეგება და მისი ხალხის ბედნიერება, მაგრამ რა კარგათ სედავდა, რომ მისი აწყო ბრმა და ვაფუჭებული იყო და დაიწყო მარცხის გამოძიება: რა არის ამისი მიზეზი, რამ დასტა ასე ხალხის? წარმოადგინა კელა დრო და ხანა რომ ჩუქნი წინაშარება უსაუკუდუროთ რჩებოან ოჯს ცხოვრებაში და არა გუქვანს ჩუქნი: მათ დროს ხაქართველო შოთისოვდა ქართველებსაგან მტერსედ გულის რისხვას და ხასხლას თხევას და ეს მოთხოვნილება თავშეწირვით აღსრულდებოდა სოფელი ჩუქნი მამებსაგან. ჩუქნი დრო მოითხოვს ჩუქნიგან მშების საუჭარულს, ერთ შარობას და შატობასს ოფელს და ამ მოთხოვნილებას ჩუქნივე დასტინით და კსდეკით. ამას ჭსედავს შოკტი და ხბობს: მიზეზი რა გუქვანდა ასე დატემისო? ჭფიჭრობს, სედამ, და გუანკენებს ჩუქნიც მას «ქართლას ბეღში» ხადაც ამ უბედურების მიზეზს გუანტავს მეფის ირაკლისა და სოლომონ მდივნის ხაუბარში.

მაგრამ ამ გუარას ხამხანურით ვერ სრულდებოდა ბართამშლა მის დანიშნულებას, მისგან მოათხოვბოდა, კიდევ სხუტ რამე; თუთანაც გომნობდა ამას მარტო, აწმკობს და წარსულის ცნობასკედ ბევრს კარცს აწმენებდა. ექკიდევ წარჩინებულმა მისმა დემონმა (სულმა ბოროტმა):

მარტო წარსულსად და აწმყოებს ნუ სტრიალვებ, იფიქრე
 მაგ საღვინს მომავალსად! ამოსხარე ძირიანი ეკალი და
 მის ნაცვლად იქვე ჩასთესე კეთილი თესლი და არ დაიკა-
 რებო: ამოვა მომავალში და მოიტანს კეთილს ნაყოფს!...

ეს რჩევა სუფით და გულთ შეითვის ბარათაშვილმა და შე-
 წამოიდგარმა და ამალეუბულია შეურეკვლად თვის მომავალ-
 ლა ცხოვრების და შრომის, რჩევას დასკვნას და აგვიწერა, «მე-
 რანში», მაგრამ ვაი რომ საუკუდილმა მოესწრაფა დღეები
 და მისი სურვილი დაჩნა შეუხრულეკვლად, თუღან შეკან-
 მა ვი მოახწრო მისი მერანის (შეღასი) და გაქცა თვალ
 ბედიის ყორანს:

«მირბის, მიმოფრენს უცხო უკლთა ჩემი მერანი,
 •უგან მომხსავის თვალ ბედიითი შვი ყორანი.»

ანობს. — რა ყორანი იყო ეს თვალ ბედიითი შვი ყო-
 რანი? ის უფურცება, რომელსაც დახვრდობილი ჭეჭნდა
 საქართუჭლო. — ბოტა გაქცა, გაქცა, გაუხწრო წინ იმ
 შავს ყორანს და გადმობძის ასალ შთამომავლობას: მე არ
 დავეკებ არც ტოლს, არც სათესავს და არც სხვა რამეს,
 შენთვის შემოაწირავს შთამომავლობავ, ჩემი აწმყო ბედ-
 ნიერება:

«ცუდათ სომ მაინც არ ჩავიღის ეს განწირული სულის
 კვირება,
 •და გზა უვალი შენგან თელილი, მერანო ჩემო მაინც
 დარჩება?
 •და ჩემსა შემდეგ მომქვას ჩემსა სიმნელე გზისა გაუად-
 ვილდეს,
 •და შეუზოვრად მახსენე თვისი შავის ბედის წინ გამოუქ-
 როლდეს!»

აი რა გადმოხმისა სჯარტველას, მაგრამ ახრულებანი აღარ დასცაღდა და რაში მდგომარეობდა მისი დაწარება და რა იყო მის კენესში, ის ჭეშმარიტება დიდხანს დარჩა სუტნთუხ დაფარულად და გაუგებრათ. — დიდ ხანმა გაიარა ბარათაშვილის შემდეგ და მის კვალსეფ წახული არავინ გვინახავს. თუცა ნიჭიანი მწერლებივი გამოჩნდნენ სჯარტველში და კვლავნებაც კარგათ გაიგეს, მაგალითად; თ. გ. რ. თ. ჯ. ჭკუჭკაძე, თ. რ. ერისთავი, გ. ბ. ჯორჯაძისა და სხვანი, მაგრამ რაო? ამათ ხალხის დარდი არა ჭქონათ, თავის ქეიფს უნდებოდნენ, ერთი ანობდა: სულოვან, მეორე: დაკვხხნათ ცოდნის ძეხნასა, ღვინო სჯობს ყოველ ცოდნასაო, მესამე: რათ შემოეყარებო განა არ გიცი შენ ჯერ სორში სარ მეკი მოხუციო, მეოთხე ეგ თვალები ცეცხლის ბურჯილებს იხვრისო! და სხვანი. (აქ რიცხვში არ მომყავს კომედიის «გაურა» ავტორს რადგანაც აქვს ჩუქნის ლიტერატურებთან კავშირი) სხვებივი ღმერთმა შეინახოს!... ლექსებსვი ბევრი სწერდა, მაგრამ რავკარხ: ზოგი ღოტკებს, ზოგი მოდებს, ზოგი რას და ზოგი რას. მაგრამ იმათი მღერა, რასაკურგელაო, ჩსავილი იყო და არა სტკენა, რადგანაც თუთანაც არა ბძანდებოდნენ ბუღბუღები! — ამ სიგოტრის ყამს გამოჩნდა ილია ჭკუჭკაძე. შირველათ, რასაკურგელაო, თარგმნა დაიწყო ზუსტინით, ლერმანტოკით და სს. მაგრამ ბოლოს დაავდო ეს გონა და შეუდგა ბარათაშვილის კვალს და რადგანაც დროც კვლს უძრთავდა უფრო თამამათ, ტირილით და უწყო ხალხს შეჩვიდა: აი რა უნდა ეთქო თქუტნთავს ბარათაშვილსაო! აი რას მოახწავებდა და რას ნიშნავდა მისი

გუნესია!» ერთის სიტყვით ჭკუჭკამე. არის ბარათა-
შულის მოკანანახე ჭ მისი დიდი ღირსებაც ამხედ
არის დაიუქმებული. ყოველს მის ლექსებში ვხედავთ ქარ-
თველების ტანჯვას ჭ გოდებას, მაგრამ რა ხეგანიც უნდა
აიღოს ტანჯვის გამოსხატავად, მოქმედ შირათ მანც
თუთონ არის; ავიღოთ მისი ჭყუიანი ლექსი, მაგალითად
«გუთნის დედა» რა ვარტინის გვიხატავს ავტორი? ისე
ჭტონია გაცხ, რომ სერსედ შემჯდანი ჭკუჭკამე მიხერე-
ბაა გულგრილათ მოღიღინე გუთნის დედას ჭ ეუბნება:
«შე ხუდელო, აი რას უნდა გომნობდე ჭ აი რახლო» —
ავიღოთ ვიდევ მეორე მისი ლექსი: «სმა ხამათგან» —
ავტორი სცდილობს, რომ შეკდარს ათქმევინოს მისი ცო-
დეები; ამ შემთხვევაში ან უნდა ისე ამოძახდეს სმა ხამა-
რითგან, რომ გაცი გაციინოს ჭ ან ისე რომ შეამწწონს
ღ დაფიქროს მსმენელი, მაგრამ ჭკუჭკამე ამ შირობებს
გერც ერთს ვერ ახრულებს. მაგალითად:

«ხამართლს იუულითა ვსტრიდა.

«გროშისთვს გაცხ გაჭყვიდდი,

«თუთ მისს ორმოს გაუთსრიდა.

«ღ ხემს ჭიბეს ნელხელ ვსრდადა;

«სახრდოს გლესსა წავართიქვიდა

«მშიერს მწეურვალს დაფადებდი;

«თუ შიმშილით მოჭკუდებოდა,

«მე ის არ მებრალებოდა.» და სს. —

ან ჭ ეს იმავე ლექსითგან:

«გლესებთან ვიუავ ჭკვიანი,

«ტუტუტი ხახუნნიკებთან,

«უხმოხთან ვიყავ სმიანი,
 «ღ უხიტვეო სმიანთანა,
 «ვინც მე შიშით მიუურებდა,
 «მას ბრატობრუც დაუწყებდა
 «ღ ვინცო დამიუვირებდა
 «მას მე ფეს ქქქქშ ვუძერებოდა.» ღ სს.

ამ ლექსებში ჩუქნს ხაძარიდგან ვი არ გვესმის სმა, ეს-
 ლა ვსედათ ილია ჭავჭავაძეს, რომელიც, როგორც ხას-
 ტიკი მსაჯული ეუბნება შემდგომ: «შენ ეს ცოდვები გა-
 კვს ღ ესაო»;—ამ ლექსებში ზოგნიან ნატამაღინ არ
 იზოება, ეს არის მსოფლივ ცარიელი რიტორება, ლექსე-
 ბის შემარცვლა უსწორ მასწორია ღ რისმაც ვირველი სი-
 მდიდრე ჩუქნის ლექსისა არსად სხანს, ერთის სიტყვით,
 როგორც ლექსი,—ძლიან სუსტია, მაგრამ ამისი ერთს
 სტრქიკანს, ფუთობით რომ მიბოძოთ ჩუქნის ბუღბუ-
 ლების ნაწერში, რომელშიაც ზოგნიან იქნება, მარცვლებიც
 ღ რისმებიც, არ გვევლი; ღ მიხეციან ის არის რომ
 ამ ლექსებში ოცნებასკი ვერა ვსედათ, მაგრამ ყოველს
 დლიურს ჭქმძარიტებს, ჩუქნს ნაკლეუვანებს ღ ჩუქნს
 ხაჭირებს ღ ამისთვის მოგვწონს ზოგტი ღ ამში მდ-
 გომარეობს მისი მადლი დირსებაც.—რაც ამ ერთს
 ლექსზედა ვსთქვით, ის შეიძლება ხასოგადოთ ვსთქვათ
 ყველა მის ლექსზედა. თუ ჭავჭავაძეს ლექსებში მარტო
 ხელოვნების მიჯნვეთ ვურადლებს, მამინ მის ლექსებს
 არ ექნება დიდი დირსება, მაგრამ ჩუქნს მარტო ხელო-
 ნებას არ ვეძებთ; (ხელოვნურათ ნათქვამი სისუფელე ღ
 ოცნება, მანც სისუფელე ღ ოცნება იქნება) ჩუქნს ვეძებთ

ჭკვინ აზრებს ღ ამას გიდეკაც ვზოულობთ ჭკვჭკვადის ლექსებში. — ამხაც ვერ დავუარამთ, რომ ჩემის აზრით ამასინვეებს ქართულს ღ სიტუეეას გვერვს, რომ ძალ დატანებით ლექში გამოიუენას სოღმე ღ რასხჭირას! უმჯობესი არ არის ღ მისთვის უკეთესი ღ უადვილესი, რომ ის, რასაც ლექსათ გვეუბნება ზროზით გეთხრას? ამითი წრათუ დანჯარვს ღირსებას, გიდეკაც მოიმატებს? ჭკვანის აზრები, რომ კაცმა კარვის ტუბილის სიტუეებით გვამინახს, უეჭველია, სისარულით ღ სიამოვნებით მიუგდვბთ ყურს, მაგრამ იმავე ჭკვანი აზრების გადმოცემა რომ სიმღერით მოინდომოს ღ სიმღერაჲ უჭირდეს, მაშინ სიცილს მოგვეგონის, მაგრამ თუგი მღერაღიც იქნება, მაშინ რასაგერველია, ეშში უფრო მოგვიყვანს რომ სიმღერით გვამინახს, ჭკვჭკვადემაც, რომ დაზნაისლურად გვემუსაიფოს უკეთესი იქნება. — გიდეკ დავკითკიცა ეს თავისი ზროზებით, ხადაც ძალას არ ატანდა თავის ნიჭს ღ თავის გზასკად იდგა... ჩემის აზრით მისი «კაცია ადამიანი» ღ «გელესის ხამობი» ობოლ მარგალიტათ რნებთან ჩუწნს ღიტერატურაში. — მე არ მინდა შევესო მის ზროზებს, რადგანაც მკითხველს რემოთ ვზირდები მსოლოთ მის ლექსებსკად მოღაზნარეებს ღ მგონია ესღაჲი ჭუდეკდეს მკითხველი, რომ ჭკვჭკვადე თუმიტა ჭანან-წუეეკით სწერს ლექსებს, მაგრამ მანაც ღიღი მნიშვნელობა აქნით მის ლექსებს ჩუწნთეს. აი რას აზრობს ჭკვჭკვადე მის ზოეტში:

«მისთვის არ ვმღერი რომ ვიმღერო,

«ვით ფრისვეღმა გარეგანმა!»

ანუ ეს: «რომ ხაღსინა მოძმეთ ვყო,

«ტმუნვაში ღ სინარულში.»

«ხალხის წყლული განდეს წყლულად,

«მეწოდეს მის ტანჯვით სული,

«მის ბედით ღ უბედობით,

«დაამედაგოს მტკიცედ გული.»

აი რას ანობს ზოეტი! ჭკვევადის გარდა უთქმამს ვისმეს ეს აზრი? აი რას ნიშნავს კაცობა ღ არა ბუღბუღლობა!...

მისთვის შეეკუ აქ ჭკვევადისა ღ ბარათაძულს, რომ ეგება ჩუქნიმა განათლებულმა მსწავლულებმა, რომელთაც ჟიბეში კელი ჩაუწევიათ ღ დანცინების მეტს არას აკეთებენ, ეგება იმათ მოჭვიდონ კალამს კელი ღ კრიტიკულათ განჩინონ ჩუქნი მწერლები.— თუმიც ბევრჯერ გამოგონია იმთგან, რომ ჟერ უნდა იყოს რამე, რომ მერე კრიტიკოსი გამოხინდეს ღ დაჭსწროს მისი განხილვაო, მაგრამ ეს სულ ტუული თვალის ასევა არის; ის კაცი, რომელსაც წინ უდევს რუხთაველი, ბარათაძული ღ ჭკვევადე, სტყუა ამ ხიტყუებით, არაფერი ვეჭვებო!— სწავლულებო, მოგვხედეთ! რა არის ეს გულის შემანარებელი თქუქნიის მხრით გულგრილობა? გვიჩვენეთ გზა ღ გვაღი ღ თუ ვერ გამოგვეკეთ, მაშინ დავცინეთ ღ მაშინ შეგვარისხეთ!... მაგრამ ესეც უნდა იცოდეთ, რომ თუკი თქუქნი თვთონ დანცინებისა ღ უსაქობის მეტს არაფერს გავიკეთებთ, მაშინ არა გვრწამს თქუქნი წინასწარმეტყველობა.— თქუქნიც გვიჩვენეთ ისეთი შრომა, როგორც თ. ჭკვევადემ, ან ღ როგორც, იმათ, რომელთაც ზანხიონები გახსნეს ღ ზრდიან ყმაწულებს ღ ან მასწავლებლებათ

შევიდენ სასწავლებლებში, ერთის სიტყვით რითაც შეიძლოა, კეთილის სიტყვით მანც ღ თუ ვერ დაგაფასებთ მამინ დაგვიძახეთ უზადლო ქართველები.

«ჩანგურის» გამოცემით ღორთქიფანიძემ დაიმხანურა საზოგადო მადლობა ღ არა ვჭკარვავ იმედს, რომ ამ ჩემს ჭანს დაამტკიცებს საზოგადოება... ესეც შევიტყუეთ, რომ ღორთქიფანიძეს თავისი შრომა ტუვილათ ე. ი. უინტერესოთ შეუწირავს საღხისათვის ღ იმ ფასით ჭვიდის წიგნს, რადენიც თუთან დაჯდომია იმას გამოცემა. დმერთმა კელი მოუძარტოს სსჭა ამ გვარ საზოგადო საქმეზედაც.

თ. აგ. წერეთელი.

ბიბლიოგრაფიული ფურცელი.

უწყება ახალ წიგნთათვის.

იქნება სოციალურ გარემოში, რომ ამ ორი თუ სამი წლის წინ გამოხუტულ წიგნებს ახლებს ვუწოდებ. რა გავწეობა, მე არა ვარ ამში დანაშაული: სადაც ახალი არ არის, იქ ძველიც ახალია. ამ წინასწად ერთმა ჯანაყმა და სანის დროს ჯანაყების მქონე ქართველმა ბრძანა ერთს ალაგს: «რა გიჭირთ, ვაჟო ახლანდელ ქართველებსო, თქვენ ბედს ძაღლი არ დაქეფთხო, წელიწადში ერთი თუ თათქმის ორჯერ ახლასხალა წიგნება გებეჭდებთო, სამოქალაქო და სასულიერო ჟურნალებიც გამოდისო, მეტი რაღა გინდათ, განათლებითო». დიაღ! მეტი რაღა გვინდა! ბიჭო მე ჭიკა გვინდა, მაგრამ რა გავწეობა, ნათქოამია «ცხენით დაკარგნილს, შინ მშვიდობის მეტი რა ეთქმისო.»

ქართული ქრისტიანობის, ან გამოწერადნი სტატეები სსრუ და სსრუათ ჩინებულთა მწერალთაგან. ახლად დაბეჭდილი დავით სუბანოვისაგან. სანკუბუტურულს 1863 წელსა.

წინა კაცი უკანა კაცის ხიდა. ანდაზა.

ღმერთმა უმუწლოს უ. ჩუბანოვს, ძალიან გულს გავშ-
კვლებს ქართველებს შორიდგან! რავდენი გაუწევია ისეთი
შრომა, (რომელსედაც, თუ შეგვსჭდა დრო, მერე გამოველა-
ხარაკებით ციხეგრის მკითხველთა). რამდენი რამ შემოუ-
წირავს ჩუწნის ღარიბი ლიტერატურისათვის, რომ საკუთარ
ღუწლად უნდა შეირაცხოს, ესე გულგრილი ამ გვარ ხა-
ქმეებსედა, ჩუწნს საზოგადოებაში, ჭ სამშობლო ლიტერა-
ტურის ისტორიაშიაც (თუ ღუთის მადლით როდისმე გვე-
შველას ამის აღსრულება) იმედი არის დატვირთს ხანინა-
რი ალაგი. ამ გვარ ბევრის ჭ გუფს მოდგინე შრომაე-
ბში, რომლებსაცანაც დღესაც არ დასცხრება, თუ სელი
მძღვანელად ჭუავს წმიდა, უნარო სამშობლო მამულის
წარმატების სურვილი, (ამასედაი ეჭვი ვაჭქებს) ეს კადეკ
მანტ ცოტა არის ნიჭიერი კეთილგონიერი მამულას შუ-
ღასათვის; — იმან არ უნდა დაიშუროს არა ვითარამე დრო,
ხარვი, ანუ სხუა რამე ნიუთი ჭ მოქმედება რითაცვი შე-
იძლება უმეტესი ხარგებლობა შესძინოს თავის მეერთმა-
მულე მოძმთა. რასან კაცი მადლსა ხნადის, მარლიაც უნ-
და მოაყაროს, მეტადრე მამინ, როდესაც ეს უკანასკნელი
ძნელი საშთარი არ არის: ამ გვარი ღვაწლი უფრო ით-
ხოვება იმ ვატევიცემულ ვირებთავან, რომელნიც ნიშნავენ
თავიანთ შრომაებს, ან საზოგადოდ უველა ჭასავისა ჭ
ხქების მეერთამულეთათვის, ან მარტო მღაბიო საღსთა-
თავს, ჭ ან ურმათათვის. მამასდაძმე, ჩუწნის ფიქრით, ხავმა-
მა არ არის ქრისთომატიამი მარტო ჩინებულის მწე-
რლების გამოკრება, უნდა ისიც იყოს ნანკენები, სასელ-

დობ: რასევე ეტყობა, რომ ჩინებული მწერლების კვლავი არის? ენა არის ჩინებული, თუ ჭასრები? თუ ორივე სამაგალითია: მამ ეს საიდგან ჭსხანს? ყველა ამ გვარი კითხვების პასუხი უნდა შიგ ქრისტომატიანი იყოს, რასაკვირველია მოკლედ, მაშინ ის სრულიად დაკმაყოფილებს საღისის თსოვნასა და საჭიროებასაც, იქნება უტყუარნი და მტკიცე კლთმძღვანელი ჭასრების გავარჯიშებაში და ენის გაკეთებაში ყველასთვის, ვისაც ენის ცოდნა უნდა. — თუ არა და, რაგვინივე თავის გამოცდება დაბადებიდან და სტატიების გამოცრება სხუა და სხუა უმეტეს ძველი მწერლებიდან კიდევ ვერ შეადგენს ქრისტომატიის ღირსებას.

ქრისტომატიანსა აქვს სამ გვარივე უმთავრესი დანიშნულება: ქრისტომატიანსა ანაღამონსაველთა ყრმათათვის; ქრისტომატიანსა, რომლისაგანაც, უნდა შესდგეს თავის დროსევე ლიტერატურის ისტორია, ყველა ამ გვარი ქრისტომატიები შეიცავენ თვს შორის თავის შესაფერის სტატიებს. უ. ჩუბინოვის ქრისტომატიანსა, ჩუბინის ფიქრით, უგანასკნელ ქრისტომატიის გვარს ეკუთვნის. მაგრამ ამ მხრითაც ბევრი ნაკლულეკანება აქვს. ისტორიულმა ქრისტომატიამ უნდა პასუხა მისთვის შემდგომ კითხვებსევე: როდის დაწერილა რომელიმე თსულება, როდის ნიმუში არის მოყვანილი ქრისტომატიანში? სად დაწერილა და ვისგან დაწერილა? პირველი კითხვის დაკმაყოფილება საჭიროა ლიტერატურის ისტორიისათვის, რადგანაც დროს მეტად დიდი გავლენა და ზედ მოქმედება აქვს კატის შრომაზე. მეორე კითხვის პასუხიდან გაიგებთ, რა

ადგილს ჭ როგორ გარემოებაში არის დაწერილი თხზუ-
ლება. — რადგანაც მწერლობის კილო, სხუა და სხუა სიტ-
ყების და წარსების გამოსატყა და მიმართა სმირად
წარმოდება ადგილადებისარობისაგან. აგრეთვე საჭირო
არის თითონ მწერლის ვინაობის გაგება: ამიტომ რომ
როგორც კვლავნება თითონ კვლახნის თაქებაებს გვიც-
ხადებს, აგრეთვე სელახნის ცნობით შეგვიძლიან იმისი
სამუშაოს ღირსებაც ზედ მიწევნით დავაფხვოთ. თუ
ისტორიაში მოწიობას ბირველი ალაგი უჭირავს, მაშას-
დავე ვეველ მსრით უნდა ვცადნეთ გავიგოთ მოწამის
ვინაობა, რომ შეგვიძლოს განსწიკვა: — რომელს უნდა
დაუყოვნებლივ ვინდოთ და დაუყოროთ და რომელს არა,
სოლო ეს ვეველამ იცის რომ მწერალი თავის დროების
მოწამია. — რასაკერძეულია ეს უფრო ლიტერატურის ის-
ტორიის ვეუთვინის, მაგრამ არც ამ ისტორიულ ქრისტო-
მაციაში იქნებოდა მეტი, მეტადრე ვერ ჩუქს რომ არა
გვაქვს ლიტერატურის ისტორია, — უნდა ვცადნეთ არა
ფაქტი ისტორიული არ დარჩეს უუურადლოთ. ან არ
გადავსცდეთ შთამომავლობას ერთი და ბეკლად. მართა-
ლია ამ ქრისტომაციაში კი არა დ წინათ გამოცეკულმა
იყო კარგა ვრცლად სხლოთები, სხდაც მოიხსენებოდა
მწერლის ვინაობაც. იმისი ლიტერატურული შრომაებიც,
რინსვი და დრო მის თხზულებათ დაწერისა — და სხუანი
ამ გვარნი დამატებანი, რომელნიც შეადგენენ განსაკუთ-
რებით ამ გვარ სრისტომაციის ღირსებას. — მაგრამ ეს
ვეველ იყო დაწერილი რუსულს ენაზედ, რადგანათ არის
სასარგებლო უცხო ენაზედ დაწერილი შენიშვნები ქარ-

თული ქრისტომატიის ასახსნელად ამას თავი დავანებოთ და ჩუწნ მხოლოდ ეს ვიზივლოთ — ეს მეორე ქრისტომატიის რაღათ არის მოკლებული შემომსწენებულს მიუცხილებელ თვსებებს; ძალიან კარგი და სხარტებლო საქმე იქნებოდა, რომ ამ უკახსხნელ გამოცემულ ქრისტომატიისათვის ქართულ ენაზედ სხალიოება და სსუა და სსუა შენიშნები მიემატებინა, ეს ყველამ იცის, რომ განგლილი დრო თან და თან ბინდდება და გვმოხდება, მამხნადაძე, თუ შეგვიძლიან კელოვნებით, დროები, ნაყოფი, მტკიცეთ და ნამდვილად დავარბინოთ ქალღმერთად. ვალი გვაქვს ასე მოვიქცეთ. რაც ჩუწნ ჩუწნი დროების ცხოვრებიდან შეგვიძლიან თითქმის უკაყოფათ გადავსცეთ შთამომავლობას, იმათ იქნება დიდი ჯაფითა და მოღვაწეობითა ვერ შეიძინან. ვთქვით შეიძლება რომელიმე მწერალზედ, მაგრამ, ვაჟო, ყველას სომ არა აქვს ის წიგნი, ყველამ სომ არ იცის რუსული ენა. ეგები მე მინდა, შეუძლებლობისაგამო, მართლა ეს ასალი ქრისტომატიის ვიქონიო? ვილას ვესვეწო, ვილას მივადგე კარზედ, ხად შევიტყო ისა, რის შეტყობინების ვალიცა აქვს ყველა ამ გვარ წიგნისა?!....

აქვს აგრეთვე თუმიცა უზინარნი, მაგრამ, იმისთანა წიგნების, ფრიად დამამხსინჯებელნი ნაკლულევანებანი! არის ბევრი კორნეკტურის შეცთომილებები; არა აქვს სარჩევი, რომელიც ამნელებს სტატეების მონახვას; არის ბევრი ლექსი და გაკრული ნაწერიც, როგორც შემოთ ვთქვათ, არ არის ნახვენი არც მწერალი და არც წელიწადი: მართალია ჩუწნი ლიტერატურა ჩვენზე ისტორიასაკით

არის არეულ დარეული, ძალიან ძნელია ზოგიერთ თსზუ-
 ლების შედმიწკებით ღ სამდვილათ გამორკვევ; ვინ, სად
 ღ როდის დაწერილა, მეტადრე ლექსი, მაგრამ რომელი
 სულები მოითსოვს ამ გეარ განრხევას ღ გამოკვლევას;
 ის მანინ იუოს ნახვენბი რის გავებც ძნელი არ არის,
 მ.გ. ეს რაღა არის, -- სპი ეკვლესიური სიტყვა არის
 მდსსენებული უწლოთ ღ უავტოროთ, ღ რავდენი ამის-
 თანა რომლებას გავებც დიდ ვაივას არ შეადგენდა. ამ
 ქრისტომადტიამი არის უმეტეს ძველი მწერლების შრომა-
 ები, ასალი «შეშლილია» გ. ერისთავისა, რომლის გავ-
 რიც არცეი არის მდსსენებული, არ ვიცი რათ? ეს ერთი
 ნიმუში ჩუწნი დროების ქართული ენისა სავამა არ არის.
 დავიკვროთ ისე წასდა ღ დავცა ჩუწნი დროების ქართუ-
 ლი ენა, რომ არავინ ამ დროების ქართველი მწერალი
 დირსი არ არის იმისი ენა დედნათ ისმარან რომელიმე
 ასად მონარადმწერლებმა! სულ ყველა ხომ სავა სულსან
 თრბელიანის ენით არ იღაპარაკებს?! მე არა მტონია რომ
 უ. ჩუბინოვი ამ ჭასრისა იუოს როგორც ზოგი ერთნი
 ჩუწნიგანნი, რომელნიც ამდსკრით იტყვიან სოლმე: «ეს,
 რაც ადრე იყო, სულ კარგი ღ კეთილი იყო, ასდავი
 აღარა ვარცა რა, წასდა ღ გაირყენა ქვეყანა, უკან უკან
 წავიდა»....

ამასთანავე ამ შრომის დირსებებიც, რომელნიც მტი-
 რდნი არ არიან, არ უნდა დავივიწყოთ: ვირველად რო-
 გორც ყველა შრომა უნდა ეესღ დირსეულად დაივასდეს:
 როგორც ვაივის გაწკვა ღ თავის შედება სტატოების შე-
 გროებისა ღ სსუა ღ სსუა კვარი მზრუნველობა ღ შედ-

მსედგელობა, რომლებიც შეუდგებიან უმეტეს ამ გვარ წიგნებსა. არის დაბეჭდილი კარგს ქალაქდზედ, მშუქნი-
ერის ბეჭდით და ხუთთადა. სახიამოვნო ვალათა ვრცლთ
ურთიერთ ეგულა თავის სამშობლო ესინ მოეკრე ქართ-
ველს იქონიოს ეს წიგნი, რომლითაც არა მცირედს გამ-
ყოფილეთას და სარგებლობას შეიძენს. ეს ხარი ისტორი-
ული ქრისტომადტიები არის შედგენილი ჩუქს ენაზედ,
დიდი სახისარული იქნებოდა რომ ურმათათვსაც ვეჭონ-
დეს ამ გვარი ხელთ მძღვასხველი წიგნი, მეტადრე ესლა,
როდესაც სახალხო შეგლეები ისინება სოფლებში. — მცრამ
ამისთანა შრომაებზედ და ღვაწლზედ რამ უნდა წააქეზოს
და წახალისის კაცი, მე ამ წინაზედ ვკითხე ესთიხეისიც
(მარტო ამ წიგნების შეიღავმა მიიღო ასადი ქრისტომად-
ტიები რეფილისში): რამტელი გაიუიდა უ. ჩუბინოვის
ქრისტომადტიები მეოქა; მითხრა: ოც და ხუთი ეკეკმ-
ლიარის მეტი არ გაუიღულა და თითქმის აღარცა ვისე
ითხოვს. აიგერუმ ქართველებო! 1863 წლადტან გამო-
ცემული წიგნი 1865-დის მარტო ოც და ხუთი ეკეკმ-
ლიარი გაუიღულა. აბა, თქუქნი ჭირიმეთ, ამას გამგო-
ნეს რაღა ხალისი და ძალა უნდა შერჩეს ამ გვარ შრო-
მებზედ?!... აი, რანი ვართ, განათლების და სამშობლო
მამულას მოეკრე ქართველებო!... აიხუს ხახელო!...

ქართული ანბანი და წიგნი ხაკითხავი მდამიო სა-
ღისათვის (!) შედგენილი დ. იუურცელამისავან.
ტიფლისს 1863 წ.

„ზოგი რჩებოდა ბედიითა •ზოგი გერც მოჭირვებითა,“
ანდაზა.

აი ეს რველი შრომა საქართველოში რომელსაც ავტორი ნიშნავს სასკდლობა მდაბიო საღვთისათვის! დიდი ბრწყინვალე წიგნია, — დიერთმა მისცეს ძალი და კელოვნება ამის აღსრულებასათვის. ესღა საკუთარ საკითხავ წიგნებსაც უნიშნავს იმით, ვისაც ამ ცოტა ხნის წინ ხეხანაც არა ჰქონდათ თავისუფლად სწავლა განათლებისა. ეკვლა კაცს კაცის ღირსება ეძლევა, მეცნიერება მოადება რომელიც დაწინაურებულს საზოგადოებას ამქარს ანუ წოდებას და როგორც დიდნი, ეგრე უპატარანი მძურათ იუოფერ ამ ყოველადსანა კრელ სულასა და გულის საზრდელ მანხას — სწავლამეცნიერებას. ესღა იმის საყოფით ეკვლას შეუძლიან დატეხეს. რა დრო დაგვიდგა წიგნატებისათვის მეცნიერებაში! რა დრო არის ეკვლა მამულის მოკვარე ქართველებისათვისაც, შემოიღარცხას ახიური მცლანარეობა და ტებილი ხიზმინს გვარი ოცნებითა განცხრომა, ისარტებლას ამ შემთხვევით და ახმაროს თავის მამულს ის ტალანტი, რომელითაც თითო ჩუჭნისანი დაუკადლოება შემოქმედს. მერწომუნეთ, მძებო, დიდათ საყოფიერი მინდორი გვაქვს შესამუშავებელი. დიდრონი, დიდ ძალი ქართველია ჩაწერილი საქართველოში, მისოველი სწავლანათლებისა როგორც ზურისა და წელისა. ნეტარება იმ მამულის შჯლს, რომელიც ერთ ორ შეუძლებელს თანა მოძიეს აუხსნის თვალებს და დანახვეს განათლების სწორე გზას. ჭეშმარიტად რომ ამოდ არ ჩავლის ეს შრომა, — შეეწირება როგორც იფთილა ბურისა. ამ გვარ საზოგადო კაცობრიულ ღრწაწლში ვინც მარტო თავის საკუთარს სარტებლბას ეძებს, ის ძნელად მიახწევს ძინანში

აძლეულ ნიშნადინ, — მამინვე ასტდება. ამ გვარ შრო-
მებში არის მხოლოდ ერთი დამაჯილდოებელი ძალა რო-
მელსაც სვლისით მოჭეკს მოქმედებაში მთელი კაცის
აგებულება, — იმის სულის ნიჭები: — ეს არის უნგარო
სიუწარული თავის სამშობლო მამულისა, რომელიც გა-
მომდინარეობს მთელი კაცობრიობის სიუწარულიდან...
ეს გრძნობა ეკვლას მოათქმინებს, ეკვლას ათავებანებს
და გააბეგინებს... სიმნელს დაავიწებს... ესღაა ვგრძ-
ნობ რომ შესვალს მიჯნას გადავსდით...

ახა ასღა თავმინჯოთ ამ ორი წლის წინ გამოცემული
სახალხო წიგნის რა სარგებლობა მოუტანია ქართველი
სახლისათვის? შაკ რაცა სწერია ის ამართლებს ამ წიგნის
სასილს, თუ არა? და ვისთვისაც არის დანიშნული ეს წიგ-
ნი შექმდიან იმით ისეთა სარგებლობა შესძინოს როგო-
რიც მოითხოვებს ამ გვარ წიგნებისაგან?.. ჯერ ვსთქვათ:
რა დაყოფლებს წიგნის ღირსებას, ე. ი. რომელიმე წიგ-
ნის რა მიხედვით ვერ მოუტანს მკითხველთა ჯეროვან
სარგებლობას?

ჩვენსი, ფიქრით წიგნის უვარვისობა წარმოსდგება უმე-
ტესად სამის მიხედვისაგან: პირველად, როდესაც ავტორი
თუმიცა გვარინადა არის დასკლავიებული იმ საგანში რა-
მელზედაც სწერს; ძალიან ახლოა, ხედ მიწვევით და და-
წვრილებით იცის ეკვლა კვლთმძღვანელი ხატები, რომ-
ლებიცეი შეუდგებიან წიგნის შედგენას, ცხადია და მტკიცედ
აქვს თავში გამოხატული ის ჭასრია, რომელიც უნდა გა-
მოსთქვას, მაგრამ მცონარეობა, სასოკადოებაში ვართვა,
საკუთარი სასაათი დაუდგრომელი და დაუდგენელი, შექ-

ცუის მოყვარე, ყურის მოყრუება სამშობლო მამულზედ
 ღ კაცის დასიძნულებასკედ, ყველა ეს მიზეზები ზოგი
 ერთ ნიჭიერ კაცს ნებას არ აძლევენ, რომ სხარტებლას
 თავისი ტალანტი ღ ერთი ორად შესძინოს, თუცა თავის
 არა მარხამს მიწაში, მაგრამ ამ გვარ კაცს ვერ მოჰყავს
 აღზრულებაში, ისა რატ შეუძლიან. სასოცადობის ჩვეუ-
 ლებისა ღ ადათის მონა არის, მამხადაძე თუ დასწერს
 რანძეს (ხელთ იმას თითქმის არ შეუძლიან არ დასწეროს
 რამე. — ნიჭი ძნელად ჩაქრება ღ ხაგუბდება, არ იქნება
 თავი არ იზინოს (როგორმე) უნდა შესწიროს იმას ის
 დრო რომელიც მეტი ღ ჭარბია სხვა ნაირ საქმეებისა-
 თვის: წამოაქვებს კალამს კელს არმინდასავით, ოცნების
 საკარჯიძებდად, სხვა ღ სხვა შესაწესებელი ჭარ-
 ბების განათვანტავად ღ გულის გადახაფურად, ერთის სი-
 ტყვეთ მამის ისა სწერს განართველად, შესაქცევრად, უქ-
 მად ღ ცუდათ ყოფინამ რომ არ დაატუოს იმის გულს ღ
 ხელს რამე შავი სახი. უკუჭრლთა რომ მამის ის ვერ
 დააკვირდება, ყველა მხრით ვერ შეამსებს, ღ ვერც შემო-
 სავს თავის აზრს რიჯანად. დიდ ნიჭს დიდი მოხმარე-
 ბაც უნდა. — იმას უნდა შესწიროს კაცმა თავის სიტყვ-
 ლის უძვირფასესნი წამნი, ნიჭიერი კაცი თავის ნიჭის
 მოკვია, მონაა, დედა, მამაა, მხრდეღია, ერთის სიტყვეთ
 ყველა იფრია, ის იმას ჭზრდის ღ აფუფუნებს, მამხადაძე
 თუ ამის წინააღმდეგ მოქცევა თავის ნიჭს კაცთ ნიჭიერი
 იმისი შრამა თავის ღლეში ვერ დააკმაყოფილებს საღსის
 მოთხოვნილებას.

წიგნის უკარგისობის მეორე მიზეზია ის არის, როდე-

საც კაცია არც ხამშობლო მამულის სიყვარულს დაგიდეკს, არც კაცობრიობასკედ უურს იბერტუემს. არც ის საგანი იტის რიგინად. რასედაც უნდა სწეროს, ცხადათა სედამს რომ წელი არ მოხდეკს. — მაგრამ იმხსნა სურს ფესის სმას აქეკს, ამიტომ დაიწყებს წინ დაუსედაკათ წერას, იქნება სმინად თითონაც არა ჰსჯერა ჭ არა ჰსწამს ისა, რახნა სწერს. ის ამის გაცებას სულაც არ ეძებს, მარტო სურს სსუათა შორის მწიგნობრობის მოედანსკედ გამო-სვლას, იქ ტორტმანი, ლატრატურების ამქარში ჩაწერა ჭ იმით ცბიერი დაშქრის რაწმში გარეკა, ამ გვარო მი-სეცები ახვეკენ თავბრუს. — მასხსადამე ესე უნდილ საფუ-ძველსკედ დამოკიდებულ შრომას უნდა ქარხნაც ემინოდეს, წვიმისაც. რახკურველია უმეტეს დროსი ჭ სულ ყველასი ვანცია ცოტა კადნიერად სელს შესესს. ამ გვარი შრომა ცოტა სხსნაც კერ გასტანებს, ამენებს უმალვე დაიქცევა, ამშენებელივე იქნება უნებური მოწამე თავის კელეკების სიგჷდილისა.

მესამე, წიგნის ღირსების დამბრკოლებელი, მიზეზი ის არის, როდესაც ავტორი, რახკურველია სუსტათაც სტინობს თავის თავს მწერლობის ანგარშიში, არც იმისი თავის მოყვარობა აქებს ხსეში, რომ ვითომც ლატრატ-ტორების რაწმში გაერიოს, მაგრამ ამისი ჰსწრა, მე მგონია, წინა ორ მიზეზსკედ უიერო მდბალი იყოს: — ამ გვარი კაცი სედამს რომ ქვეტყანა ვაწრობითა სცხო-რობს, ზოგი რახა ჭყადის ჭ ზოგი რახა, იმხსაც გომ-ნობს რომ როგორათაც უნდა თავისი თავი ახვეკოს ხა-ღსხა ისეთი კერ არის, კელში ფული არა აქებს, ჯიბეკ-

ში თავი უთამაშებენ, ახლა თეძობს: «მე ხომ კლდის
 გაცი ვარო, სხუა თუ სხუა ნაირის საქმელითა ვაჭრობხო,
 ჩემთვისაც ბედსა ჭ იღბაღს წერა-კითხვა უსკდრებიაო,
 წდა ხომ ბედის მონსკერვა, მამ აბა მეც ვეწდაო. განა
 სწავლითვი არ იქნება ვაჭრობა, მეტი ქონება არავის მო-
 სწარბებია, ვინ არს გაიტებს რა განზრახვითა ვსწერო,
 გავალ ნაზირს ხომ, რა კარგი, თუ არა ჭ ჟანი გავარდეს,
 იმედივი მქუნი თუ «ხოველი ვინსუ უძაღლო. უფროთ
 გძლივირეო.» აი, ბატონებო, ამ გვარა ჭზრებანს ქმონე
 ავტორის შრომა უფრო ჩქარა გაავსდება, ხინამ წემან-
 სენებულის ორისა ჭ უფრო ხმარსავიცი არის. ამ ყველა
 მიზეზებითან ხინს: მარტო თავის ხარკებლობა ჭ სხ-
 უასუდ დაუფერობა. — მამსხადამე კაცობრიობის ჭ თავისი
 ხამბობლო მამულის ხეჭარულის ხაკლელოვანებასა. —
 ვინც ჭ რაც გვიყვარს იმის გულისხაზს ხაკუთარ ხარკებ-
 ლობას სძირათ ვივიწებთ, ხაკვარელის ხაკნის ანუ ჰირის
 ხამსხურსედ ხაკუთესო დროს ჩუწნის ხინცნისასა
 გხმარობთ, იმისხვე გულისხაზს თავის მოყვარებანს ხრუ-
 ლადა ვივიწებთ, იმას ხიყვარულით არა დროს არ ვი-
 ხარკებლუმო ჩუწნი ანგარების განხაღობათ ჭ ვინას ახა-
 კებათ ჭ არც ვივარებთ წმიდა დაუფასებელის ხაკნით.
 ეს მქნიძეა ჩუწნი ხარგადლობა ვითქვი. ჩუწნი ისე
 არ გავუფანდებთ წინადაუსედავათ ან ერთადამარეო-
 ლებელა მიზეზი მიუწერთ უ. ფურცელადის წიგნსა ჭ
 ან მეორე, თუძინა ვკვანიავი რომ ხამაკე წემანსენებულ
 ცოდებში ამ ავტორსაც იქსი ედგას, მარამ მანინ, რა-
 გორც ვეუფრება ამ წიგნის ღირსება ჭ ხაკლელებას ჩუწნი

ისე გამოვსთქომით ღ დავაფასებთ, ღ ვინაჲ რაგორ ენებოხს ისე დანახოხს.

ახლა ვთქვით: სასაღსო წიგნს საზოგადოდ რა თვებუბები უნდა ჰქონდეს?

რადგანაც სასაღსო წიგნის შირველი საგანი არის წერა, გითხვის ღ განათლების გავრცელება მდაბიო საღსში, წაქეება ღ წასაღსება, — მამ. აქედან ხნანს, რომ ამ გვარ წიგნს ვაღი აქებს: ჯერ ერთი. შეუვაროხს საღსს სწავლა-განათლება ღ მეორე გაუადვიღოხს ამის მიღება ღ ხიდრ-ცხლეში შეტანა, მამსადაძე მიუციღებელი თვებუბა სასაღსო წიგნისა მდგომარებოხს იმაში, რომ ის იუოხს დაწერიღი უბრაღო, ვასაგონი, ჩუქნი დროებოხს, მდაბიო საღსას; — ეს ცხაღი, რომ ვინაჲ გრებუბოხს რაძე სააგდოთ, იმ ენა-ზედ უნდა უთხრაოთ რომელზედაც ის ლაზარაკოხს ღ ეუურება, — თუ არა ღ, ვველა შრომა ტუუიღ-ფუუქათ ჩა-გივღისოთ.

მეორე მიუციღებელი თვებუბა ამ გვარ წიგნისა მდგომარეობხს მანში, რომ ავტორმა მოაქციოხს თავის შრომაში ისა, რაც უიერო აღღო არის მდაბიო საღსზედ, რახნაც აქებს უმეტესად კარგი ანუ ცუდი გაკაღენა ღ ზედ მოქმეღება საღსის ცხოვრებაზედ; ერთი აქოხს ღ მეორე ამაგოხს. ვის არ შეუნიშნავხს, რომ როღესაც ახსენებენ სოღმე მდაბიო საღსის წინ სახელებხს იმ ნიგოთისას ანუ იმსაგნებოხსას, რომელზედაც ის უოკეღ დღე სედაგხს ღ ხმაროხს, მაგ. ჭირ-ნახულზედ, აღღიღ-მაძუღის შეძუმაკებაზედ, ხენა ღ თუ-ხვაზედ, ურემზედ, გუთანზე, ან მეზობღობაში რაც ქცევა აქებს: ქოროღსზედ, ნათღობაზე ღ ვველა ამ გვარ

ღანაწიკსა, ხომ გინახდით, როგორ სულ განაბული უგ-
დაბენ სოლმე ყურს მეტადრე გლეხნი და გუღში ჩაცინ-
ნით იმეორებუნ: «აი, შენი ღმერთის ჭირიმიე, როგორ
ყველა იცისთ, აი, მართლა ეგრე უნდაო.» განა მწერაღმა,
რომელსაცა სურს ნამდვილი სიკეთის შექმნა საღისისთჳს
არ უნდა ისარგებლოს მდაბიო საღისის ამ გგანი მიდრეკი-
ლებით და არ ესაუბროს იმაყედ რაც იმისთჳს საჭიროა
და მისწეროს, მამახადაძე საღისითაც მიიღებს და შეიტანს
სიტყვასში!

ამ წიგნის ავტორს ნუგი ჭკონია, რომ რადგანაც ამო-
სწერა საბა სულხან ორბელიანის «სიბრძნე სინთრუდგან»
ზღაპრები; რადგან იგაკი ეზოპეს ზღაპრებიდგან, ორი-
ოდე ანდაწყები და გამოცანაები, განსვენებული თარგამო-
ხის დროს ენით ნაწერი, თავი ტიმოთეს მოგზაურობი-
თგან, ისტორიულნი ეპისტოლენი, რომელსეყდაც ძალიან
შემდგარა და განვრცელებულა, არ ვიცი რომელი მდაბიო
საღისისათჳს იყო საჭირო, სულ მოიშორა თავის ვაღი.
მერე ფიზიკურს სწავლასყედ გადადის ამ წიგნის ავტორი,
მაგრამ ყველა ღმერთმა დაგიფართოთ ამ ძალიან მჭკვერძე-
ტყველებისაგან, ეს სანატრელად სხენებუფის დიდიანტონ
ქათაღიკოჩის უნდა იყოს ნაწერი ან უფრო ადრე «იმ
განსვენებული თარგამოხის დროს რომ ქართული ესა სუ-
ფიკადა» მდაბიო საღისიკი არა, თჳთ სოლომონ ბრძენსაც
მე მკონია გაუჭირდებოდა ამ ფიზიკურნი საცნების გან-
მარტების და ახსნის გაგება—ისე გაუგებარი წასრებითა
და ენით არის ნაწერი. ავიღოთ რაც შეგვსწავლეს მაგ. ჭაკ-
როს განმარტება «რად არს ჭკერი?» ჭკითხამს ავტორი

თავის თავს ღ თითონვე უზახსებს: «ჯერა არს ფრიად
 თხელი ღ წმიდა ნივთი, რომელსაც ჩუენ დროსა ხელთ-
 ქმისა ჩუენისასა, თჳს შორის მივიღებთ ღ კვლად განუ-
 ტყვებთ». ეს ენის ნიშუში, აბა ასლა ჳწრების ნიშუში.
 განვიცადოდ ღ ვინილოთ: «რამ არს ელვა?» — ჳკითხამს
 ღ უზახსებს: «ელვა არს ცეცხლი, რომელიცა ღრუბელ-
 თა შიგან გამოსჳვირს». შე დალოცვილო ეკველამ იცის
 ვინაცუი ელვის ხასელი გაუგონია ღ უნასამს, რომ ელვა
 ის არის, ცეცხლის გვარად რომ ღრუბლებში გამოსჳვირს,
 ვითსაც იმაში მდგომარეობს: ცეცხლი, გვარი, ნათელი,
 რომელსაც ელვას ვუძახით ღ ღრუბლებში გამოსჳვირს
 სოღმეო, ღმერთი გაღღებულებთ ბატონო, ერთი მიბ-
 ძანეთ, ის განა ილიას ეტლში რომ ცხენები უბია იმით
 ნაღების ჩამონაკეები არ არიხო, ღ ან ისენი რომ შირი-
 დგან ცეცხლს ამოიფუშინამენ ელვა ის არარის, მამ რა
 არიხო?» მუ მგონია რომ მდაბიო ხალხმამ ამ გვარად ივი-
 თხას თქუენნი ჳემოხსენებულეი ფიზიკური ასსნა
 ღ განმარტება, უ. აგტორო, ამისთანა ცრუ მორწმუნოე-
 ბით გადაბირულ ავთამეოფ ხალხს რას მოუხდება, რა
 უებარ წამლათ შეუძლიან ემსახურას?! როგორც ემაწული,
 მდაბიო ხალხიც ისე უნდა გამოათვისდლოს ბურსანიდგან
 ღ შეაჩვიოს სწავლას. — ესეც უნდა ვთქვათ, რომ მდაბიო
 ხალხი მართალია ბევრით ემგზავება ემაწულს, მაგრამ
 ძალიან ბევრი განრჩევაც არის იმათ შორის. ემაწულს ჩა-
 გონება ადვილია, სინამ მდაბიო ხალხისა; ემაწულს კბილი
 ღ წუნარი ღანაზაკით, ჩქარა მიინდობთ ღ დაიყოლიებთ
 რაზედაც გნებავთ, მაგრამ მდაბიო ხალხი ეგრე ჩქარა

არ დასკვებათ, დიდი მოსახრება და კვლავნება უნდა, რომ თუნდა სულ ადვილ და უბრალო რამ, მაგრამ სახლი რაც იმას ჯერ არ უნახამს და არ გაუგონია, — ის ჭკმძარიტება ჩააგონო და დაუძტიცო იმისი სარგებლობა. — ამისი მიზეზი ცხადია: მდაბიო ხაღხსაც უცხოვრია, ბევრი უნახამს, ბევრი გამოუცდია და რატო წინ და წინ მიუღია ის თითქმის იმის ბუნებათ კარდაქცეულა, მძახადამე დიდი ღვაწლი, მეცადინეობა და სწავლა უნდა რომ იმას აგმობინო ცრუ მოწმუნება, რაც თითქმის დედის ძუძუსთან მიუღია, და ამისთვის მკირფას ჭკმძარიტებათ მიანინა; — აქედან ჭხინას, რომ თარიღზედ გამოყვანილი და კვლავოტზედ გამოჭრილი ფიციგური ასხნა ბუნებისა, ამასთანავე ჭკმძამქმადსანის დროს ენით დაწერილი, ასე გამოკვანკული და გამოწუთსული ჭასრები როგორც უფურცელაქე გვიწერს, ვერ გამოაფხიხლებენ კაბრუებულს მდაბიო ხაღხის გოგრებს. იმათ უნდათ კარგა ვრცლათ, ჩუწნი დროების მდაბიური ენით დაწერილი, ყველა მუსელეზედ ცხადის მაგალითებით ასხნა ფიციგურის ხაგნებისა. მართალია ანდაზები მოხწონს მდაბიო ხაღხს, უსარიან როცა წიგნში ხსნამს დაწერილს, შეიძლება ამითი წაქეება და წახადისება სწავლაში, მაგრამ უფურცელამეს ხსაღხსო წიგნში, ანდაზები არის ამოწერილი ღუთის ანაბრობასზედ, რაც ავტორს მოხვედრია გულ ქვეშ, რასაკვრელია უ. ჩუბინოვის ქრისტომატიანში. გამოცანაკები სომ ღმერთმა შეინახოს, ამით ამოწეკასზედ სულ არცეი შეფიქრებულა, მდაბიო ხაღხს როგორი გამოცანაკები უფრო მოხწონს და უფრო მოუხდებათ, — ერთი ორი ჩაუწერია

ისეთი, რომ არც მთისა და არც ბაზისსა. ესეც მართალია რომ მდებარე სალსს ლექსები უყვარს, მაგრამ ესეთივი არა: «აჲ მთიები მთენია.....» ეპიტოფიებსა და სხუა არსულ-ლოგიურ და ისტორიულ ლექსებსაც, იმის თანახმად რომ გორც უ. ფურცელაძემ შეაქტებს მდებარე სალსს, ის რომ გორც ვერ ეწეობა; შავთელი და ჩახურსამეტ ვერ ექსპონირება, — იმასა აქვს თავისებური სასალსო ისტორიულიცა, არსულლოგიურიც და სხუა და სხუა ნაირი რასაკვირველია ის ამ სასლესს არ უძახის «ლექსები», რომლებსაც მღერის; სენსი, მესი, სთველში, დამის სარში, ქორწილში, ფერხულში. ისტორიულ შიკებსაც აქვს თავის ლექსებში: თამარს, ვასტანგს, ერეკლეს და სხუა მეფეებს, რომლებიც უფრო ანსომს სალსს, მაგ. ისა მღერის: ვასტანგ მეფე დმერთს უყვარდა, ციფან ჩამოესმა რეკა, იაღუზსედ ფესი შედგა დიდი მთებმა შექნეს დრეკა და სს. ვიდევ: ერეკლე ჩუწნმა ბატონმა შეყარა დიდი ვარია და სს. ან, თამარ დედოფალი ვიუჯ სასელი დიდი გავიგდო და სს. სამღერი: შავლეგო, შე შავლეგო, შავლეგო. მამახანაძემ რიგის სასალსო წიგნებს კარებ ჩაკტილ კაბინეტებში არა სწერენ, მდებარე სალსი ვერ კარგა ნახობ, უნდა გაიხინახ: იმისი ენა, საჭიროება და მიმართულ მიდრეკილება მერე რასაკვირველია კაბინეტში ვი არა თუნდ სასტუმრო ოთახში ინებოს წერა, მანც ეკარგება, ჩუწნ იმას არ ვამბობთ ვითომ უ. ფურცელაძემ სულ არ იტოვებს ენა და მიმართულება ჩუწნი მდებარე სალსისა: მაგრამ თუ იცის, ის უფრო ცუდი, რომ არა ხმარობს საქმეში. ჩუწნ აღარ გვევლიან ამ წიგნსედ საწერათ და უკანა-

სხელად მხოლოდ იმას ვიტყვი, რომ ამ წიგნს არც ერთი იმ ღირსებათაგან არა აქვს, რომლებიც ქადაგენს სახალხო წიგნის ძირითადებულ თხუბას. ავტორს რაღაც ქეიფში მოსვლია ძველი სტატეების ერთად შეკრება და გამოცემა. სახელსუად ბევრს აღარ შემდგარა, რადგანაც ქრონიკალიები ვაკებს ეს სახელით ვეღარ უწოდებია და დაურქმევია. » საკითხავი წიგნი მდაბიო ხალხისთვის ». თუ ავტორს ის შიში ჰქონდა რომ სხუა მაღალი საზოგადოებისთვის რომ დაენიშნო ჩემი შრომა არ იგარგებს და არ გავაო, ეგ არ ვიცი, და მდაბიო ხალხისა რა გარდასახადი იყო?... ამ წიგნის ენა არის ძველი და აზრები უფრო უძველესი, მასხადაძე სრულად უვარგისი მდაბიო ხალხისათვის. — ამ ჩუწნი ჰაზრების დასამტკიცებლად რომ მოვიყვანოთ იმ წიგნიდან გამოკრებული ალაგები, — ხუთ ტუთილი მთვადენა იქნება და არც ღირს ამ წვალეხათ და ტანჯუათ, უამისოთაც ვგრანებ თავი მოვაწეინეთ ძეუთსველთა. შატვი ვაკებს ვითხოვოთ რომ თუ ეჭვი აქვს ვისმეს ჩუწნი სიტყვების სიმართლესუად და თუ უფრო დაწმუწება ჰსურს ჩუწნი ნათქვამსუად, მიიღონ შრომა ბევრ ძეხსაზედგეიძედი ჰქონდეთ არ შესუსდებიან, ხანა ნებათ გადაძალონ შემოსხენებული წიგნი, მასინვე დარწმუნდებიან რომ ჩუწნი აზრი იმასუად წარმოსთქმული არა ჭეშმარიტების წინააძეუად არ არის მისაღები არა კეთილ განიერო ძეითველსაგან და თუ შეკმდარწართ რასმეში, თვალები აკვისილავ ვინმე ჭეშმარიტებისა და სიმართლის გულისთვის სუ დაიზარებს, რადგანაც უფრო სძაძლობული ხაქმე იქნება.

ამასთანავე უნდა ვთქვით, რომ ეს წიგნი არის დაბეჭდილი უშინო—უფასათო ბეჭდით, რადაც ფალას ქალაქდ-ზედ; ამისი მიზეზი ტფილისი არ არის, რადგანაც ამასვედ უკეთესი იშოებოდა აქა. ან რამტელი ათასი ხალსე-ბისათუსა ნიშნავს თავის შრომას უ. ფურცელადკე, რომ იძახის: «წიგნი საკითხავი მდაბია საფსთათუს?» განა ყაბუფი არა აქებს, რომ ყურ მარტო ქართველ ხალსს მოუტანოს რიგანი სარკებლობა დ თუ სხუა ხალსები საჭროთ დაისასამენ რომ ქქონდეთ ეს წიგნი თავიანთ ენაზედ, მაშინ გადაიღებენ, თუ არა დ ძალათ რათ უნდა გადაჭკიდოს დ მოახვიოს თავზედ, ან რა ისეთი სამაგალითო ეგონა რომ ერთს ქართველს ხალსსაც არ დააჯერა «საკითხავ წიგნათ ხალსთათუს» უწოდა. ეს სომ უკვლამ იცის, რასან ვიტყვით: «ქართველი ხალსი». აქ იგულისხმება: იმერელიც, ქართველებიც, კახელიც დ ვინც ქართულის ენით ლაპარაკობს დ ქართველის ჩამომავლობის არის;—მაშასადამე «ხალსთათუს» მრავლობით რიცხვზედ რადასა ნიშნავს?!...

არა მიმხედველი ამისთანა ყმაწვლური შეცდომილების კარგა ბლომათ გაუიდა ამ წიგნის ეგზემპლიარები, რასაკერეელია არა ნებაყოფლობით მეიდველთ მხრივ, როდესაც რომ რამტელი ფრად სსარკებლო წიგნი რჩება უფურადღებოთ... ესეც იღბალი... ზოგი რჩებოდა ბედი-თა, ზოგი კვრტ მოჭირვებითა....

ხონგური ნ. ბარათაძეფის, იფ. ტავკვადის, აკ. წერეთლის დ სხუა მწერლების ღეჭსების კრება. შედგენილი კ. ლორთქიფანიძისგან. ჰეტერბურლი. 1864 წ.

აღსარდე შული, მიეც ძალა სუდს
 სასრდლოთ სმარობდე ქრისტესა მცნებას,
 შთანჯონებდე: კაცის სიყვარულს,
 ძმობას, ერთობას, თავისუფლებას.

ილ. ჭავჭავაძე.

ამ წინაშედ გამოვიდა შეტყობურღში ეს წიგნი ჩუბწნი ქართველის უმაწულის ცდილობით და თავხედებით. თუმცა ამ წიგნში ისეთი ბევრი არაფერია, რომლებიც არ უოფილიფერენ დაბეჭდილი «ცინკარში» და «საქ. მოამბეში», მაგრამ მანც ბევრი კარგი ლექსია ამოჩეული. — სამშობლო მამულის მოყვარე ქართველი არა მცირედს ნუგეშს, იმედს და სიამოვნებას გამოხდის ამ წიგნის ნახვით და გადაკითხვით. — ჩუბწნი სულითა და გულით ურჩევთ ყველა ქართველს, ვინცეი შეუძლიან, — ქონიოს ეს წიგნი, რომელსაც პატრიოტული ჭაზრების გარდა სხუა არა მცირედ ღირსებაც აქვს: არის დაბეჭდილი მშუბწნიერი ასოებით, ხატანგებო ქალღმრთელ, შრომისათ და არც ძვირია....

ქართული ასხანი — მეორეთ გამოცემა ტიფლისში. სტეფანე მელიქიშვილის და კამ. სტამბაში 1865 წ.

აი წიგნი, რომელსაც პირველი ნახვითვე ეტყობა, რომ ამის შედგენაში და გამოცემაში არა ანგარებითი, ანუ თავმოქონებითი გომნობა არის გარეული, — არამედ ამ წიგნის ჭაზრი არის შეყვაროს და გაბეჭვითოს სწავლა-განათლებაში, ისენი ვინთხსაც ნიშნავს ამ წიგნსა, რომლისათხსაც არ დაუზოგია არც ვაფა, არც დრო, და არც სხუა

რამე რითაცგი შეიძლება სწავლის განდვიდვას, ისეთი
 ერთ ებასება ემაწვლებს და ისეთ ამბავებს სწერს, რომ
 მასწავლებელი სინარულით და საღისით გარდაიკითხაშს,
 მაგ. სადაც ეს წიგნი ხსნის, უნდა ჩაგონოს ემაწვლებს
 თუ რა არის ბუნება და რა კელოვნება; უ. ფურცელაძე-
 სავითი არ გაწყობის მაღალ-მჭკერმეტყველების ორატო-
 რობას და ძნელ გაუგებარ ჭარბებს, აი როგორ უხსნის
 ემაწვლის: «რასაცგი ქვეყანასედა ვხედავთ, რაც ღმერთს
 გაუჩინია და კაცის ხელს არ გაუგებია—ბუნება ქვეყანა:
 მაგ. კაცი, ძალი, ჩიტი და სს. სოფო სახლი, ურემი,
 სკამი, დანა, ჭურჭელი და სხვა იარაღები—ესენი სულ
 კაცის ხელს გაუგებია და ხელგონებითი სანებია». ამა
 ამისედა უბრალო ერთ და ცხადათ რომელი მჭკერმეტყვე-
 ლობა გამონთქომდა, ან რომელი თელოზოფია არის ან-
 ბანი და ან სახალსო წიგნი რომ მაღალი და ღრმა ფრა-
 ზები ავარჯიშოს მწერაღმა. ის ღრო წავიდა, გაფრინდა
 მავ და უკუღმა იმის მეფობა, როდესაც ღამაში სიტყვე-
 ბის გულისათვს უაზრობასაც ამატიებდნენ კაცსა. აი კი-
 დევ ამ ანბანის ღირსება: ამოტოლა, ამ გვარი წიგნები,
 აბასათ, სამაურათ იყიდებოდა და იყიდება ესეი თითო
 მაურათ არის, რომელიც ქალაქის ფასსაც ძლივ შეა-
 გენს.—მე ეს წიგნები უნდა იყიდოს თითქმის იმანაცგი,
 ვისაც არ უნდა.....

ან. სუტიმული.

1865 წ. 14 აგვისტოს. დიდუფთი,